

Poate fi publicată această carte, trebuie ea publicată? N-am aflat în timp ce o scriam; am crezut doar că trebuie și că pot s-o scriu.

Dacă mai există adevărați inițiați în lume, pentru ei am scris-o și numai ei au dreptul s-o judece.

Éliphas Lévi

ÉLIPHAS LÉVI

MARELE ARCAN SAU OCULTISMUL REVELAT

ÉLIPHAS LÉVI

**MARELE ARCAN
SAU
OCULTISMUL REVELAT**

Traducere de Maria Ivănescu

Porta Jurnalului

EDITURA AURELIA

MISTERUL REGAL SAU ARTA DE A SUPUNE PUTERILE

Capitolul întâi

MAGNETISMUL

Magnetismul este o forță analoagă celei a magnetului și îl găsim răspândit în întreaga natură.

Caracterele lui sunt: atracția, respingerea și polarizarea echilibrată.

Știința constată fenomenele magnetului astral și ale magnetului mineral. Magnetul animal se manifestă zilnic prin fapte pe care știința le observă cu scepticism dar pe care nu le poate nega, cu toate că așteaptă, și pe drept cuvânt, pentru a le admite, să se încheie analiza printr-o sinteză incontestabilă.

Se știe că magnetizarea produsă prin magnetismul animal determină un somn extraordinar, în timpul căruia sufletul celui magnetizat devine dependent de magnetizator cu particularitatea că persoana adormită pare să renunțe la viața sa proprie și particulară pentru a exprima numai fenomene din viața universală. Ea reflectă gândurile altora, vede altfel decât cu ochii, e prezentă pretutindeni, fără a avea conștiința spațiului, percepe formele mai bine decât culorile, suprimă sau confundă perioadele de timp, vorbește despre viitor ca despre trecut și despre trecut ca și cum ar fi viitorul, explică magnetizatorului propriile sale gânduri și chiar cele mai secrete reproșuri ale conștiinței acestuia; evocă persoane la care magnetizatorul se gândește, le descrie cu exactitate, fără să le fi văzut vreodată, folosește limbajul științei cu savanții și pe cel al imaginației cu poeții, descoperă maladiile și le

ghicește remediile, dă adesea sfaturi înțelepte, suferă cu cel care suferă și scoate uneori dinaintea un tipăt dureros, anunțând viitoarele necazuri.

Aceste fapte ciudate dar incontestabile ne obligă să conchidem că există o viață comună pentru toate sufletele sau cel puțin un reflector comun al tuturor imaginilor și al tuturor memoriilor în care ne putem vedea unii pe alții, cum se întâmplă unei mulțimi care trece prin fața unei oglinzi. Acest reflector este lumina odică a cavalerului de Reichenbach¹, este lumina noastră astrală, marele agent al vieții numit *od*, *ob* și *aûr* de către evrei. Magnetismul dirijat de voința operatorului este *Od*; somnambulismul pasiv este *Ob*: Pythonisele din antichitate erau somnambulele îmbătate de lumina astrală pasivă. Această lumină, în cărțile noastre sacre se numește spiritul lui Python pentru că în mitologia greacă șarpele Python este imaginea ei alegorică.

Ea este reprezentată, de asemenea, în dubla sa acțiune de șarpele caducelului; șarpele din dreapta este *Od*, cel din stânga este *Ob*, iar la mijloc, în vârful bastonului hermetic, strălucește globul de aur care-l reprezintă pe *Aûr* sau lumina echilibrată.

Od reprezintă viața liber dirijată, *Ob* reprezintă viața fatală. Iată de ce legislatorul ebraic zice: „Vai de cei care ghicesc prin *Ob*, căci ei evocă fatalitatea, ceea ce este un atentat împotriva Providenței lui Dumnezeu și împotriva libertății omului.”

Există, firește, o mare diferență între șarpele Python care se târăște în noroiul rămas în urma potopului și pe care soarele îl străpunge cu săgețile lui; există, spuneam, o mare diferență între acest șarpe și cel care se încolăcește în jurul bastonului lui Esculap, tot așa cum șarpele ispititor din paradis diferă de șarpele de aramă care vindecă bolnavii în deșert. Acești doi șerpi opuși reprezintă, într-adevăr, forțele contrare care pot fi asociate, dar care nu trebuie niciodată confundate. Sceptrul lui Hermes, despărțindu-i, îi împacă și, într-un anumit fel, îi reunește; astfel, pentru ochii pătrunzători ai științei, armonia rezultă din analogia contrariilor.

¹ Dr. Reichenbach, *Les Phenomènes odiques*, P. Chacornac, 1904, in-8. (Nota editorului).

Necesitate și libertate, acestea sunt cele două legi esențiale ale vieții, două legi care nu fac decât una, pentru că sunt indispensabile una alteia.

Necesitatea fără libertate ar fi fatală, precum libertatea privată de frâu necesar ar deveni smintită. Dreptul fără datorie, aceasta este nebunia. Datoria fără drept ar fi numai servitute.

Tot secretul magnetismului constă în guvernarea fatalității *ob*-ului prin inteligența și puterea *od*-lui pentru a crea echilibrul perfect al *aûr*-ului.

Când un magnetizator, lipsit de echilibru și supus patimilor care-l stăpânesc, vrea să-și impună acțiunea luminii fatale, el seamănă unui om cu ochii legați, urcat pe un cal orb, căruia i se dă pîteni să alerge într-o pădure plină de râpei și prăpăstii.

Ghicatorii, cei care dau în cărți, somnambuli nu sunt decât halucinați care ghicesc prin *ob*.

Paharul de apă al hidromanției, cărțile lui Etteila, liniile din palmă etc. produc la clarvăzător un fel de hipnotism. Acesta își vede consultantul în reflexele imenselor sale dorințe sau ale unei imaginații desfrânate, și cum el însuși este un spirit fără har și fără noblețea voinței, ghicește nebuniile, sugerând chiar unele și mai mari, ceea ce este, de altfel, pentru el, condiția succesului.

Un ghicitor în cărți care ar propovădui cinstea și bunele moravuri și-ar pierde pe loc clientela lui de femei întreținute și fete bătrâne isterice.

Cele două lumini magnetice ar putea să se numească una lumina vie, cealaltă lumina moartă, una fluidul astral, cealaltă fosforul spectral, una flacăra verbului, cealaltă fumul viselor.

Pentru a magnetiza fără pericol, trebuie să existe în tine lumina vieții, adică trebuie să fii un om înțelept și drept.

Cel care este sclavul patimilor sale nu magnetizează, ci fascinează; dar radiația fascinației mărește în jurul lui cercul vârtejului său; multiplicându-și farmecele, își slăbește din ce în ce mai mult voința. Aceasta seamănă unui păianjen care moare de osteneală, prins în propria lui plasă.

Până acum omul n-a cunoscut imperiul suprem al rațiunii; el confunda rațiunea cu raționamentul particular și aproape întotdeauna eronat al fiecăruia. Totuși, domnul de la Palisse le spunea: cel care se

înșeală nu se află în domeniul adevărului, adevărul fiind în mod precis contrariul erorilor noastre.

Indivizii și masele pe care nu le guvernează adevărul sunt sclavii fatalității care crează opinia și opinia este regina lumii.

Oamenii vor să fie dominați, zăpăciți, târâți; marile patimi li se par mai frumoase decât virtuțile și cei cărora li se spun oameni mari sunt adesea doar niște mari smintiți. Cinismul lui Diogene le place, tot așa cum le place șarlatanismul lui Empedocle; n-ar admira pe nimeni mai mult decât pe Ajax și Campaneu, dacă Polyuct n-ar fi un nebun și mai furios. Piram și Thisbé care se ucid unul pe altul sunt modelul lor de amănți. Autorul unui paradox este sigur că va deveni faimos. În zadar e condamnat Erostrat la uitare, din ciudă și invidie, numele lui e atât de frumos prin demență că depășește mânia lor, impunându-se etern amintirii!

Nebunii sunt deci magnetizatori sau mai degrabă fascinatori, ceea ce face nebunia contagioasă. Neștiind să măsoare ceea ce e mare, se îndrăgostesc de ceea ce este ciudat.

Copiii care nu știu încă să meargă vor să fie luați în brațe și purtați.

Nimeni nu iubește mai mult turbulența decât impotenții. Incapacitatea de a simți plăcerea naște pe Tiberiu și Messalina. Ștrengarul Parisului, hoinărind pe marile bulevarde visează să fie Cartouche și râde din toată inima văzându-l pe Telemac ridiculizat.

Când creștinismul s-a impus lumii prin fascinația martiriului, un mare scriitor al aceluia timp formula gândirea tuturor exclamând: „Cred pentru că e absurd!”

Nebunia Crucii, cum o numește sfântul Pavel însuși, invadea lumea fără să mai poată fi oprită. Se ardeau cărțile înțelepților și sfântul Pavel îl preceda la Efes pe Omar; se dărâmau templele, minunile lumii, și idolii, capodopere de artă. Erau cu toții posedați de gustul morții și voiau să despoaie existența prezentă de toate podoabele pentru a se putea despărți de viață.

Dezgustul în fața realității însoțește întotdeauna iubirea pentru vise: *Quam sordel tellus dum caeli auspicio!* spune un celebru mistic literalmente: „Cât de urât devine pământul când privesc cerul!” Cum adică! Ochiul tău rătăcind în spațiu murdărește pământul, doica ta! Dar ce este pământul dacă nu un astru al cerului? Pentru că te poartă, e

murdar? Dar, dacă te-ai muta pe soare, dezgustul tău ar mânji curând și soarele! Cerul ar fi mai curat dacă ar fi gol? Și nu e minunat să-l contempli pentru că ziua dă lumina, iar noaptea strălucește de multitudinea pământurilor și a sorilor? Cum, pământul splendid, pământul cu oceanele imense, plin de copaci și flori se transformă pentru tine în gunoi pentru că ai vrea tu să te azvârli în gol? Nu e nevoie să te deplasezi numai pentru atât, crede-mă! golul e în mintea și inima ta!

Iubirea de vise aduce atâta durere în visurile de iubire. Iubirea, așa cum ne-o dăruiește natura, este o minunată realitate, numai orgoliul nostru maladiv vrea ceva mai mult decât natura. De aici vine nebunia isterică a celor neînțeleși. Gândirea Charlottei se transforma fatal în capul lui Werther ca și cum ar fi trebuit să ia forma brutală a unui glont. Iubirea absurdă are drept deznodământ sinuciderea.

Iubirea adevărată, iubirea naturală, este miracolul magnetismului. Este înlănțuirea celor doi șerpi ai caduceului; pare să se producă prin fatalitate dar se produce prin rațiunea supremă care o face să urmeze legile naturii. Fabula povestește că Tiresias despărțind cei doi șerpi care se împreunau, a stârnit mânia lui Venus care l-a transformat într-un androgin: ceea ce i-a anulat puterea sexuală; apoi, zeița mândriei l-a mai lovit o dată orbindu-l, pentru că el atribuia femeii ceea ce aparținea în principiu bărbatului. Tiresias era un ghicitor care profetiza prin lumina moartă. Astfel, prezicerile lui anunțau și păreau chiar să determine nenorocirile. Alegoria conține și rezumă toată filosofia magnetismului pe care tocmai vi l-am dezvăluit.

Capitolul II

RĂUL

Răul, atât cât are realitate, este afirmația dezordinii. Or, în prezența ordinii eterne, dezordinea este esențialmente tranzitorie. În prezența ordinii absolute care este voința lui Dumnezeu, dezordinea este relativă. Afirmația absolută a dezordinii și a răului este deci esențialmente minciuna.

Afirmația absolută a răului este negarea lui Dumnezeu, pentru că Dumnezeu este rațiunea supremă și absolută a binelui.

Răul, în ordine filosofică, este negarea rațiunii.

În ordine socială este negarea datoriei.

În ordine fizică este rezistența la legile inviolabile ale naturii.

Suferința nu este un rău, este consecința și aproape întotdeauna leacul răului.

Nimic din ceea ce este natural inevitabil nu poate fi rău. Iarna, noaptea, moartea nu sunt rele. Acestea sunt tranziții naturale de la o zi la alta, de la toamnă la primăvară, de la o viață la altă viață.

Proudhon a spus: „Dumnezeu este răul”; ca și cum ar fi zis: Dumnezeu este diavolul, pentru că diavolul este considerat în general, ca un geniu al răului. Să întoarcem propoziția; ea ne va da formula paradoxală: Diavolul este Dumnezeu sau, cu alte cuvinte: răul este Dumnezeu. Dar, firește, vorbind astfel, regele logicienilor pe care l-am citat nu înțelegea sub numele de Dumnezeu personificarea ipotetică a binelui. El se gândea la Dumnezeul absurd, creat de oameni și,

explicându-i astfel gândirea, vom spune că avea dreptate căci diavolul este caricatura lui Dumnezeu și ceea ce numim rău este binele prost definit și prost înțeles.

Nimeni nu poate iubi răul pentru rău, dezordinea pentru dezordine. Încălcarea legilor ne place pentru că făcând-o ni se pare că suntem deasupra legilor. Oamenii nu sunt făcuți pentru legi, ci legile sunt făcute pentru oameni, spunea Iisus; cuvinte îndrăznețe pe care preoții timpului le-au considerat, probabil, subversive și lipsite de pietate, cuvinte de care orgoliul uman poate cu ușurință abuza. Ni se spune că Dumnezeu nu are decât drepturi și nici o datorie pentru că este cel mai puternic și aceste cuvinte sunt și ele lipsite de pietate. Noi datorăm totul lui Dumnezeu, îndrăznim să adăugăm, Dumnezeu nu ne datorează nimic. Contrariul e adevărat. Dumnezeu, care este infinit mai mare decât noi, contractează, aducându-ne pe lume, o imensă datorie. El a săpat prăpastia slăbiciunilor omenești și tot el trebuie s-o umple.

Lașitatea absurdă a tiraniei lumii vechi ne-a lăsat moștenire fantoma unui Dumnezeu absurd și laș, acel Dumnezeu care face minuni pentru a forța ființa finită să fie infinită în suferință.

Să presupunem o clipă că unul dintre noi a putut să creeze o efemeriadă și că i-a zis fără ca aceasta să-l poată auzi: „Creatura mea, adoră-mă!” Bietul gândăcel a zburat fără să se gândească la nimic, a murit la sfârșitul zilei și un necromant i-a spus omului că vărsând peste ea o picătură din sângele lui o va putea reînvia.

Omul se înțeapă — eu așa aș fi făcut în locul lui — și iată efemeriada reînviată. Dar o va face oare? Ceea ce va face, vă spun eu, exclamă un credincios fanatic. Cum efemeriada în prima ei viață n-a avut mintea sau prostia de a-l adora, el va aprinde un rug înfricoșător și va arunca efemeriada regretând doar de a nu-i fi putut conserva veșnic viața pentru ca ea să ardă veșnic! Ei, hai va spune toată lumea, nu există nebuni atât de furioși încât să fie atât de lași, atât de răi! — Vă cer iertare, creștini, omul în chestiune n-ar putea să existe, sunt de acord; dar există numai în imaginația voastră, ne grăbim s-o mărturisim, unul mai crud și mai laș. Acesta este Dumnezeul vostru așa cum vi-l explicați voi și despre acesta Proudhon a avut de o mie de ori dreptate să spună: Dumnezeu este răul.

În acest sens, răul ar fi afirmația mincinoasă a unui Dumnezeu rău și acest Dumnezeu ar fi diavolul sau cumătrul lui. O religie care ar aduce

drept balsam pentru rănilor umanității o asemenea dogmă, ar otrăvi-o în loc s-o vindece, având drept rezultat abrutizarea spiritului și depravarea conștiințelor; propaganda făcută în numele unui asemenea Dumnezeu s-ar putea numi magnetismul răului. Rezultatul minciunii este nedreptatea. Din nedreptate se naște inechitatea care produce anarhia statelor și a indivizilor, dereglarea și moartea;

Minciuna n-ar putea exista dacă n-ar evoca în lumina moartă un fel de adevăr spectral și toți mincinoșii din lume se înșeală în primul rând pe ei înșiși, luând noaptea drept zi. Anarhistul se crede liber, hoțul se crede abil, libertinul crede că se amuză, despotul că a oprimă înseamnă a domni. Ce ar trebui pentru a distruge răul de pe pământ? Un lucru foarte simplu în aparență: să-i luminezi pe proști și pe răi. Dar aici orice bunăvoință se lovește de un zid și orice putere eșuează. Răii și proștii nu vor să se lase luminați. Ajungem la acea perversitate secretă care pare să fie rădăcina răului, gustul dezordinii și dragostea pentru eroare. Pretindem, în ceea ce ne privește, că această perversitate nu există cel puțin liber consimțită și voită. Ea nu este altceva decât otrăvirea voinței prin forța desfătătoare a erorii.

Aerul respirabil se compune, după cum se știe, din hidrogen, oxigen și azot. Oxigenul și hidrogenul corespund luminii vii, azotul luminii moarte. Un om cufundat în azot nu poate nici să respire, nici să trăiască; tot la fel, un om sufocat de lumina spectrală nu poate face uz de voința liberă. Nu în atmosferă se manifestă marele fenomen al luminii, ci în ochii alcătuiți pentru a vedea; într-o zi, un filosof al școlii pozitivistice, domnul Littré, dacă nu mă înșel, spunea că imensitatea nu este decât o noapte nesfârșită, punctată ici, colo de câteva stele. — E adevărat, i-a răspuns cineva, pentru ochii noștri care nu sunt făcuți să perceapă altceva decât lumina soarelui. Dar ideea acestei lumini nu ne apare oare în vis, în timp ce pe pământ e întuneric și ochii noștri sunt închiși? Ce este lumina sufletului? Cum se vede prin gândire? Întunericul ochilor există pentru niște ochi altfel dispuși? Și dacă ochii n-ar exista, am avea conștiința nopții? Pentru orbi nu există nici soare, nici stele; și dacă ne acoperim ochii ne orbim de bună voie. Perversitatea simțurilor noastre ca și a facultăților sufletului este rezultatul unui accident sau al unui prim atentat la legile naturii; ea devine atunci necesară și fatală. Ce se poate face pentru orbi? — Să-i iei de mână și să-i conduci. — Dar dacă nu se

lasă conduși? — Să fie îngrădiți. Dar dacă răstoarnă gardurile? — Atunci aceștia nu sunt numai niște orbi, sunt niște alienați periculoși și e mai bine să-i lași să piară dacă nu-i poți ține închiși.

Edgar Allan Poe ne povestește o istorioară nostimă petrecută într-o casă de nebuni, unde bolnavii reușiseră să pună mâna pe infirmieri și gardieni și să-i închidă în celulele lor, după ce i-au legat ca pe niște fiare. Iată-i triumfând în apartamentul medicului, bând din vinul instituției și felicitându-se reciproc pentru frumoasa lor ispravă. În timp ce ei se aflau la masă, prizonierii își rup lanțurile și năvălesc peste ei cu ciomegele. Erau furioși împotriva bieților nebuni și într-un fel îndreptățiți prin torturile smintite la care fuseseră supuși.

Aceasta este istoria revoluțiilor moderne. Nebunii, triumfând prin număr, constituind majoritatea, îi închid pe înțelepți și-i tratează ca pe niște animale sălbatice. Curând închisorile se deschid și înțelepții de ieri, înnebuniți de suferință, ies urlând și răspândind teroarea. Dacă lumea încearcă să le impună un Dumnezeu fals, ei tipă că nu există nici un fel de Dumnezeu. Atunci indiferenții deveniți curajoși de prea multă frică se coalescează pentru a-i reprimă pe nebunii furioși, inaugurând domnia imbecilității. După cum am văzut că s-a mai întâmplat.

Până la ce punct oamenii sunt responsabili de aceste oscilații și neliniști care produc atâtea crime? Unde se află gânditorul care ar îndrăzni s-o spună? Este disprețuit Marat și canonizat Pius al V-lea.

E adevărat ca teribilul Ghislieri nu-și ghilotina adversarii, îi ardea. Pius al V-lea era un om auster și un catolic convins. Marat împingea dezinteresul până la sărăcia cea mai cruntă.

Amândoi erau oameni cinstiți, dar și nebuni ucigași, fără să fie demenți.

Or, când nebunia criminală întâlnește complicitatea unui popor, ea devine aproape o rațiune teribilă, iar când mulțimea, nu dezabuzată, ci înșelată în idealurile ei reneagă și-și abandonează eroiul, învinsul este în același timp martir și țap ispășitor. Moartea lui Robespierre este la fel de frumoasă ca și cea a lui Ludovic al XVI-lea.

Admir sincer pe acel înfricoșător inchișitor care, masacrat de albigenzi, scria pe pământ cu sângele lui, înainte de a-și da sufletul: Credo in unum Deum!

Războiul este un rău? Da, fără îndoială, căci este oribil. Dar este un rău absolut? Războiul este o muncă generatoare de națiuni și civilizații. Cine este responsabil pentru un război? Oamenii? Nu, ei sunt victimele. Cine atunci? Îndrăznim să spunem că Dumnezeu? Întrebați-l pe contele Joseph de Maistre. El vă va spune de ce sacerdoții au consfințit lancea și cum există ceva sacru în slujba sângeroasă a călăului. Răul este umbră, este refuzul binelui. Să mergem până la capăt și să spunem că este binele negativ. Răul este rezistența care întărește efortul binelui; iată de ce Iisus Hristos nu se temea să spună: „Am venit să aduc sabia!“

Există monștri în natură, așa cum există greșeli de tipografie într-o carte. Ce dovedește aceasta? Că natura ca și tipografia sunt instrumente oarbe pe care inteligența le dirijează; dar, îmi veți spune, un bun meșter poate corecta eroarea. Da, firește, și în natură la aceasta servește progresul.

Dumnezeu, dacă mi se permite comparația, este directorul imprimeriei, iar omul este meșterul lui Dumnezeu.

Preoții au afirmat întotdeauna că flagelurile se datoresc păcatelor oamenilor și e adevărat pentru că știința a fost dată oamenilor pentru a prevedea și a preveni flagelurile. Dacă, așa cum se pretinde, holera se răspândește din putrefacția cadavrelor adunate la gura Gangelui, dacă foameea e din vina jefuitorilor, dacă ciurma se datorează murdăriei, dacă războiul este prilejuit adesea de un orgoliu stupid al regilor și de turbulența popoarelor, atunci oare nu răutatea sau mai degrabă prostia oamenilor este cauza flagelurilor? Se spune că ideile plutesc în aer, dar se mai poate spune, pe bună dreptate, că viciile se află și ele tot acolo. Orice corupție produce putrefacție și orice putrefacție își are miasma ei specifică. Aerul din jurul bolnavilor este morbid iar ciurma morală și aerul din jurul ei este și el contagios. O inimă cinstită se simte bine în societatea oamenilor cumsecade. E strânsă și suferindă, se înăbușă în mijlocul ființelor vicioase.

Capitolul III

SOLIDARITATEA ÎN RĂU

În cartea sa despre mișcarea perpetuă a sufletelor, marele Rabin Isaac Loriah spune că trebuie să folosim cu mare vigilență ora care precede somnul. În timpul somnului, într-adevăr, sufletul își pierde pentru un, timp viața individuală pentru a se cufunda în lumina universală care, așa cum am mai spus, se manifestă prin două curente contrarii. Ființa care adoarme se abandonează îmbrățișărilor șarpelui lui Esculap, al șarpelui vital și regenerator sau se lasă legat în nodurile otrăvite ale hidosului python. Somnul este o baie în lumina vieții sau în fosforul morții. Cel care adoarme cu gânduri de dreptate se scaldă în meritele celor drepte, dar cel care cade în somn cu gânduri de ură sau minciună se scaldă în marea moartă în care se varsă putreziciunea celor răi.

Noaptea este ca și iarna: ocrotește și pregătește semințele. Dacă semănăm neșchină, nu vom culege grâu. Cel care adoarme în impietate nu se va trezi în binecuvântarea divină. Se spune că noaptea e un sfetnic bun. Da, fără îndoială. Bună sfătuitoare pentru cei drepte, funestă impulsivă pentru cei răi. Acestea sunt doctrinele lui Rabbi Isaac Loriah¹.

¹ Isaac Loriah, *Traité des révolutions des Âmes*. P. Chacornac, 1905, in-18. (Nota editorului.)

Nu ştim până la ce punct trebuie să admitem această influenţă reciprocă a fiinţelor cufundate în somn şi dirijate astfel prin atracţii involuntare, încât bunii îi ameliorează pe cei buni iar răii îi încurajează pe cei care le seamănă. Ar fi mai mângâietor să ne gândim că blândeţea celor drepti se răsfărge asupra celor răi pentru a-i calma şi că tulburarea celor răi nu are nici un efect asupra sufletelor celor drepti. Sigur este doar că gândurile rele agită somnul şi-l fac în consecinţă neodihnitor, în timp ce o conştiinţă curată îşi plimbă sângele, răcorindu-se şi odihnindu-se în somn.

Este foarte probabil totuşi ca reflexul magnetic determinat în timpul zilei de obiceiuri şi voinţă să nu dispară în timpul nopţii. Martore sunt visele în care ni se pare adesea că acţionăm urmând impulsurile noastre cele mai secrete. „Numai acela care impune discreţie chiar visurilor sale, a cucerit cu adevărat virtutea castităţii”.

Toate astrele sunt magnetice şi toţi magnetii celeşti acţionează şi reacţionează unii asupra altora în sistemele planetare, în grupurile de universuri şi în toată imensitatea; tot aşa se întâmplă şi cu fiinţele vii de pe pământ.

Natura şi forţa magnetilor este determinată prin influenţa reciprocă a formelor asupra forţelor şi a forţelor asupra formelor. E nevoie să ne gândim şi să reflectăm serios la toate acestea.

Frumuseţea care este armonia formelor e însoţită întotdeauna de o mare putere de atracţie, dar există frumuseţi discutabile şi suspecte.

Există frumuseţi convenţionale conforme anumitor gusturi şi anumitor pasiuni. Se aflase la curtea lui Ludovic al XV-lea că Venus din Milo avea talia groasă şi piciorul mare. În Orient, sultanele favorite sunt obeze, iar în regatul Siam se cumpăra femeia în raport cu greutatea ei.

Bărbaţii nu sunt mai puţin dispuşi să facă nebunii pentru o frumuseţe reală sau imaginară care-i subjugu. Sunt deci forme care ne vrăjesc, exercitând asupra raţiunii noastre imperiul forţelor fatalităţii. Dacă gusturile noastre sunt depravate, ne vom îndrăgosti de frumuseţi imaginare care sunt în realitate nişte urâţenii. Romanilor din perioada decadenţei le plăceau fruntea teşită şi ochii batracieni ai Messalinei. Fiecare îşi face aici pe pământ paradisul lui. Paradisul fiinţelor depravate este întotdeauna un infern.

Dispoziţiile voinţei dau valoarea actelor. Voinţa determină finalul a ceea ce ţi-ai propus, şi întotdeauna scopul dorit şi realizat dă natura operei. După operele noastre ne va judeca Dumnezeu, spune Evanghelia, şi nu după faptele noastre. Faptele pregătesc, încep, continuă şi desăvârşesc opera. Ele sunt bune dacă opera este bună. Când faptele sunt rele şi operele sunt rele, Nu vrem să spunem aici că scopul scuză mijloacele, ci doar că un scop onest necesită şi mijloace cinstitute care acordă valoare actelor cele mai indiferente ale naturii.

Ceea ce aprobaţi, faceţi şi-i îndemnaţi, încurajându-i şi pe alţii s-o facă. Dacă principiul este fals, dacă scopul este necinstit, toţi cei care gândesc ca voi vor acţiona ca şi cum aţi face-o voi înşivă în locul lor; şi dacă vor reuşi veţi zice că bine au făcut. Dacă faptele voastre par să aparţină unui om cinstit în timp ce scopul este cel al unui ascelerat, faptele devin şi ele necinstite. Rugăciunea unui ipocrit este mai lipsită de pietate decât blasfemiile unui necredincios. În două cuvinte, tot ceea ce se face pentru nedreptate este nedrept; tot ceea ce se face pentru dreptate este drept şi bun.

Am spus ca fiinţele umane sunt magneti care acţionează unii asupra altora. Această atracţie magnetică, naturală mai întâi, determinată apoi în modalitatea ei de obiceiurile voinţei, grupează oamenii pe falange şi serii, altfel, poate, decât bănuia Fourier. Acesta era îndreptăţit să spună că atracţiile sunt proporţionale cu destinele, dar nu avea dreptate când nu făcea distincţia între atracţiile fatale şi cele factice; el mai credea că cei răi sunt neînţelegii societăţii, când, dimpotrivă, ei sunt cei care nu înţeleg societatea şi nu vor s-o înţeleagă. Ce au căutat în falansterul lui oameni a căror atracţie proporţională, după părerea lui, cu destinul lor, era să-i tulbure şi să-i destrame falansterul?

În cartea noastră, intitulată *La Science des Esprits*¹, am făcut clasificarea celor buni şi a celor răi după tradiţiile kabalistice. Câţiva lectori superficiali se pot întreba: de ce aceste nume şi nu altele? Ce spirit coborât din cer, ce suflet ivit din abisuri a putut revela secretele ierarhiei din cealaltă lume? Totul nu este decât o înaltă fantezie şi, acestea fiind zise, lectorii aceştia s-au înşelat. Clasificarea nu este arbitrară şi dacă

¹ *La Science des Esprits*, P. Alcan, 1909, în-8. A se vedea p.131. (Nota editorului).

bănuim existența unor spirite în cealaltă lume este pentru că ele există și în lumea de aici. Anarhia, prejudecata, obscurantismul, răul, inechitatea, ura, sunt opuse înțelepciunii, autorității, inteligenței, onoarei, bunătății și dreptății. Numele ebraice Kether, Chocmah, Binah, Thamiel, Chaigidel, Satariel etc. opuse lui Hajoth Haccadosch, Ophanim, Aralim etc. nu înseamnă altceva.

Așa se întâmplă cu toate cuvintele mari și cu toți termenii obscuri ai dogmelor vechi și moderne; în ultimă analiză, regăsești întotdeauna principiile eternei și incoruptibilei rațiuni. Este evident, este sigur că mulțimile nu sunt coapte încă pentru domnia rațiunii și că cei mai nebuni și mai vicleni le rătăcesc rând pe rând prin credințe oarbe. Și dacă e vorba despre nebunie, găsesc un socialism mai autentic în Loyola decât la Proudhon.

Proudhon afirmă ca ateismul este o credință, cea mai rea dintre toate, e adevărat, și iată de ce și-o însușește. El afirmă că Dumnezeu reprezintă răul, că ordinea socială este anarhie și că proprietatea este furt! Ce societate este posibilă cu asemenea principii? Societatea lui Iisus este stabilită poate pe principii contrare sau pe erori contrare, dar ea subsistă de mai multe secole și este destul de puternică încă pentru a ține piept vreme îndelungată partizanilor anarhiei.

Ea nu este echilibrantă, e adevărat, dar știe să arunce în balanță greutatea mai importantă decât cele ale prietenului nostru Proudhon.

Oamenii sunt solidari în rău mai mult decât își pot imagina. Un om ca Proudhon naște un tip precum Veuillot. Cei care au aprins rugurile din Constance au răspuns probabil în fața lui Dumnezeu pentru masacrele lui Jean Ziska. Protestanții sunt responsabili de masacrele din noaptea Sfântului Bartolomeu pentru că sugrumaseră catolici. Poate că în realitate Marat l-a ucis pe Robespierre, tot așa cum Charlotte Corday a determinat executarea prietenilor ei girondini. Doamna Dubarry, târâtă la abatorul național, ca o vită răgând și trăgându-se înapoi, nu-și imagina că avea de ispășit moartea lui Ludovic al XVI-lea. Căci, adesea, cele mai mari crime ale noastre sunt cele pe care nu le înțelegem. Când Marat zicea că e de datoria umanității să verse un pic de sânge pentru a împiedica o vărsare mai mare, el împrumuta maxima, ghiciți de la cine? — de la blândul și piosul Fénelon.

Acum câțva timp au fost publicate scrisorile inedite ale doamnei Elisabeth. În una din aceste scrisori, angelica prințesă declara că totul este pierdut dacă regele nu are curajul să sacrifice trei capete. Care? Nu ne spune, poate cel al lui Philippe d'Orléans, al lui La Fayette și al lui Mirabeau! Capul unui prinț din familia ei, al unui om cinstit și al unui foarte mare. Ce importanță are că dulcea prințesă cerea trei capete? Mai târziu, Marat va cere trei sute de mii; între înger și demon nu era decât o diferență de câteva zerouri.

Capitolul IV

LANȚUL DUBLU

Acest lanț există sub două forme: dreaptă și circulară. Plecând din același centru el intersectează nenumărate circumferințe prin nenumărate raze. Lanțul vertical central este lanțul de transmisie. Lanțul circular este lanțul de participare, de difuziune, de comuniune, al religiei. Așa se formează acea roată compusă din mai multe roți care se învârt unele în interiorul celorlalte, pe care o vedem arzând în viziunea lui Ezechiel

Punctul central este alb într-o parte și negru în cealaltă.

De partea neagră se leagă șarpele negru; de partea albă se leagă șarpele alb; punctul central reprezintă liberul arbitru primitiv iar în partea neagră începe păcatul originar.

În partea întunecată începe curentul fatal, de partea albă se leagă mișcarea liberă. Punctul central poate fi reprezentat alegoric de lună, iar cele două forțe prin două femei, una albă, cealaltă neagră.

Femeia neagră este Eva căzută în păcat, este forma pasivă, infernala Hecate care poartă cornul lunii pe frunte.

Femeia albă este Maia sau Maria care ține sub picior cornul lunii și capul șarpelui negru.

Nu putem să explicăm mai clar căci ajungem la leagănul tuturor dogmelor, acestea redevin în ochii noștri niște prunci și ne temem să nu le rănim.

Dogma păcatului originar, oricum ar fi interpretat, presupune preexistența sufletelor noastre, dacă nu în viața lor terestră, cel puțin în viața universală: Or, dacă poți păcătui fără să știi tot așa, în viața universală, ar trebui să fii salvat, dar acesta este un alt mare arcan.

Lanțul drept, spița roții, lanțul de transmisie face generațiile solidare în așa fel încât părinții sunt pedeșiți prin copiii lor, pentru ca prin suferințele copiilor părinții să poată fi salvați.

Iată de ce, urmând legenda dogmatică, Hristos a coborât în Infern de unde, smulgând barele de fier și porțile de armă, s-a ridicat la cer târând după el captivitatea sufletului.

Și viața universală strigă: Osana! căci a sfârșit opreliștea morții!

Ce înseamnă toate acestea? Să îndrăznim să explicăm? Putea-vom ghici sau înțelege?

Vecheii hierofanți greci reprezentau, de asemenea, cele două forțe figurate prin cei doi șerpi sub forma a doi copii luptând unul împotriva altuia încercând să-și smulgă un glob de la picioare sau de pe genunchi.

Acești doi copii erau Eros și Anteros, Cupidon și Hermes, iubirea pasională și iubirea înțeleaptă. Lupta lor eternă ținea lumea în echilibru.

Dacă nu admitem că am existat personal înaintea nașterii noastre pe pământ, trebuie să înțelegem prin păcatul originar o depravare voită a magnetismului uman la primii noștri părinți care ar fi rupt echilibrul lanțului, dând o funească predominantă șarpelui negru, curentului astral al vieții moarte și vom suporta consecințele precum acei copii născuți rahitici din pricina viciilor părinților lor care ispășesc greșeli ce nu le-au comis.

Suferințele atroce ale lui Iisus și ale martirilor, penitența excesivă a sfinților au avut poate drept scop contrabalansarea acestei lipse de echilibru, ireparabilă de altfel, trebuind să antreneze în cele din urmă autodistrugerea lumii. Harul ar fi șarpele alb sub forma unei porumbițe sau a unui miel, curentul astral al unei vieți încărcate de meritele mântuitorului sau ale sfinților.

Diavolul sau ispititorul ar fi curentul astral al morții, șarpele negru al tuturor crimelor umane, plin de solzii gândurilor rele, înveninați de toate murdările lor dorințe, într-un cuvânt magnetismul răului.

Or, între bine și rău conflictul este etern, fără reconciliere. Răul este pentru totdeauna reprob, condamnat la chinurile care însoțesc dezordinea și, totuși, încă din copilăria noastră nu încetează să ne solicite și să ne atragă spre el. Tot ceea ce poezia dogmatică afirmă despre regele Satan se explică perfect prin acel îngrozitor magnetism, cu atât mai teribil cu cât este mai fatal, dar cu atât mai puțin de temut în fața virtuții pe care n-o poate atinge și care cu ajutorul harului are certitudinea că-i va rezista.

TENEBRELE EXTERIOARE

Am afirmat că fenomenul luminii fizice se dezvoltă și se desăvârșește numai în ochii care o văd. Adică vizibilitatea nu există pentru noi fără simțul văzului.

Așa se întâmplă și cu lumina intelectuală, ea nu există decât pentru inteligențele capabile s-o vadă. Este lumina interioară în afara căreia nu există decât tenebrele exteriorului unde, după cuvântul lui Hristos, se vor auzi veșnic plângerea și scrâșnetul dinților.

Dușmanii adevărului seamănă acelor copii îndărătnici care răstoarnă și sting luminile pentru a striga și a plânge mai tare în întuneric.

Adevărul este atât de inseparabil de bine că orice faptă rea liber consimțită și săvârșită fără împotrivirea conștiinței, stinge lumina sufletului nostru și ne aruncă în tenebrele exteriorului.

Aici se află esența păcatului de moarte. Păcătosul este figurat în fabula antică a lui Oedip care se sinucide după ce și-a ucis tatăl și ultragiat mama.

Tatăl inteligenței umane este știința și mama este credința.

În paradis există doi arbori, arborele științei și arborele vieții.

Știința trebuie și poate fecunda credința; fără ea, credința se epuizează în avorturi monstruoase și nu naște decât fantome.

Credința este recompensa științei și scopul tuturor eforturilor sale; fără credință, știința va sfârși prin a se îndoi de sine, căzând într-o descurajare profundă, transformată curând în disperare;

Astfel, pe de o parte, credincioșii care disprețuiesc știința ignorând natura și, pe de altă parte, savanții care jignesc respingând și dorind să desființeze credința, sunt în mod egal dușmanii luminii, aruncându-se care mai de care, unii și alții, în tenebrele lumii exterioare unde Proudhon și Veuillot trec scrâșnind din dinți și făcându-și auzite vocile mai triste decât plânsul.

Adevărata credință nu poate fi în contradicție cu adevărata știință. Orice explicație a dogmei pe care știința o va demonstra ca fiind falsă trebuie respinsă și de credință.

Nu mai suntem în epoca în care se spunea: cred pentru că e absurd. Acum trebuie să spunem: *Credo quia absurdum non credere*¹.

Știința și credința nu mai sunt două mașini de război gata să se înfrunte: sunt două coloane destinate să susțină frontonul templului păcii. Trebuie curățat aurul sanctuarului atât de ades mânjit de jegul sacerdotal.

Hristos a spus: „Cuvintele dogmei sunt spirit și viață, iar materia nu are aici nici un amestec“. Și tot el a spus: „Nu judecați ca să nu fiți judecați, pentru ca judecata pe care o veți face să nu se întoarcă împotriva voastră și ca să nu fiți măsurați cu aceeași măsură.“

Ce splendid elogiu înțelepciunii în îndoială! Și ce proclamație a libertății de conștiință! Într-adevăr, un lucru este evident pentru cel care ascultă de bunul simț: dacă există o lege riguroasă, aplicabilă tuturor fără de care nu există salvare, această lege ar trebui promulgată în așa fel ca nimeni să nu poată spune că n-a auzit de existența ei. În această chestiune, o îndoială posibilă este o negare categorică și dacă un singur om ignoră existența unei legi, legea aceea nu este în nici un fel divină.

Nu există două feluri de a fi cinstit. Să fie religia mai puțin importantă decât probitatea? Nu, fără îndoială, și de aceea nu există decât o religie în lume. Disidențele nu sunt decât aparențe. Dar ceea ce este întotdeauna oribil și lipsit de religie este fanatismul ignoranților.

Religia adevărată este religia universală și iată de ce religia care se numește catolică poartă numele celei adevărate. Această religie, de altfel, posedă și conservă ortodoxia dogmei, ierarhia puterilor, eficacitatea cultului și magia veritabilă a ceremoniilor. Ea este deci religia tipică și normală, religia mamă, căreia aparțin de drept tradițiile lui Moise și

¹ Cred fiindcă e absurd să nu cred.

anticele oracole ale lui Hermes. Susținând toate acestea, chiar împotriva papei, dacă e nevoie, suntem mai catolici decât papa și mai protestanți decât Luther.

Adevărata religie este lumina interioară, iar formele religioase se multiplică adesea luminându-se de fosforul spectral în tenebrele exterioare; dar forma trebuie respectată chiar la sufletele care nu înțeleg spiritul. Știința nu poate și nici nu trebuie să uzeze de represalii împotriva ignoranței.

Fanatismul nu știe de ce credința are dreptate, dar rațiunea, recunoscând că religia este necesară, știe perfect în ce și din ce cauză superstiția nu are dreptate.

Orice religie creștină și catolică este bazată pe dogma harului, adică pe gratuitate. Ați primit în dar, spune sfântul Pavel, dați tot în dar. Religia este în mod esențial o instituție a binefacerii. Biserica este o casă de ajutor pentru dezmoștenirii filosofiei. Poți să n-o bagi în seamă, dar n-o poți ataca. Săracii care refuză să recurgă la asistența publică nu au numai pentru atât dreptul de a o dezaproba. Omul care trăiește cinstit, dar fără religie se privează el însuși de un mare ajutor, dar nu-l nedreptățește pe Dumnezeu. Darurile nu se înlocuiesc prin pedepse dacă sunt refuzate și Dumnezeu nu este un cămătar care să-i oblige pe oameni să plătească ceea ce nu au împrumutat. Oamenii au nevoie de religie, religia nu are nevoie de oameni. Cei care nu recunosc legea, vor fi judecați în afara legii. Or, aici nu est vorba de legea naturală, ci de legea religioasă sau, mai exact, de prescripțiile sacerdotale.

În afara acestor adevăruri atât de blânde, atât de curate, nu sunt decât tenebrele exteriorului unde plâng cei pe care religia neînțeală nu-i poate consola și unde sectarii plini de ură împotriva iubirii își scrâșnesc dinții unii împotriva altora.

Sfânta Tereza a avut într-o zi o viziune formidabilă. I se părea că e în infern, zidită de vie între niște pereți vii care se strâneau din ce în ce mai mult, fără să reușească s-o sufoce. Zidurile erau reale, puteau fi pipăite și ele ne fac să ne gândim la cuvântul amenințator al lui Hristos: „Tenebrele exterioare“. Să ne închipuim un suflet care, din ură împotriva luminii se orbește pe sine ca Oedip; a rezistat tuturor atracțiilor vieții și viața l-a respins ca și lumina. Iată-l aruncat dincolo de atracția lumii și lumina sorilor. Se trezește singur în imensitatea neagră, întotdeauna reală pentru

el și pentru orbii cei de bună voie care-i seamănă. Stă nemișcat în întuneric și suferă înăbușindu-se veșnic în noapte. I se pare că totul a dispărut în afara suferinței sale capabile să umple infinitul. O, durere! Să poți să înțelegi și să te încăpățânezi în idiotismul unei credințe amintite! Să fi putut iubi și să-ți amuțești inima! Oh! O oră măcar, un minut, numai un minut de cea mai imperfectă bucurie și de cea mai trecătoare iubire! Puțin aer! Puțin soare! Un clar de lună și o peluză de dans! O picătură de viață sau chiar mai puțin decât o picătură, o lacrimă! Și eternitatea implacabilă care-i răspunde: „De ce vorbești despre lacrimi, tu cel care nu poți plânge! Lacrimile sunt roua vieții și picurul sevei iubirii; tu te-ai exilat în egoism și te-ai zidit în moarte“.

Ah! Ați vrut să fiți mai sfinți decât Dumnezeu! Ah! i-ați răs în nas maicii voastre, casta și divină natură! Ah! Ați blestemat știința, inteligența și progresul! Ah! ați crezut că pentru a trăi etern trebuie să semeni unui cadavru și să te usuci ca o mumie! Iată-vă așa cum singuri v-ați făurit, bucurați-vă în pace de eternitatea pe care v-ați ales-o! Bieți oameni, cei pe care-i numiți păcătoși și blestemați vă vor salva. Vom spori lumina, vom străpunge zidul, vă vom smulge inerției voastre. Un roi de iubiri sau, dacă vreți, o legiune de îngeri (e același lucru) vă vor învălui și vă vor duce pe ghirlande de flori și în zadar vă veți zbate ca Mefistofel din frumoasa dramă a lui Goethe¹. Împotriva voinței voastre, a disciplinei și a fețelor voastre palide, veți retrăi, veți iubi, veți afla, veți vedea, și pe ruinele ultimei mănăstiri veți dansa cu noi hora deslănțuită a lui Faust!

Fericiți cei care, în vremea lui Iisus, puteau plânge! Fericiți, acum cei care știu să râdă, pentru că râsul este propriu omului, cum zice marele profet Rabelais, Mesia renașterii. Râsul este indulgență; râsul este filosofie. Cerul se luminează când râde el și marele arcan al atotputericei divine nu e decât un surâs etern!

¹ Papus (dr.G.Encausse), *Le Faust de Goethe. Commentaire sur la magie de Faust*, după traducerea lui Gérard de Nerval. P.Charconac, 1920, in-16. (Nota editorului).

Capitolul VI

MARELE SECRET

Înțelepciune, moralitate, virtute; cuvinte respectabile dar vagi asupra cărora se poartă de secole dispute, fără a se ajunge la vreo înțelegere!

Vreau să fiu înțelept, dar voi fi sigur eu de înțelepciunea mea atât timp cât voi crede că nebunii sunt mai fericiți decât mine sau chiar mai bucuroși?

Trebuie să avem moravuri, dar suntem toți asemenea copiilor; moralitățile ne adorm. Și asta pentru că ni se face o moralitate stupidă, incovenabilă naturii noastre. Ni se vorbește de ceea ce nu ne interesează și noi ne gândim la altceva.

Virtutea este un lucru foarte important: numele ei înseamnă forță, putere. Lumea subsistă prin virtutea lui Dumnezeu. Dar pentru noi ce este virtutea? Este o virtute să postești, slăbindu-ți mintea și îngălbenindu-ți fața? Să numim virtute naivitatea omului onest care se lasă despuia de șmecheri? Este o virtute abținerea de frica abuzului? Ce am crede despre un om care n-ar merge de frică să nu-și frângă picioarele? Virtutea în toate este opusul nuliității, indolenței și neputinței.

Virtutea presupune acțiunea; căci, dacă se opune în mod obișnuit virtutea patimilor, se lasă să se înțeleagă că nici ea nu este pasivă.

Virtutea nu este numai forță, ci și rațiunea ce dirijează forța. Ea este puterea ce păstrează echilibrul vieții.

Marele secret al virtuții, al virtualității și al vieții, fie temporală, fie eternă poate fi formulată astfel:

Arta de a balansa forțele pentru a echilibra mișcarea.

Echilibrul pe care-l căutăm nu este nemișcarea, ci acela care face mișcarea regulată. Nemișcarea înseamnă moarte, numai mișcarea este viață.

Acest echilibru motor este cel al naturii însăși.

Natura, echilibrând forțele fatale, produce răul fizic sau chiar distrugerea aparentă pentru omul prost echilibrat. Omul se vindecă de relele naturii, știind să se sustragă printr-o folosire inteligentă a libertăților sale fatalității forțelor. Întrebăm aici cuvântul fatalitate pentru că forțele imprevizibile și neînțelese de omul prost echilibrat i se par acestuia obligatoriu fatale.

Natura le-a dotat pe animale cu o mulțime de instincte pentru a le apăra, dar a făcut totul pentru ca omul neprevăzător să piară.

Animalele trăiesc pe seama lor, ca să zicem așa, fără efort. Numai omul trebuie să învețe să trăiască. Or, știința vieții este știința echilibrului moral.

A împăca știința cu religia, rațiunea cu sentimentul, energia cu blândețea, iată fondul acestui echilibru.

Adevărata forță invincibilă este forța fără violență. Oamenii violenți sunt oameni slabi și neprevăzători, ale căror eforturi se întorc întotdeauna împotriva lor înșiși.

Afecțiunea violentă seamănă urii și aversiunii.

Mânia violentă te dă orbește pe mâna dușmanilor. Eroii lui Homer, când se luptă între ei, se insultă pentru a se înfuria reciproc, știind bine că, după toate probabilitățile, cel mai furios din cei doi va fi învins.

Înfierbântatul Achille era predestinat să moară tragic. El este cel mai mândru și mai curajos dintre greci și nu aduce decât dezastre concetățenilor lui.

Cel care cucerește Troia este prudentul și răbdătorul Ulise care se menajează întotdeauna și nu lovește decât atunci când e sigur de reușită. Achille este Patima, Ulise este virtutea; urmând această dimensiune trebuie să înțelegem înălțimea filosofică și morală a poemelor lui Homer.

Autorul acestor poeme era fără îndoială un inițiat de prim ordin. Marele Arcan al Înaltei Magii practice se află în întregime în Odisea.

Marele Arcan al Magiei, Arcanul unic și incomunicabil are drept obiect punerea puterii divine în serviciul voinței umane.

Pentru a ajunge la realizarea acestui Arcan, e nevoie să știm ce avem de făcut, să vrem ceea ce trebuie, să îndrăznim ceea ce se cuvine și să tăcem cu discernământ.

Ulysse are împotriva lui zeii, elementele naturii, ciclopul, sirenele, pe Circe etc..., adică toate dificultățile și pericolele vieții. Palatul lui e invadat, soția e hăituită, bunurile pradă jafului; i se jurase moartea, își pierduse tovarășii, vasele i se scufundaseră; rămăsese singur în lupta împotriva nopții și a mării. Și singur îi înduplecă pe zei, scapă de pericolele mării, orbește ciclopul, înșală sirenele, o domesticește pe Circe, își recâștigă palatul, își eliberează soția, îi ucide pe cei care-i juraseră moartea, pentru că voia să revadă Ithaca și pe Penelopa, deoarece el știa să scape din primejdie, fiindcă îndrăznește când trebuia și datorită faptului că tăcea atunci când nu era neapărat nevoie să vorbească.

Dar, îmi vor spune dezamăgiți iubitorii de basme, aici nu e nici o magie. Nu există talismane, ierburi, rădăcini care să facă minuni! Nu există formule misterioase care deschid porți și fac să apară spirite? Să vorbim despre aceste lucruri și să amânăm pe altădată comentariile despre Ulise.

Voi știți, copii, pentru că, fără îndoială, copiilor trebuie să le răspund, dacă ați citit lucrările mele precedente, că eu am recunoscut eficacitatea relativă a formulelor, ierburilor și talismanelor. Dar e vorba de mijloace mărunte legate de mici mistere. Eu vă vorbesc acum de mari forțe morale, nu de instrumente materiale. Formulele aparțin riturilor de inițiere, talismanele sunt auxiliare magnetice, rădăcinile și ierburile țin de medicina ocultă, chiar Homer însuși nu le disprețuia. Moly, Lotos și Nepenthes își au locul lor în aceste poeme, dar sunt doar accesorii. Cupa lui Circe nu are nici o putere asupra lui Ulise care, cunoscându-i efectele nefaste, renunță să mai guste din ea.. Inițiatul posedă înalta știință a magilor care nu se tem de vrăjitori.

Persoanele care, recurgând la magia ceremonială, consultă ghicitorii, seamănă acelor care, multiplicându-și practicile devoțiunii, doresc sau speră să înlocuiască prin ea religia adevărată. Nu le veți mulțumi niciodată dându-le sfaturi înțelepte.

Toate vă ascund un secret ușor de ghicit și care-ar fi acesta: am o pasiune pe care rațiunea o condamnă și eu prefer rațiunea. Iată de ce vin să consult oracolul lipsit de minte, pentru ca să-mi spună că trebuie să sper, să mă ajute să-mi adorm conștiința și să-mi ofere pacea inimii.

Aceste persoane beau dintr-un izvor înșelător care departe de a le potoli setea, le însetează și mai tare. Șarlatanul debitează oracole obscure, poți găsi în ele de toate și te întorci mereu după lămuriri. Mai vii și a doua zi, și peste încă o zi, revii mereu și așa fac cărturăresele avere.

Gnosticii bazilidieni spuneau că Sophia, înțelepciunea naturală a omului, îndrăgostită de sine însăși, ca Narcis din fabulă, își întoarse ochii de la principiul ei și se aruncă în afara cercului trasat de lumina pe care ei o numeau *pleroma*. Singură atunci în întuneric, face sacrilegii pentru a naște lumina. Și, asemeni femeii bolnave de scurgere din Evanghelie, ea-și pierde sângele care se transforma în monștri oribili. Cea mai periculoasă dintre toate nebuniile este înțelepciunea coruptă.

Inimile corupte otrăvesc întreaga natură. Pentru ele, splendoarea zilelor frumoase nu este decât o luminoasă plictiseală și toate bucuriile vieții, dispărute pentru sufletele lor moarte, se ridică în fața lor pentru a-i blestema, spunându-le asemeni spectrelor lui Richard al III-lea: „Disperă și mori“. Marile entuziasme îi fac să suradă, disprețuind, pentru a se răzbuna, iubirea și frumusețea, cu insolența lui Stenio și Rollon. Nu trebuie să te resemnezi acuzând fatalitatea, trebuie să lupti împotriva ei și s-o învingi. Cei care cad în această bătălie sunt cei care nu au știut sau nu au vrut să triumfe. A nu ști, este o scuză, dar nu o justificare, pentru că se poate învăța. „Tată, iartă-i pe ei că nu știu ce fac“, exclama Hristos, dându-și sufletul. Dacă nu ne-ar fi permis să nu știm, rugăciunea lui Iisus ar fi lipsită de adresă și tatăl n-ar fi avut nimic de iertat.

Când nu știi, trebuie să ai dorința de-a învăța. Atât timp cât nu știi e periculos să îndrăznești, dar e bine întotdeauna să taci.

Capitolul VII

PUTEREA CARE CREEAZĂ ȘI CARE TRANSFORMĂ

Vointa este în mod esențial realizatoare, noi putem tot ceea ce credem rezonabil să putem.

În sfera sa de acțiune, omul dispune de atotputernicia lui Dumnezeu; el poate crea și transforma.

Această putere trebuie mai întâi exersată asupra lui însuși.

Când vine pe lume, facultățile sale sunt un haos, întunericul inteligenței îi acoperă abisul inimii, iar spiritul șovăie în incertitudine, ca și cum ar fi purtat pe valuri.

Îi e dată rațiunea, dar aceasta e încă pasivă, el trebuie s-o activeze; lui îi revine sarcina de a-și lumina fruntea în mijlocul valurilor și de a striga: să se facă lumină!

El își făurește o rațiune, o conștiință, o inimă. Legea divină va fi pentru el cum și-o va făuri și întreaga natură va deveni cum și-o va dori.

Veșnicia îi va cuprinde și stăpâni amintirea. El va spune spiritului: fii materie! și materiei: fii spirit, iar spiritul și materia i se vor supune!

Orice substanță se modifică prin acțiune, orice acțiune este dirijată de spirit, orice spirit urmează o voință și orice voință este determinată de o rațiune.

Realitatea lucrurilor se află în rațiunea lor de a fi. Această rațiune a lucrurilor este principiul a ceea ce este.

Totul este forță și materie, spun ateii.

E ca și cum ai spune despre cărți că nu sunt decât hârtie și cerneală.

Materia este auxiliarul spiritului, fără spirit ea n-ar avea nici o rațiune de a fi și n-ar fi deloc.

Materia se transformă în spirit prin intermediul simțurilor și această transformare, sesizată numai de sufletele noastre se numește plăcere.

Plăcerea este sentimentul unei acțiuni divine. A se hrăni înseamnă a crea viață și a transforma, la modul miraculos, substanțele moarte în substanțe vii.

De ce natura atrage sexele unul spre celălalt cu atâta farmec și betie? Pentru că le poștește să participe la marea operă prin excelență, la opera unei eterne fecundități.

Ce putem spune despre bucuriile cărnii? Carnea nu are tristeți, nici bucurii: ea este un instrument pasiv. Nervii sunt coardele viorii prin care natura ne face să auzim și să simțim muzica voluptății și toate bucuriile vieții, chiar și cele mai tulburi, sunt partea exclusivă a sufletului.

Ce este frumusețea dacă nu amprenta sufletului în materie? Corpul lui Venus din Milo are nevoie de carne pentru a ne încânta ochii și înălța gândul? Frumusețea femeii este imnul maternității; forma dulce și delicată a sânelui ne amintește fără încetare prima însetare a buzelor noastre; am dori să avem puterea de a-i înapoia în veșnice sărutări ceea ce ea ne-a dăruit în suave efuziuni. Oare atunci de carne suntem noi îndrăgostiți? Despuiate de adorabila lor poezie, ce ne-ar mai inspira boturile elastice și glandulare acoperite de o piele când brună, când albă, când trandafirie? Și ce-ar deveni fermecătoarele noastre emoții dacă mâna amantului, lipsită de tremur ar trebui să se înarmeze cu lupa fizicianului și scalpelul anatomistului?

Într-o fabulă ingenioasă, Apuleius povestește cum un experimentator neîndemânatic, seducând servitoarea unei vrăjitoare pentru a-și procura o pomadă pregătită de stăpâna ei, încercase să se transforme într-o pasăre și nu reușise decât să dobândească înfățișare unui măgar. I s-a spus că pentru a-și relua prima formă, ar fi fost de ajuns să mănânce trandafiri și el crezu mai întâi că-i va fi foarte simplu s-o facă. Dar își dădu seama imediat că trandafirii nu sunt făcuți pentru măgari. De îndată ce încerca să se apropie de o tufă de trandafiri, era alungat cu lovituri de baston, îndurând toate chinurile din lume; nu reuși să se elibereze decât prin intervenția directă a divinității.

Apuleius a fost bănuț că e creștin, iar legenda măgarului de aur a fost interpretată ca o critică voalată a misterelor creștinismului. Doritori

să se înalțe la cer, creștinii ar fi ignorat știința, căzând în robia unei credințe oarbe care le-a adus acuzația, cel puțin, în primele secole, că s-ar închina unui cap de măgar.

Slavi ai unei austerități fatale, nu se puteau apropia de frumusețile naturii, figurate prin trandafiri. Plăcerea, frumusețea, natura chiar și viața erau anatomizate de asprii și ignoranții lor predicatori care mânau din urmă bietul măgar din Bethlehem. Atunci evul mediu inventă *Romanul Trandafirului*. Atunci inițiații în științele antichității, doritori să recucerească trandafirul fără a abjura crucea, reuniră cele două imagini, dându-le numele de *Rozacrucă*, pentru ca trandafirul să fie crucea, iar crucea la rândul ei să poată immortaliza trandafirul.

Nu există adevărată plăcere, adevărată frumusețe și adevărată dragoste decât pentru înțelepții care sunt cu adevărat creația propriei lor fericiri. Aceștia se abțin pentru a învăța folosul cel bun și, dacă se lipsesc de ceva, o fac pentru a-și dobândi o nouă bucurie.

Care mizerie e mai deplorabilă decât cea a sufletului și cât sunt de plâns cei care și-au sărăcit inima! Comparați sărăcia lui Homer cu bogăția lui Trimalchio și spuneți care din ei e mai oropsit? Ce sunt bunurile care ne pervertesc și pe care de fapt nu le posedăm niciodată pentru că suntem tot timpul pe punctul de a le pierde sau de a le lăsa altora? La ce folosesc acestea dacă nu devin în mâna noastră instrumente ale înțelepciunii? La sporirea vieții animale, la abrutizarea în sațietate și dezgust. Acesta este scopul existenței? Aspectul pozitiv al vieții? Nu, dimpotrivă, idealul cel mai fals și cel mai depravat? A-ți uza sufletul pentru a-ți îngrășa trupul e deja destulă nebunie; dar a ucide și sufletul și trupul pentru a lăsa într-o zi unui tânăr idiot o mare avere pe care s-o risipească cu amândouă mâinile în morișca primei curtezane apărute în cale nu e culmea demenței? Și iată totuși ce fac oamenii serioși care-i tratează pe filosofi și pe poeți de visători.

Ceea ce mi-aș dori, spunea Curius, nu e să am bogății, ci să comand celor care le au, iar sfântul Vincent de Paul¹, fără să se gândească probabil la maxima lui Curius, i-a relevat toată grandoarea în profitul binefacerii. Care suveran a mai fondat atâtea spitale și a mai dotat atâtea azile? Care Rothschild ar fi găsit destule milioane pentru a o face? Bietul preot Vincent de Paul a dorit, a vorbit și bogățiile i s-au supus.

¹ Duhovnicul lui Ludovic al XIV-lea, prelat de o înaltă ținută morală, a pledat pentru cei sărmani ducând el însuși o viață austeră și exemplară. (n. ed.).

Vincent de Paul posedă puterea de a crea și transforma, voința perseverentă și înțeleaptă sprijinită pe cele mai sacre legi ale naturii. Învățați să vreți ceea ce Dumnezeu vrea și tot ceea ce vreți veți împlini.

Și mai aflați ca prin contrarii se realizează numai contrariile: cupiditatea este întotdeauna săracă, dezinteresul e întotdeauna bogat.

Orgoliul provoacă disprețul, modestia atrage lauda, libertinajul ucide plăcerea, temperanța purifică și reînnoiește bucuria. Veți obține întotdeauna contrariul a ceea ce doriți pe nedrept și veți primi însutit din tot ceea ce sacrificați pentru dreptate. Dacă vreți deci să recoltați în stânga, semănați în dreapta; meditați asupra acestui sfat care are numai aparența unui paradox și care vă va face să întrezăriți unul din cele mai mari secrete ale filosofiei oculte.

Vreți să atrageți, creați golul. Acesta se va umple în virtutea unei legi fizice analoage unei legi morale. Curenții impetuoși caută adâncimile de necuprins. Apele sunt fiicele norilor și ale munților și se îndreaptă mereu spre văi. Adevăratele bucurii vin de sus, am mai spus-o; dorința le atrage și dorința este un abis.

Nimicul atrage totul și iată de ce ființele cele mai nedemne de iubire sunt câteodată cele mai iubite. Plenitudinea caută vidul și vidul absoarbe plenitudinea. Animalele și doicele știu bine acest lucru.

Pindar n-a iubit-o niciodată pe Sapho și Sapho s-a resemnat să îndure disprețul lui Phaon. Un bărbat și o femeie de geniu sunt frați, acuplarea lor ar fi un incest și bărbatul care e numai bărbat nu va iubi niciodată o femeie cu barbă.

Se pare că Rousseau a bănuit toate acestea când s-a însurat cu o slujnică, o trușă stupidă și lăcomă. Dar n-a putut niciodată s-o facă să înțeleagă superioritatea intelectuală, iar el îi era evident inferior în grosolăniile existenței. În menajul lor. Thérèse era bărbatul și Rousseau era femeia. Dar Rousseau era prea mândru pentru a accepta o asemenea poziție. Protestă împotriva menajului ducându-și copii la orfelinat. Ridică astfel între el și ea natura și se expuse tuturor răzburărilor unei mame.

Oameni de geniu, nu faceți copii! singurii voștri copii legitimi sunt cărțile voastre; și nu vă însurați niciodată! singura soție vă este gloria! Păstrați-vă virilitatea pentru ea! și chiar dacă o veți găsi pe Héloïsa, nu vă expuneți pentru o femeie destinului lui Abélard!

Capitolul VIII

EFLUVIILE ASTRALE ȘI PROIECȚIILE MAGNETICE

Un Univers este un grup de globuri magnetice care se atrag și se resping unele pe altele. Ființele produse de aceste globuri participă la magnetismul special care echilibrează magnetismul universal.

Oamenii lipsiți de echilibru sunt magneti dereglați sau excesivi pe care natura îi echilibrează unii prin alții, până când defectul parțial al echilibrului produce distrugerea.

Analiza spectrală a lui Bunsen va ajuta știința să distingă specialitatea magnetilor și să dea o rațiune științifică vechilor intuiții ale astrologiei judiciare. Diversele planete ale sistemului execută cu siguranță o acțiune magnetică asupra globului nostru și asupra diverselor organizări ale ființelor vii care-l locuiesc.

Noi sorbim toate aromele cerului amestecate cu spiritul pământului, născute sub influența divrselor stele; fiecare dintre noi are o preferință pentru o forță caracterizată printr-o formă, pentru un geniu și pentru o culoare.

Pythonisa de la Delpi, așezată pe un trepied, deasupra unei crăpături a pământului, aspira fluidul astral prin părțile sexuale, se demențializa sau cădea în somnambulism și profera cuvinte fără înțeles care erau câteodată oracole. Toate naturile nervoase aplecate spre dezordinele patimilor seamănă Pythonisei și-l aspiră pe Python adică spiritul malefic și fatal al pământului, apoi proiectează cu forță fluidul care le-a penetrat,

aspiră apoi cu forță egală fluidul vital al altor ființe pentru a-l absorbi, exercitând rând pe rând puterea nefastă a *Jettatorelui* și a vampirului.

Dacă bolnavii atinși de acest *aspir* și *respir* vătămător le confundă cu o anumită putere și doresc să-și sporească ascensiunea și proiecția, aceștia își manifestă dorințele prin ceremonii care se numesc invocații, farmece, devenind ceea ce altădată se numeau necromanți și vrăjitori.

Orice apel la o inteligență necunoscută și ciudată, a cărei existență nu ne este demonstrată și care are drept scop să se substituie rațiunii și liberului nostru arbitru, poate fi considerat ca o sinucidere intelectuală, căci este un apel la nebunie.

Tot ceea ce voința lasă în voia forțelor misterioase, tot ceea ce trezește în noi alte voci decât cea a conștiinței și a rațiunii aparține alienării mintale.

Orice viziune ține de domeniul visului, fiind o ficțiune a demenței noastre, un nor al imaginației dereglate, aruncate în lumina astrală. Suntem noi înșine, deghizați pentru ochii noștri, în fantome, în cadavre, în demoni.

Nebunii, în cercul atracției și proiecției lor magnetice, par să facă natura să deraieze: mobilele troznesc și se deplasează, corpurile ușoare sunt atrase sau aruncate la distanță. Cercetătorii o știu bine, dar le e teamă s-o recunoască pentru că știința oficială n-a admis încă ideea că ființele umane sunt magneti și că acești magneti pot fi dereglați și falsificați. Abatele Vianney sau preotul D'Ars se credeau bătuiți de diavoli. Berbiguier din Terra Nova de Thym se înarma cu ace lungi pentru a înțepa spiridușii.

Or, punctul de sprijin se afla în rezistența pe care-o opune progresul dezordonat. În democrație, ceea ce face imposibilă organizarea unei armate este dorința fiecărui soldat de a fi general. La ieziții nu există decât un general.

Ascultarea este gimnastica libertății și pentru a ajunge să faci ceea ce vrei, trebuie să înveți mai întâi să faci ceea ce nu vrei. Ne place să slujim fantezia; a împlini ceea ce trebuie să vrem înseamnă a exersa și a face să triumfe rațiunea și voința.

Contrariile se afirmă și se confirmă prin contrarii. A privi în stânga când vrei să mergi în dreapta, înseamnă disimulare și prudență; dar a pune în talgerul din stânga al unei balanțe o greutate pentru a ridica

talgerul din dreapta înseamnă a cunoaște legile dinamicii și ale echilibrului.

În dinamică, rezistența determină cantitatea de forță; dar nu există rezistență care să nu fie învinsă prin persistența efortului și a mișcării: așa roade șoarecele cablul și picătura de apă străpunge stânca.

Efortul reînnoit în fiecare zi sporește și conservă forța, chiar dacă acțiunea se aplică unui lucru indiferent în sine, smintit sau ridicol. A lunea prin degete mărgelile unor mătăanii, repetând de două, trei sute de ori: „Slavă ție, Marie!” pare o ocupație puțin serioasă. Ei bine! dacă o călugăriță s-ar culca fără să-și spună rugăciunea, s-ar trezi a doua zi dimineață disperată, nemaivând curajul să-și rostească rugăciunea de dimineață și ascultând distrată slujba. De aceea superiorii lor le repetă neîncetat să nu fie neglijente în lucrurile mărunte.

Cărțile de ghicit și ritualurile magice sunt pline de prescripții minuțioase și în aparență ridicole:

Să se mănânce zece sau douăzeci de zile alimente fără sare, să se doarmă sprijinit în cot, să se jertfească un cocoș negru la miezul nopții, la o răspântie, în mijlocul pădurii, să se ia din cimitir o mână de țărână de pe un mormânt proaspăt etc. etc.; îmbrăcatul în haine bizare și rostirea unor lungi și încălcite conjurații. Autorii acestor lucrări voiau să-și bată joc de cititorii lor? Le dezvăluiau secrete veritabile? Nu, nu-și bateau joc. Învățăturile lor erau serioase. Scopul lor era de a exalta imaginația adeptilor și de a le da conștiința unei forțe suplimentare care există de îndată ce crezi în ea, sporind prin perseverența eforturilor. Numai că se poate întâmpla, prin legea reacției contrariilor, să-l invoci pe diavol rugându-te obstinat lui Dumnezeu și, după conjurații satanice, să-i auzi pe îngeri plângând. Tot infernul dansa în clinchet de clopoței când sfântul Anton își rostea psalmii și paradisul părea să renască în fața vrăjilor marelui Albert sau Merlin.

Ceremoniile în sine nu înseamnă mare lucru, totul depinde de *aspir* și *respir*. Formulele, consacrate printr-o îndelungată folosință, ne pun în contact cu vii și cu morții, iar voința noastră, intrată în marii curenți, se poate înarma cu toate efluviile. O slujnică practicantă poate, la un moment dat, să dispună de toată puterea, chiar temporală a Bisericii, susținută de armata Franței, așa cum s-a văzut în timpul botezului și al răpirii evreului Mortara. Toate civilizațiile Europei din secolul al XIX-lea au protestat împotriva acestui act și l-au suportat pentru că o

slujnică bigotă l-a dorit. Dar pământul îi trimitea acestei fete emanațiile spectrale seculare ale sfântului Dominic și ale lui Torquemada; sfântul Ghislieri se ruga pentru ea. Umbra marelui rege, revocatorul Edictului din Nantes, îi făcea un semn de aprobare și toată lumea clericală era gata s-o susțină.

Ioana d'Arc, care a fost arsă ca vrăjitoare, atrăsese, într-adevăr în ea spiritul Franței eroice, răspândindu-l miraculos, electrizând armata și punându-i pe fugă pe englezi. Un papă a reabilitat-o; e puțin, ar fi trebuit canonizată. Dacă această femeie thaumaturg nu era o vrăjitoare, era evident o sfântă. Dar ce este un vrăjitor, la urma urmei? Este un thaumaturg nerecunoscut de papă.

Miracolele sunt, dacă îmi îngăduiți această expresie, extravagantele naturii produse de exaltarea omului. Ele se manifestă în virtutea acelorași legi. Orice personaj foarte popular ar putea face miracole, și chiar le face fără să vrea. Din vremea în care Franța își adora regii, regii Franței vindeau de scroful, iar în zilele noastre, marea popularitate a acelor soldați pitorești și barbari, numiți zuavi, a dezvoltat la un zuav, numit Jacob, facultatea de a vindeca prin voce și privire. Se spune că acest zuav și-a părăsit trupa pentru a trece la grenadierii și suntem aproape siguri că grenadierul Jacob nu va mai avea puterea care aparținuse exclusiv zuavului.

Din vremea druizilor, existau în Galia, femeile thaumaturgi numite elfi și zâne. Pentru druizi acestea erau sfinte; pentru creștini erau vrăjitoare. Joseph Balsamo, pe care discipolii îl numeau divinul Cagliostro, a fost condamnat la Roma ca eretic și vrăjitor pentru că făcuse predicții și miracole fără autorizația capului Bisericii. Or, aici inchișitorii aveau dreptate, pentru că numai Biserica romană posedă monopolul Înaltei Magii și a ceremoniilor eficace. Cu apă și sare ea fermeca demonii; cu pâine și vin îl invocă pe Dumnezeu și-l obligă să devină vizibil și palpabil pe pământ; cu ulei oferă sănătatea și iertarea.

Ea face chiar mai mult: crează preoți și regi.

Numai ea singură înțelege și face să se înțeleagă de ce regii tripului regat magic, cei trei magi, ghidați de steaua arzând, au venit să-i ofere lui Iisus în leagăn, aurul care fascinează ochiul și cucerește inimile, tămâia care urcă ascetismul la cap și mirul care conservă cadavrele și face palpabilă, într-un fel, dogma nemuririi lăsându-ne să întrezărim inviolabilitatea și nealterarea în moarte.

Capitolul IX

SACRIFICIUL MAGIC

Să vorbim, mai întâi, la modul general, despre sacrificiu.

Ce este sacrificiul? Sacrificiul este realizarea devotamentului.

Este înlocuirea vinovatului cu un inocent în opera voluntară de ispășire.

Este compensația printr-o injustiție generoasă a celui drept care suportă pedeapsa nedreptății lașe a rebelului care a uzurpat plăcerea.

Este cumpătarea celui înțelept care contrabalansează în viața universală orgiile celor smintiți.

Iată ce este sacrificiul în realitate, iată mai ales ce ar trebui el să fie.

În lumea antică, sacrificiul era rareori voluntar. Omul vinovat destina atunci supliciului ceea ce i se părea a fi cucerirea sau proprietatea lui.

Or, magia neagră este continuarea ocultă a riturilor proscrie ale lumii vechi. Imolarea este fundamentul misterelor nigromanției iar farmecele sunt sacrificii magice în care magnetismul răului se substituie rugului sau cuțitului. În religie credința salvează; în magia neagră credința ucide!

Am explicat deja că magia neagră este religia morții. A muri în locul altuia, acesta este sacrificiul sublim. A ucide un altul pentru a scăpa de moarte, iată sacrificiul nelegiuit. A consimți la uciderea unui inocent pentru a ne asigura ispășirea greșelilor noastre ar fi cea din urmă și cea mai de neiertat dintre lașități dacă ofranda victimei nu este voluntară și

dacă nu avea dreptul să se ofere ca superioară nouă și absolut stăpână pe ea însăși. Pentru răscumpărarea omului a fost nevoie de sacrificiu.

Noi vorbim aici de o credință consacrată prin mai multe secole de adorație și prin adeziunea milioanelor de oameni și, pentru că am emis odată ideea că verbul colectiv și perseverent crează ceea ce afirmă, putem spune că, într-adevăr, așa este.

Or, sacrificiul crucii se reînnoiește și se perpetuează în cel de pe altar, unde se poate arăta și mai înfricoșător credinciosului. Dumnezeu-victimă se află acolo, fără forma unui om, mut și pasiv, dăruit cui vrea să-l ia, fără rezistență în fața celui care ar vrea să-l batjocorească, întruchipat într-o ostie albă și fragilă. El apare la chemarea unui preot nemernic și nu protestează dacă e amestecat cu riturile cele mai necurate. Înainte de creștinism strigoaicele mâncau din carnea copiilor sugrumați; acum ele se mulțumesc cu sfânta ostie.

Nu se știe ce putere supraumană a răutății obțin bigoții abuzând de sacramento. Nimic nu este mai otrăvitor decât un scandalagiu care se împărtășește. Are nărav la beție, se spune despre un bărbat care-și bate nevasta când e beat. L-am auzit într-o zi pe un pretins catolic spunând că are nărav la sfintele daruri. Se pare că în gura anumitor frați întru credință creștină se oprează o a doua transsubstanțialitate. Li se pune pe limbă darul lui Dumnezeu și ei îl înghit de fapt pe diavol.

Ostia catolică este un lucru cu adevărat formidabil. Ea conține cerul și infernul, căci este magnetizată de magnetismul secolelor și al mulțimilor, magnetism al binelui când te apropii de ea cu adevărata credință; magnetism concentrat al răului când folosința ei este necinstită. De aceea, nimic nu este mai căutat și considerat mai puternic în împlinirea blestemelor decât ostia sfântă de preoți legitimi, dar deturnată de la pioasa ei destinație printr-un sacrilegiu hoțesc.

Ajungem acum în plină oroare a magiei negre și nimeni nu ne poate bănuși că, denunțându-le, am încuraja abominabilele practici.

Gilles de Laval, semior de Retz, într-o capelă secretă a castelului său din Machecoul, asista la celebrarea liturghiei negre, săvârșită de un iacobin apostat. Când se înălțau sfintele daruri, se zugruma un copil și mareașul se împărtășea, muind o fărâamă de ostie în sângele victimei.

Autorul cărții de vrăji a lui Honorius recomanda ca faptele de magie neagră să fie săvârșite de un preot. Cele mai reușite ceremonii, după

păreră lui, pentru a-l invoca pe diavol, sunt cele ale cultului catolic și, într-adevăr, după mărturisirile părintelui Ventura, diavolul s-a născut din operele acestui cult. Într-o scrisoare adresată lui Gougenot Des Mousseaux și publicată de acesta din urmă pe prima pagină a uneia dintre cele mai importante opere ale sale, savantul nu se teme să afirme că diavolul este nebunul religiei catolice (cel puțin așa cum o înțelegea, părintele Ventura). Iată propriile lui expresii.

„Satana, a spus Voltaire, este creștinismul; nu există diavol, nu există nici creștinism.”

„Se poate deci spune că cea mai mare victorie a Satanei este de a fi reușit să fie negat.”

„A demonstra existența Satanei înseamnă a restabili una din dogmele fundamentale care servesc de temelie creștinismului și fără de care acesta nu este decât vorbă goală.” (Scrisoarea părintelui Ventura adresată Cavalerului Gougenot Des Mousseaux și publicată pe prima pagină a cărții *Magia în secolul al XIX-lea*).

Astfel, după ce lui Proudhon nu i-a fost teamă să spună: „Dumnezeu întrușipează răul”, un preot care trece drept instruit completează gândirea ateului spunând: „Creștinismul îl întrușipează pe Satana. Și-o spune cu deplină candoare, crezând că apără religia pe care o calomniază într-o asemenea înfricoșătoare manieră; într-atât a copleșit simonia și interesele materiale pe anumiți membri ai clerului creștinismului negru, cel al lui Gilles de Laval și al cărții de vrăji a lui Honorius. Și totuși același preot spunea papei: „Să nu compromitem regatul cerului pentru o movilă de pământ”. Părintele Ventura era personal un om cinstit și adevăratul creștin învinge uneori pe preotul și pe călugărul din el.

A concentra asupra unui punct convenit și a lega de un semn toate aspirațiile spre bine înseamnă a avea destulă credință pentru a-l realiza pe Dumnezeu în acest semn. Iată miracolul permanent care se împlinește în fiecare zi pe altarele adevăratului creștinism.

Același semn, profanat și consacrat răului, realizează răul în aceeași manieră și dacă cel drept poate spune după comuniune: nu sunt eu cel care trăiește, ci Iisus Hristos trăiește în mine sau, cu alte cuvinte: eu nu mai sunt eu, eu sunt Iisus Hristos, sunt Dumnezeu, în același fel, comuniantul necinstit poate spune cu aceeași certitudine și adevăr: eu nu sunt eu, eu sunt Satana.

A-l crea pe Satana și a deveni Satana, acesta este marele arcan al magiei negre pe care vrăjitori complici ai cardinalului de Retz credeau c-o săvârșesc pentru el și, până la un punct, chiar o săvârșeau, rostind liturgia diavolului.

S-ar fi expus omul vreodată să-l creeze pe diavol dacă n-ar fi avut curajul să-l creeze pe Dumnezeu dându-i un trup? N-am spus noi că un Dumnezeu corporal proiectează în mod necesar o umbră și că această umbră e Satana? Da, am spus-o și n-o vom nega niciodată. Dar dacă trupul lui Dumnezeu ar fi fictiv, umbra lui nici ea n-ar putea fi reală.

Trupul divin nu este decât o aparență, un vâl, un nor: Iisus l-a realizat prin credință. Să adorăm lumina și să nu oferim realitate umbrei pentru că nu în ea se află obiectul credinței noastre! Natura a vrut și vrea ca pe pământ să existe întotdeauna o religie; religia răsare, înflorește și se dezvoltă în om, ea este fructul aspirațiilor și al dorințelor sale; ea trebuie dirijată de suverana rațiune. Dar aspirațiile omului spre infinit, dorința lui de bine veșnic și mai ales rațiunea lui vin de la Dumnezeu!

Capitolul X

INVOCĂȚILE

Numai rațiunea dă dreptul la libertate. Libertatea și rațiunea, cele două mari și esențiale privilegii ale omului, sunt atât de strâns legate încât nu se poate abjura una fără a se renunța la exercitarea celeilalte. Libertatea dorește triumful rațiunii, iar rațiunea cere imperios domnia libertății. Rațiunea și libertatea sunt pentru om mai mult decât viața. E frumos să mori pentru libertate, dar e sublim să fii un martir al rațiunii, pentru că rațiunea și libertatea sunt esența chiar a imortalității sufletului.

Dumnezeu însuși este rațiunea liberă a tot ceea ce există;

Diavolul, dimpotrivă, este nesăbuiința fatală.

A abjura rațiunea sau libertatea înseamnă a-l nega pe Dumnezeu.

A face apel la nesăbuiință sau la fatalitate înseamnă a-l invoca pe diavol. Am spus că diavolul există și că e de o mie de ori mai oribil și mai nemilos decât ni-l înfățișează legendele, chiar cele mai negre. Pentru noi și pentru rațiune, el nu este numai frumosul înger căzut al lui Milton, nici fulguranțul Lucifer târând în noapte aureola lui de stea căzătoare. Aceste fabule titanești sunt lipsite de pietate. Adevăratul diavol este cel din sculpturile catedralelor noastre și cel imaginat de pictorii naivi din cărțile gotice. Forma lui esențial hibridă este sinteza tuturor coșmarelor: hidos, diform, grotesc; înlănțuitul care înlănțuie. Ochii lui sunt răspândiți pe tot trupul, în afară de cap; are fețe pe pântec, la genunchi și în dosul trupului imund. Îl afli pretutindeni pe unde pătrunde nebunia și târâie după el chinurile infernului.

Nu vorbește el însuși, dar prin el vorbesc toate viciile noastre; ventrilocolul mâncăilor, Pythonul femeilor pierdute. Vocea lui e când impetuoasă cu vârtejul, când insinuantă ca un șuier ușor. Pentru a vorbi creierelor noastre tulburate, își vâra limba despicată în urechea noastră și pentru a ne înmuia inimile își face coada săgeată. Ne ucide rațiunea, ne otrăvește libertatea inimii și o face mereu, fără răgaz și fără milă pentru că el nu este o persoană, ci o forță oarbă; e blestemat, dar cu noi; e păcătos, dar în noi. Singuri suntem responsabili de răul care ni-l face pentru că el nu are nici libertate, nici rațiune.

Diavolul este bestia; sfântul Ioan a repetat-o de nenumărate ori în Apocalipsă; dar cum să înțelegi Apocalipsa dacă nu posezi cheile sfintei Kabale?

O invocație este deci o chemare adresată bestiei și numai bestia îi poate răspunde. Să mai adăugăm că pentru a face să apară bestia, ea trebuie creată mai întâi în sinea noastră, apoi proiectată în afară. Acesta este secretul tuturor cărților de vrăji, secret care n-a fost dezvăluit de vechii maeștri decât într-un mod voalat.

Pentru a-l vedea pe diavol trebuie să te deghizezi în diavol, apoi să te privești într-o oglindă, iată întreg arcanul în toată simplitatea lui și care poate fi spus și unui copil. Să adăugăm pentru adulți că în misterul vrăjitorilor, grimasa diabolică se imprimă în suflet prin mediatorul astral, iar oglinda este întunericul exterior înșuflețit de vârtej.

Orice invocație ar fi zadarnică dacă vrăjitorul n-ar începe prin a-și damna sufletul, sacrificând pentru totdeauna libertatea și rațiunea. E ușor de înțeles. Pentru a crea în noi bestia, trebuie ucis omul, iată ce reprezintă sacrificiul prealabil al unui copil sau, mai mult, profanarea ostiei. Omul care se decide să facă o invocație este un neajutorat pe care rațiunea îl deranjează, dorind să-și sporească apetitul bestial pentru a crea o vatră magnetică înzestrată cu o influență fatală. El vrea să devină însăși nesăbuiința și fatalitatea, să fie un magnet dereglat și rău pentru a atrage spre el viciile și aurul care le alimentează. Este cea mai înfricoșătoare crimă pe care mintea o poate concepe. Este un viol al naturii. Sfidarea directă și absolută aruncată divinității. Din fericire, este și opera cea mai înspăimântătoare de dificilă; majoritatea celor care au încercat au eșuat în săvârșirea ei. Dacă un om destul de puternic și de pervers îl invocă pe

diavol în condițiile dorite, diavolul se va realiza, iar Dumnezeu va fi înfrânt; natura îngrozită va suferi despotismul răului. ~~XXX~~

Se spune că un om ar fi săvârșit această operă odată și că ar fi devenit papă. Se mai spune de asemenea că pe patul de moarte, confesându-se, a mărturisit că a prins toată Biserica într-o rețea de magie neagră. Sigur este că acest papă era savant ca Faust și că ar fi autorul unor minunate invenții. Am mai vorbit despre el în alte lucrări ale noastre. Dar ceea ce, conform chiar legendei, probează că el nu l-a invocat niciodată pe diavol, adică n-a fost diavolul, este faptul că s-a căit. Diavolul nu se căiește niciodată.

Oamenii sunt mediocri pentru că sunt mereu incompleți. Oamenii cinstiți fac adesea răul, iar sceleratii scapă, uitându-l uneori, ajungând chiar să dorească binele. Or, păcatele împotriva lui Dumnezeu slăbesc în om forța lui Dumnezeu, iar păcatele împotriva diavolului, adică dorința de bine și de fapte bune, irită forțele diavolului. Pentru a exercita sus sau jos, la dreapta sau la stânga, o putere excepțională trebuie să fii un om complet. ~~XXX~~

Teama și remuscările criminalilor sunt două lucruri care vin dinspre partea binelui și prin ele se trădează. Pentru a reuși în rău, trebuie să fii absolut rău. Mandrin își spovedea tovarășii de hoții și le impunea drept penitență uciderea unui copil sau a unei femei dacă mărturiseau că simțiseră vreodată un tremur de milă. Nero avea și el o parte bună, era artist, ceea ce l-a pierdut. S-a retras și s-a sinucis pentru că fusese disprețuit ca muzician. Dacă n-ar fi fost decât împărat ar fi ars Roma de două ori decât să cedeze locul senatului și lui Vindex; poporul ar fi fost de partea lui, el l-ar fi acoperit cu aur, iar pretorienii l-ar mai fi aclamat încă o dată. Sinuciderea lui Nero n-a fost decât o cochetărie de artist.

A reuși să devină Satana ar fi pentru perversitatea omului un succes incomplet dacă n-ar reuși, în același timp, să devină nemuritor. Prometeu a suferit degeaba pe stâncă lui, el știa că într-o zi lanțul se va rupe și că-l va detronea pe Jupiter; dar ca să fii Prometeu trebuie să fi furat focul din cer, iar noi nu suntem acum decât în focul infernului!

Nu, visul Satanei nu este cel al lui Prometeu. Dacă un înger rebel ar fi reușit să fure focul din cer, adică secretul divin al vieții, acesta ar fi devenit Dumnezeu. Numai omul este destul de nesăbuit și destul de mărginit pentru a crede în posibilul unei dogme de acest gen. Să faci ca

un lucru să fie și să nu fie în același timp, ca umbra să fie lumina, ca moartea să fie viață ca minciuna să fie adevăr și neantul să fie totul. Astfel, nebunul furios care ar vrea să realizeze absolutul în rău, ar reuși în sfârșit, asemenea aceluia alchimist imprudent, să producă o explozie formidabilă și să se îngroape sub ruinele laboratorului său smintit.

O moarte instantanee este rezultatul invocațiilor infernale și trebuie să mărturisim că ea este meritată din plin. Nu se ajunge nepedepsit până la limitele extreme ale nebuniei. Există anumite excese pe care natura nu le suportă. Am văzut adesea somnambuli morți pe loc pentru că au fost treziți brusc și exaltați care, atingând un punct limită, și-au provocat moartea. Dar la ce bun aceste amenințări retrospective? Cine se mai gândește în secolul nostru să mai facă invocații după cărțile de vrăji? Nu avem ce răspunde la o asemenea întrebare. Dacă am spune ceea ce știm, poate că nimeni nu ne-ar crede!

Se invocă magnetismul răului altfel decât după riturile lumii antice. Am spus în capitolul precedent că o liturghie profanată de intenții criminale devine o sfidare adresată lui Dumnezeu și un atentat al omului împotriva propriei conștiințe. Oracolele cerute, fie în vârtejul halucinațiilor, fie în mișcarea convulsivă a lucrurilor inerte, magnetizate la întâmplare, sunt de asemenea invocații infernale pentru că sunt acte care tind să subordoneze fatalității libertatea și rațiunea. Este adevărat că operatorii acestor acte de magie neagră sunt aproape întotdeauna inocenți prin ignoranță. Fac, e adevărat, apel la bestie, dar nu pe această bestie feroce vor ei s-o supună lăcomiei lor. Cer numai câteva sfaturi acestei bestii stupide pentru a le servi de auxiliare propriei stupidități.

În magia luminii, știința invocațiilor este arta de a magnetiza curenții luminii astrale și de a-i dirija după voință. Aceasta era știința lui Zoroastru și a regelui Solomon, dacă ar fi să credem vechile tradiții, dar pentru a face ceea ce făceau Zoroastru și Solomon, trebuie să avem înțelepciunea lui Solomon și știința lui Zoroastru.

Pentru a dirija și a stăpâni magnetismul binelui, trebuie să fii cel mai bun dintre oameni. Pentru a activa și a precipita vârtejul răului trebuie să fii cel mai rău. Catolicii sinceri nu se îndoiesc că rugăciunea unui biet călugăr poate schimba inima regilor și clătina destinele imperiilor. Departe de noi de a disprețui această credință, noi care

admitem viața colectivă, curenții magnetici și atotputernicia relativă a voinței.

Înainte de recente descoperiri ale științei, fenomenele de electricitate și magnetism erau atribuite spiritelor răspândite în aer și adeptul care reușea să influențeze curenții magnetici credea că poate comanda spiritelor. Dar curenții magnetici fiind foarte fatale, pentru a-i dirija și echilibra, trebuie să fii tu însuși un centru perfect de echilibru și acest lucru le lipsește majorității temerarilor exorciști.

Așa s-a întâmplat că au fost adesea trăzniți de fluidul imponderabil pe care-l sustrăgeau cu violență, fără a-l putea neutraliza. Așa au ajuns la concluzia că, pentru a domni asupra spiritelor, le lipsea un lucru indispensabil: inelul lui Solomon.

Numai că inelul lui Solomon se află, spune legenda, în degetul monarhului, iar trupul lui e închis într-o piatră care nu se va deschide decât în ziua judecății de apoi.

Legenda e adevărată ca aproape toate legende; trebuie numai înțeleasă.

Ce reprezintă un inel? Inelul este capătul unui lanț, cercul de care se pot lega și alte cercuri.

Copiii sacerdoțiului au purtat întotdeauna inele, în semn de dominare asupra cercului și a lanțului de credincioși.

În zilele noastre încă, se mai dă prelaților investitura prin inel, iar la ceremonia nunții, soțul dă soției un inel binecuvântat și consacrat de Biserică pentru a o face stăpână și diriguitoarea intereselor casei sale și a cercului de servitori.

Inelul pontifical și inelul nupțial ierarhic consacrate și conferite reprezintă deci realizarea unei puteri.

Dar una este puterea publică și socială și alta puterea filosofică, ocultă, plină de har.

Solomon trece drept suveranul pontif al religiei înțelepților și în această calitate s-a bucurat de suverana putere a sacerdoțiului ocult pentru că el posedă, se spune, știința universală, realizând promisiunea marelui șarpe; „Veți fi asemenea zeilor și veți cunoaște binele și răul.”

Se spune că Solomon ar fi scris Ecclesiastul, cea mai puternică dintre toate operele sale, după ce le-a adorat pe Astarteea și pe Chamos, divinitățile femeilor nelegiuite. Așa și-a desăvârșit știința și a descoperit

înainte de moarte virtutea magică a inelului. Să-l fi luat oare cu el în pământ? O altă legendă ne permite să ne îndoim. Se spune că regina din Saba, studiind atentă inelul și-a făcut în secret unul la fel pe care, în timpul somnului regelui, l-a schimbat. Ea le-a dus supușilor săi adevăratul inel al lui Solomon găsit mai târziu de Zoroastru.

Era un inel constelat, compus din șapte metale și purtând semnătura a șapte genii, cu o piatră de magnet încrustată pe care se afla gravată pe o parte imaginea pecetei obișnuite a lui Solomon, pe cealaltă pecetea magică.

Cititorii lucrărilor noastre vor înțelege această alegorie.

Pecetea obișnuită a lui Solomon

Pecetea magică a lui Solomon

Capitolul XI

ARCANELE INELULUI LUI SOLOMON

Să căutăm în mormântul lui Solomon, adică în criptele filosofiei oculte nu inelul acestuia, ci știința sa.

Cu ajutorul științei și al unei voințe plină de perseverență, vom reuși să intrăm în stăpânirea supremului arcan al înțelepciunii care este libera dominație a mișcării echilibrate. Ne vom putea procura atunci și inelul comandându-l la un bijutier căruia nu avem de ce să-i cerem să păstreze secretul. Neștiind ce face nu-l va putea împărtăși și altora.

Iată rețeta inelului:

Încorporați într-o cantitate mică de aur dublul acesteia în argint la orele soarelui și ale lunii; adăugați de trei ori cupru foarte curat, de patru ori alamă, de cinci ori fier, de șase ori mercur și de șapte ori plumb. Amestecați totul la orele care corespund metalelor; faceți un inel a cărei parte circulară să fie aplatizată pentru a grava câteva caractere.

Aplicați inelului o montură pătrată conținând o piatră de magnet roșu, încastrată într-un dublu inel de aur.

Gravați pe piatră deasupra și dedesubt, dubla pecete a lui Solomon.

Gravați pe inel semnele oculte ale celor șapte planete, așa cum sunt reprezentate în arhidoxurile magice ale lui Paracelsus¹ sau în filosofia ocultă a lui Agrippa². Magnetizați puternic inelul consacându-l în

¹ Paracelsus, *Les sept livres de l'Archidoxe magique*. P. 1909; in 08. (Nota editorului)

² H. Cornelius Agrippa, *La Philosophie occulte ou la Magie*. Chacornac, 1910, é vol. in-8. (id.)

fiecare zi timp de o săptămână prin ceremoniile consemnate în ritualul nostru, fără să neglijați nici culoarea veșmintelor, nici parfumurile speciale, nici prezența animalelor fluidice, nici acele rugăciuni deosebite care vor trebui să precedă întotdeauna rugăciunea celor patru magi, marcată în ritualul nostru.¹

Înveliți apoi inelul într-o fâșie de mătase și, după ce l-ați parfumat, purtați-l.

O monedă rotundă de metal sau un talisman pregătit în același fel vor avea tot atâtea virtuți ca și inelul.

Un lucru astfel pregătit este asemenea unui rezervor de energie. Un reflector magnetic ce ar putea fi foarte util, dar niciodată necesar.

Am spus în altă parte că vechile ritualuri și-au pierdut eficacitatea de la apariția creștinismului în lume.

Religia creștină și catolică este într-adevăr fiica legitimă a lui Iisus, regele magilor. Cultul lui nu este altceva decât înalta magie supusă legilor ierarhiei care-i sunt indispensabile pentru a fi rezonabilă și eficace.

O simplă tunică binecuvântată purtată de o persoană cu adevărat creștină este un talisman mai invincibil decât inelul și pantaclul lui Solomon.

Iisus Hristos, omul-Dumnezeu, atât de umil, zicea vorbind despre el însuși: „Regina din Saba a venit din îndepărtatul Orient pentru a-l vedea și a-l asculta pe Solomon, și aici se află cineva care-l întrece pe Solomon“.

Liturgia este cea mai completă dintre invocații.

Necromanții invocă morții, vrăjitorul invocă pe diavol și tremură, dar preotul catolic nu tremură invocându-l pe Dumnezeu cel viu!

Ce însemnătate ar mai putea avea toate talismanele științei antice pe lângă ostia sfințită?

Lăsați rămășițele lui Solomon să doarmă în pace în mormântul lor de piatră, cu inelul care s-ar mai putea afla pe unul din degetele descarnate. Iisus Hristos a reînviat, el e viu. Luați unul din acele inele de argint care se vând la ușa bisericilor, purtând imaginea celui crucificat, împreună cu zece boabe de mătânie. Dacă sunteți demn să le purtați, vor fi mai eficace în mâna voastră decât adevăratul inel al lui Solomon.

¹ „Ritualul Înaltei Magii“, lucrare în curs de apariție la editura noastră (n. ed.).

Riturile magice și practicile minuțioase sunt totul pentru ignoranți și superstițioși, ceea ce ne amintește fără să vrem o întâmplare foarte cunoscută pe care o vom relata în câteva cuvinte pentru că locul ei este aici.

Doi călugări intră într-o colibă lăsată în grija a doi copii. Ei cer să fie primiți să se odihnească și să cineze dacă se poate. Copiii le răspund că n-au nimic și nu le pot da nimic.

— Ei bine, le spune unul dintre călugări, iată focul; luați o oală puneți în ea puțină apă și ne vom face noi mâncarea. — Cu ce? — Cu piatra aceasta, i-a răspuns șiret călugărul, adunând de jos o bucăciță de silex. Nu știți oare, copiii mei, că discipolii sfântului Francisc dețineau secretul supei de piatră?

Supă de piatră? Ce minune pentru copii! Li se promite că vor gusta și ei și că le va plăcea foarte mult. Repede, pregătesc oala, toarnă apa, așază focul și așează cu multă grijă piatra în apă. — Foarte bine, îi aprobă călugărul. Acum adăugați puțină sare și câteva legume; uitați, sunt destule în grădină. Ce ar fi dacă i-am mai adăuga și puțină slănină afumată? supa va fi și mai bună! Copiii așezați pe vine în fața vetrei privesc muți de uimire. Oala fierbe, gata! Tăiați pâine și aduceți strachina. Hm! Ce mireasmă! Lăsați pâinea să se înmoaie. Piatra, înveliți-o cu grijă, v-o lăsăm s-o mai aveți și altădată; ea nu se uzează niciodată, vă poate fi mereu de folos! Acum gustați supa! Ei bine, ce părere aveți? — Oh! E minunată! răspund copiii bătând din palme. Era, într-adevăr, o supă foarte bună de varză cu slănină pe care copiii n-ar fi știut niciodată s-o pregătească pentru oaspeții lor dacă n-ar fi fost piatră¹.

Riturile magice și practicile religioase sunt asemenea pietrei călugărilor. Folosesc numai ca pretext și ocazie practicii virtuților care numai ele sunt indispensabile vieții morale ale omului. N-ar fi cinat călugării fără piatră? Avea ea vreo putere? — Da, dar numai în imaginația copiilor atrasă în joc prin abilitatea călugărilor

Spunem toate acestea fără a blama sau ofensa pe cineva. Călugării au dat dovadă de spirit, fără să fie niște mincinoși. N-au făcut decât să-i ajute pe copii să facă o faptă bună și să-i uimească. Au împărțit cu ei o

¹ Această legendă este admirabil povestită de V. Voiculescu în nuvela sa „Ciorbă de bolovan”. (n. ed.)

supă bună și acestea fiind zise, sfătuim pe cei cărora le e foame și pentru care supa de varză este ceva foarte greu de pregătit să potă prea simplu să gătească supă de pietricele.

Să ne înțelegem bine! Noi nu susținem că semnele și riturile ar fi o mare mistificare. Așa ar fi dacă oamenii n-ar avea nevoie de ele. Dar trebuie să ținem cont de faptul că nu toate inteligențele sunt egale. Copiilor li s-au povestit întotdeauna basme și li se vor povesti atât timp cât vor exista doici și mame. Pe copii îi salvează credința. Imaginați-vă un copil de șapte ani care ar spune: „Nu vreau să accept nimic din ceea ce nu înțeleg;” „Ce l-am mai putea învăța pe acest mic monstru? Acceptă mai întâi totul prin încredințarea măștrilor tăi, pui de om, apoi studiază și dacă nu ești prost, vei înțelege.

E nevoie de fabule pentru copii, e nevoie de fabule și ceremonii pentru popor; oamenii în slăbiciunea lor au nevoie de sprijin. Fericit cel ce posedă inelul lui Solomon, dar mai fericit cel care egalează sau chiar depășește pe Solomon în știință și înțelepciune fără să aibă nevoie de inelul lui!

TERIBILUL SECRET

Există adevăruri care rămân pentru totdeauna învăluite în mister în fața celor slabi și a celor proști. Nu e nici un pericol să le dezvăluim, oricum nu le vor înțelege niciodată.

Ce este un prost? Un prost este ceva inferior din punct de vedere intelectual unui animal: vrea să ajungă undeva înainte de a învăța să meargă și dacă a ajuns la ceva, se crede stăpân peste toate. Prostul este un matematician care disprețuiește poezia, un poet care protestează împotriva matematicilor, un pictor care spune că teologia și kabala sunt niște ineptii pentru că nu înțelege nimic n-ici din kabala, nici din teologie, ignorantul care neagă știința fără să-și dea osteneala s-o studieze, cel care vorbește fără să știe și care afirmă fără a cerceta. Proștii sunt cei care ucid geniile. Galilei a fost condamnat, nu de Biserica, ci de proștii care, din nefericire, aparțineau Bisericii. Prostia este fiara ce are calmul inocenței: asasinează fără remușcări. Prostul este ursul din fabula lui La Fontaine: zdrobește capul prietenului său cu o piatră pentru a vâna o muscă; dar în fața catastrofei nu încerca să-i explice că nu a avut dreptate. Prostia este inexorabilă și infailibilă ca infernul și fatalitatea pentru că e întotdeauna dirijată de magnetismul răului.

Animalul nu este prost atât timp cât acționează direct și firesc ca animal. Omul învață prostia de la câini și de la măgarii savanți. Prostul este animalul care disprețuiește instinctul, pozând în inteligent.

Progresul există pentru un animal; el poate fi domesticit, îmblânzit, dresat; dar nu există pentru prost. Acesta crede că el nu mai are nimic de învățat și vrea să-i conducă și să-i îndrepte pe ceilalți; cu el nu ajungi niciodată la nici o înțelegere. Îți râde în nas spunându-ți că ceea ce nu înțelege el este absolut de neînțeles. Eu de ce nu înțeleg, te va întreba el, cu un admirabil aplomb? Și nu vei avea ce să-i răspunzi. A-i spune că e un prost, n-ar fi decât o insultă. Toată lumea își poate da seama, numai el nu va putea niciodată.

Iată deci un formidabil arcan inaccesibil majorității oamenilor. Iată un secret pe care nu-l vor ghici niciodată și care va fi inutil să-l dezvăluim: secretul propriei lor prostii.

Socrate bea mătrăgună, Aristides e proscris, Iisus e crucificat, Aristofan râde de Socrate și-i face pe proștii din Atena să râdă, un țăran se plictisește să audă că i se dă lui Aristides numele de cel drept, iar Renan scrie viața lui Iisus spre marea plăcere a proștilor. Din pricina unui număr infinit de proști politica va fi întotdeauna disimulare și minciună; Machiavelli a îndrăznit s-o spună și a fost lovit de un oprobriu foarte legitim, căci prefăcându-se că dă lecții prinților, el îi trăda pe toți și-i denunța suspiciunii multimilor. Cei pe care ești obligat să-i minți nu trebuie preveniți.

Din cauza nemernicilor și a proștilor, spunea Iisus discipolilor săi, „Nu dați mărgăritare la porci, pentru că le vor călea în picioare și se vor ridica împotriva voastră, încercând să vă sfășie”.

Deci cei care doresc să devină puternici prin operele lor să nu spună nimănui niciodată gândul lor cel mai secret. Nu-l spuneți, și aș zice mai ales, femeii pe care o iubiți.

De îndată ce o femeie crede că-și cunoaște bine sotul, ea nu-l mai iubește. Ea vrea să-l stăpânească și să-l conducă. Dacă el îi rezistă, ea îl va urî, dacă cedează, îl va disprețui. Va căuta pe un altul pentru a-l descifra; femeia are mereu nevoie de necunoscut și de mister, iar iubirea ei nu este adesea decât o insatiazabilă curiozitate.

De ce confesorii sunt întotdeauna atotputernici, stăpânind sufletele celorlalți și mai ales inimile femeilor? Pentru că ei le cunosc toate secretele, în timp ce ele nu știu nimic despre confesorii lor.

Francomasoneria nu e puternică decât prin redutabilul secret atât de bine păzit că până și inițiații, chiar de grade foarte înalte nu îl cunosc.

Religia catolică se impune mulțimilor printr-un secret pe care papa însuși nu-l știe. Acest secret este cel al misterelor. Vechii gnostici îl cunoșteau, așa cum o arată și numele lor, dar ei nu au știut să păstreze tăcerea. Au vrut să vulgarizeze gnoza; au rezultat doctrine ridicole pe care Biserica le-a condamnat pe bună dreptate. Dar, din nefericire, odată cu ei, fu condamnată și poarta sanctuarului ocult, aruncându-i-se cheia în abis.

Ioanniții și Templierii îndrăzniră s-o culeagă, asumându-și riscul damnării eterne. Meritau oare să fie daมนาți în cealaltă lume? Tot ceea ce știm este că în lumea aceasta au fost arși de vii.

Dumnezeu fusese considerat stăpânul și prințul acestei lumi: eu care sunt fiul lui Dumnezeu, vă spun: nu-l căutați pe Dumnezeu în exterior, el este în conștiințele și în inimile noastre. Tatăl meu și cu mine suntem unul și nu vreau ca voi și cu mine să fim unul. Să ne iubim unii pe alții ca frații, neavând toți decât o inimă și un suflet. Legea religioasă este făcută pentru om și nu omul pentru lege. Prescripțiile legale sunt supuse liberului arbitru al rațiunii unite cu credința. Credeți în bine și răul nu va avea asupra voastră nici o putere.

Când vă veți aduna în numele meu, spiritul meu va fi între voi. Nici unul dintre voi nu trebuie să se considere stăpânul celorlalți, dar toți trebuie să respecte decizia adunării. Fiecare om trebuie judecat după actele sale și măsurat cu propria lui măsură. Conștiința fiecăruia constituie credința lui și credința omului este puterea lui Dumnezeu în el.

Dacă sunteți stăpâni pe voi înșivă, natura vi se va supune și-i veți stăpâni pe ceilalți. Credința celor drepti este mai de nezdruclat decât porțile infernului și speranța lor nu va fi niciodată înfrântă.

Eu sunt voi, voi sunteți eu, în spiritul carității care ne caracterizează și care-l reprezintă pe Dumnezeu. Credeți acestea și cuvântul vostru va fi creator. Credeți acestea și veți face minuni. Lumea vă va persecuta, dar veți cuceri lumea.

Cei buni practică milostenia și-i ajută pe nefericiți; răii sunt fără milă, de aceea sunt etern daมนาți de umanitate și rațiune.

Vechile societăți fondate pe minciună vor pieri; într-o zi fiul omului va domni peste norii cerului care reprezintă întunericul idolatriei și-i va judeca definitiv pe vii și pe morți.

Doriți lumina și ea se va ivi. Aspirați la dreptate și ea va veni. Nu căutați triumful sabiei, căci crima naște crimă. Prin răbdare și blândețe veți deveni stăpâni voștri înșivă și ai lumii. * * *

Lăsați această doctrină admirabilă pe seama comentariilor sofistilor decadentei și limbușilor evului mediu și veți vedea ce iese! — Dacă Iisus este fiul lui Dumnezeu, cum l-a născut Dumnezeu? Este el din aceeași substanță ca Dumnezeu sau din altă substanță? Substanța lui Dumnezeu! Ce veșnic subiect de dispută pentru ignoranții prezumțioși! Este Iisus o persoană divină sau o persoană umană? Avea două naturi și două voințe? Teribile întrebări pentru care merită să se excomunică și să se ucidă unii pe alții! — Iisus avea o singură natură și două voințe, spun unii, dar nu-i ascultați, sunt niște eretici! Două naturi, deci, și o voință? — Nu, două voințe. — Atunci el era în opoziție cu el însuși? — Nu, pentru că cele două voințe nu erau decât una și se numea Theandrică. Oh! Oh! în fața acestui cuvânt nu mai scoatem o vorbă, și apoi trebuie să ascultăm de Biserică, devenită cu totul altceva decât primitiva adunare a credincioșilor. Legea este făcută pentru om, a spus Iisus, dar omul este făcut pentru biserică, spune Biserica, și se impune legea. Dumnezeu va sancționa toate decretalele Bisericii și vă va condamna pe toți dacă ea va hotărâ că sunteți toți sau aproape toți vinovați; Iisus a spus că trebuie să vă raportați la adunare, ea este deci infailibilă, ea este atunci Dumnezeu; dacă ea decide că doi ori doi fac cinci, doi ori doi vor face cinci.

Dacă ea spune că pământul nu se mișcă, numai soarele se învârte, îi este interzis pământului să se învârtă. Ea vă va spune că Dumnezeu își salvează supușii acordându-le iertarea eficace, ceilalți vor fi daมนาți pentru că n-au primit decât iertările suficiente, care, din pricina păcatului originar, sunt suficiente în principiu, dar care în fapt nu sunt. Papa salvează sau condamnă pe cine vrea pentru că la el se află cheile cerului și ale infernului. Vor veni apoi cazuistii cu trusele lor de chei care nu deschid, ci închid de două și chiar de trei ori toate ușile încăperilor proiectate în Turnul Babel. O, Rabelais, stăpânul meu, numai tu singur poți confecționa panaceul care să se potrivească acestei demente! Un hohot de râs uriaș! Să mai spunem un ultim cuvânt despre toate acestea și să aflăm o dată pentru totdeauna dacă o himeră care pocnește zgomotos în vid se poate umple din nou, îngreunându-se cu un burdihan, absorbind substanța quiditativă și mirifică a intențiilor noastre secunde.

Utrum chimaera in vacuum bombinans possit concidere secundum intentiones.

Alți proști, alte comentarii. Iată-i pe adversarii Bisericii care ne spun: Dumnezeu este în om, ceea ce vrea să spună că nu este alt Dumnezeu decât inteligența umană. Dacă omul e mai presus de legea religioasă și legea îl jenează, de ce să n-o suprimă? Dacă Dumnezeu suntem noi și noi toți suntem frați, dacă nimeni nu are dreptul de a se numi stăpânul nostru, de ce să mai ascultăm? Credința este rațiunea imbecililor. Nu credem în nimic și nu ne supunem nimănui.

Salut! Iată ce mândrețe de judecată! Nu ne mai rămâne decât să ne batem toți împotriva tuturor și fiecare împotriva celui alt. Iată războiul zeilor și exterminarea oamenilor! Vai! Vai! mizerie și prostie!... Și iarăși și iarăși prostie, prostie, și iar prostie și mizerie!

„Tată, iartă-i că nu știu ce fac, spunea Iisus“. Oameni de bun simț, oricine ați fi, aș adăuga eu, nu-i ascultați, că nu știu ce spun!

Dar atunci aceștia sunt inocenți, va striga un copil teribil. — Tăcere, imprudenților! Tăcere, în numele cerului, sau orice morală e pierdută! Și de fapt nici nu aveți dreptate. Dacă ar fi așa, vi s-ar permite să faceți ca ei și veți vrea să faceți ca ei! A crede totul este o prostie; prostia nu poate fi inocentă. Dacă există circumstanțe atenuante, numai Dumnezeu le poate aprecia.

Speța noastră este evident defectuoasă și ni se pare, după cum auzim și vedem majoritatea oamenilor acționând, că ea nu are destulă minte pentru a fi serios responsabilă. Îi ascultăm vorbind în Cameră pe acei oameni pe care Franța îi onorează cu încrederea sa. Iată-l pe oratorul opoziției. Iată vedeta ministerului. Fiecare dintre ei vrea să dovedească plin de fală celui alt că nu înțelege nimic din afacerile statului. A dovedește că B este un cretin, B dovedește că A este un saltimbanc. Pe cine să crezi? Dacă sunteți alb, îl veți crede pe A; dacă sunteți roșu îl veți crede pe B. Dacă adevărul, Dumnezeule! Adevărul! — Adevărul este ca A și B sunt doi șarlatani și doi mincinoși.

Pentru că există o suspiciune între ei, n-au reușit decât să dovedească unul împotriva altuia că nici unul, nici celălalt nu valorează nimic! Găsești tot ce vrei într-o carte, în afară, adesea, de ceea ce autorul a vrut să spună. Se râde de religie ca de o impostură dar se trimit copii

¹ Admir dovada și-i admir pe amândoi antrenati în această demolare reciprocă.

la biserică¹. Cel mai de temut dintre toate este bunul simț, adevărul, rațiunea.

Vanitatea puerilă și sordidul interes îi duc pe oameni de nas până la moarte, această uitare definitivă și batjocură supremă. Temeiul majorității sufletelor este vanitatea. Ce este vanitatea? Este vidul. Înmulțiți cu zero cât vreți, întotdeauna rezultatul va fi zero, îngrămădiți nimicurile și la nimic veți ajunge. Nimicul, iată programul majorității oamenilor.

Aceștia să ne fie nemuritorii! Aceste suflete ridicole, înșelând și înșelându-se să fie nepieritoare! Pentru toți acești descreierați, viața este o capcană care duce direct în infern. O! Se află aici cu siguranță un mare secret: acela al responsabilității. Tatăl răspunde pentru copiii lui, stăpânul pentru slugi, iar omul inteligent pentru mulțimea lipsită de inteligență. Mântuirea se săvârșește pentru oamenii superiori, prostia suferă, numai spiritul ispășește.

Durerea viermelui strivit și a stridei desfăcute nu sunt ispășiri.

Să știi deci, tu, care vrei să te inițezi în marile mistere, că faci un pact cu suferința și că înfrunți infernul. Vulturul ce-l sfășie pe Prometeu te privește. Furiile conduse de Mercur îți pregătesc penele de lemn și cuiele. Vei fi sacralizat, altfel spus consacrat supliciului. Umanitatea are nevoie de chinurile tale.

Hristos a murit tânăr pe o cruce și toți cei pe care i-a inițiat au fost martiri. Apollonius din Thiana a murit torturat în închisorile Romei. Paracelsus și Agrippa au dus o viață rătăcitoare și au murit în mizerie. Guillaume Postel a murit în închisoare. Saint-Germain și Cagliostro au sfârșit misterios și tragic. Mai devreme sau mai târziu, declarat sau tacit, pactul trebuie împlinit. Trebuie plătită amenda impusă oricărui fur al fructului arborelui științei. Trebuie achitat impozitul pe care natura îl pune pe miracolele sale. Trebuie să dai o ultimă luptă cu diavolul atunci când ți se permite să fi Dumnezeu.

Eritis sicut dii scientes bonum et malum.

¹ Superstițioșii fac paradă de cinism.

MISTERUL SACERDOTAL SAU ARTA DE A SUPUNE SPIRITELE

Capitolul întâi

FORȚELE RĂTĂCITOARE

Un sentiment vag care ar putea fi numit conștiința infinitului îl tulbură pe om și-l chinuie. El simte în interiorul său anumite forțe nefolosite și crede că în jurul lui se agită dușmani fără formă sau prieteni necunoscuți. are adesea nevoie să creadă în absurd și să încerce imposibilul; uneori e bolnav și sfâșiat și ar vrea să succească gâtul disperării pentru a stoarce puțină speranță. Iubirea l-a înșelat, prietenia l-a părăsit, rațiunea nu-i mai este suficientă. Filosoful îl întristează, magicianul îl sperie și atunci simte nevoia unui preot.

Preotul este îmblânzitorul ghearelor înaripate ale imaginației și balaurilor fanteziei. Din slăbiciunea noastră își trage puterea și din himerele noastre alcătuieste o realitate; el este medicul homeopat al nebuniei umane. Nu este el, de altfel, mai mult decât un om? Nu are oare o misiune legitimă ale cărei titluri de noblețe vin tocmai din vremea Calvarului și a Sinaiului? Vorbesc aici de preotul creștin și de fapt numai acesta există. Evreii îi au pe rabini, musulmanii pe imam, hindușii pe brahmani, chinezii pe bonzi; protestanții pe miniștri. Numai catolicii au preoți pentru că numai ei au altarul și sacrificiul, adică toată religia.

A exercisa înalta magie înseamnă a face concurență sacerdotiului catolic, înseamnă a fi un preot disident. Roma este marea Tebă a noii inițieri. Ea flutura odinioară osemintele martirilor săi pentru a-i combate pe zeii invocați de Iulian. Criptele ei sunt catacombele, talismanele, mătăniile și medaliile — lanțurile magice congregațiile, vetrele

magnetice sunt mănăstirile, centrele de atracție — confesionalele, mijloacele de popularizare — amvonurile, imprimeriile și ordinele episcopilor; ea își are, în sfârșit, propriul papă, pe omul-Dumnezeu făcut vizibil și permanent pe pământ, papa care e uneori un preot cum sunt mai mult sau mai puțin toți fanaticii sau un scelerat ca Alexandru al VI-lea¹, dar va dirija spiritele, va arbitra conștiințele și, în universul creștin, va face pe distribuitorul legitim al indulgențelor și iertărilor.

E un nesăbuit, veți spune! — Da, e aproape un nesăbuit pentru că trebuie să fie mare! E aproape ridicol, atât de mult depășește sublimul! Ce putere i-a mai fost asemenea pe pământ? Și, dacă n-ar fi existat, cine ar fi îndrăznit să-l inventeze? Cum s-a produs acest efect uriaș? De unde vine această minune care pare să realizeze imposibilul? Din concentrarea forțelor rătăcitoare, din asocierea și direcționarea instinctelor vagi, din crearea convențională a absolutului în speranță și credință!

Revoltați-vă acum împotriva monstrului, filosofi ai secolului al XVIII-lea! Monstrul e mai puternic decât voi și vă va învinge! Strigați că trebuie zdrobit infamul, discipoli ai lui Voltaire! Infamul! Vă imaginați? Infamul inspirator al lui Vincent de Paul, infamul care sugerează atâtea sacrificii nobilele inimi caritabile, atâtea devotament săracilor și virtușilor misionari! Infamul fondator al atâtor case de binefacee, atâtor refugii pentru cei care vor să se căiască și adăposturi pentru nevinovăție! Dacă asta este infamia, în timp ce onoarea ar fi de partea calomniilor și a injuriilor voastre, eu îmbrățișez cu drag stâlpul infamiei și mă lepăd de onoarea voastră!

Dar nu asta voiati să spuneți, și eu nu vreau să vă calomniez, la rândul meu! Suflăt al lui Voltaire, pe care cu bucurie l-aș numi suflăt sfânt, pentru că ai preferat înainte de toate adevărul și dreptatea; pentru tine bunul simț era Dumnezeu și prostia era diavolul. N-ai văzut decât un măgar în ieslea din Bethlehem. Ai văzut intrarea triumfală a lui Iisus în Ierusalim și ai râs de urechile măgarului. asta l-a supărat pe Fréron. Ah! Dacă l-ai fi cunoscut pe Veuillot! Dar să vorbim serios, e vorba de lucruri grave.

¹ Borgia. (n. ed.)

Geniul creștinismului a răspuns sarcasmelor lui Voltaire sau mai degrabă Chateaubriand l-a completat pe Voltaire, pentru că cei doi mari oameni se află amândoi în afara catolicismului preoților.

Urechile măgrului sunt indispensabile atât cât vor fi măgari pe lume și măgarii trebuie să existe pentru că natura, fiica lui Dumnezeu, i-a creat.

Iisus Hristos a dorit să călărească pe măgar și iată de ce sfântul Părinte călărește o măgăriță. Papucii lui se numesc măgărițe pentru a semnifica poate că un bun papă trebuie să fie încăpățânat până în vârful unghiilor. *Non possumus*, ne spune sfântul Părinte, papa Pius al X-lea, când i se cer concesii și reforme. Papa nu zice niciodată *possumus* „putem”, căci acesta este marele arcan al sacerdoțiului! Preoții știu bine și e cu atât mai adevărat cu cât se ferește să ne-o spună.

Puterea întemeiată pe mistere trebuie să fie o putere ascunsă, altfel n-ar exista.

Eu cred că acest om poate face un lucru pe care eu nu aș ști să-l definesc din pricina unui lucru pe care nu-l înțeleg, dar nici el nu înțelege. Deci trebuie să-l ascult pentru că nu știu să spun de ce nu l-aș asculta, neputând nega existența a ceea ce nu știu, existență pe care el o afirmă, de altfel, cu tot atâta îndreptățire. Bănuiesc că nu e rezonabil și mă simt în largul meu pentru că el îmi spune adesea că nu trebuie să te încrezi în rațiune. Simt numai că îmi face bine și mă liniștesc gândind astfel.

—Cărbunar¹, ai dreptate.

Iubiri eșuate sau decepționate, ambiții respinse, mâini neputincioase, resentimente acre, orgolii care aspiră să se stingă, lene a spiritului pe care-l obosește îndoiala, elanuri ale ignoranței către necunoscut, și mai ales spre miraculos, temeri vagi de moarte, chinuri ale unor conștiințe încărcate, nevoia de odihnă care ne fugărește tot timpul, visuri sumbre și grandioase de artiști, viziuni teribile ale eternității. Acestea sunt forțele rătăcitoare pe care religia le adună și din care ea făurește pasiunea cea mai de neînving și mai formidabilă dintre toate: devoțiunea.

Această pasiune este neîfrânată, căci nimic n-o poate reține sau limita; își face o glorie din excese și crede că Eternitatea începe prin ea; absoarbe toate sentimentele, îl face pe om insensibil la tot ceea ce nu este conform ei și împinge zelul propagandei până la despotismul cel mai

ucigător și la implacabila demență. Sfântul Dominic și sfântul Pius al V-lea sunt recunoscuți ca atare de toată Biserica și nu pot fi renegați de un catolic supus și de bună credință.

Se înțelege cum devoțiunea poate deveni o pârghie puternică în mâna unei autorități care se declară infailibilă. „Dați-mi un punct de sprijin, spunea Arhimede, și voi muta pământul”. Preoții au căutat un punct de sprijin în afara rațiunii personale și au deplasat rațiunea umanității.

„Văzând că oamenii nu ajung la cunoașterea lui Dumnezeu prin știință și rațiune, ne-a plăcut, spune prințul apostolilor, să-i salvăm prin absurditatea credinței!”

Adversari ai bisericii, ce puteți răspunde? Sfântul Pavel vorbește, cum se spune, cu toată gura și nu vrea să înșele pe nimeni.

Forța religioasă a dogmei stă în această obscuritate care-i dă o absurditate aparentă. O dogmă explicată nu mai este o dogmă este o teoremă de filosofie sau cel puțin un postulat. Există o dorință de a confunda mereu filosofia cu religia și nu se înțelege că separarea și distingerea lor, nu spun antagonismul, sunt absolut necesare echilibrului rațiunii.

Astronomii cred despre comete că sunt rătăcitoare în raport cu sistemul nostru solar, dar că ele urmează un traiect regulat de la un sistem la altul, descriind o elipsă ale cărei vetre sunt doi sori.

Tot așa se întâmplă cu forțele rătăcitoare ale omului. O singură lumină nu le ajunge și ca să-și echilibreze elanul le trebuie două centre, două vetre; una este rațiunea, cealaltă credința.

¹ Autorul se referă aici la „Credința cărbunarului”, credința naivă a omului simplu.

Capitolul II

PUTERILE PREOȚILOR

Pentru ca preotul să fie puternic, el trebuie să cunoască sau să creadă. Concilierea științei cu credința aparține marelui hierofant.

Dacă preotul știe fără să creadă el poate fi un om bun sau un om necinstit. Dacă e un om integru exploatează credința altora în folosul rațiunii și al dreptății. Dacă e necinstit, el exploatează credința în folosul cupidității lui, și atunci nu mai este un preot, este cel mai mârșav dintre răufăcători.

Dacă preotul crede fără să știe, acesta poate fi un păcălit respectabil, dar periculos pe care oamenii de știință trebuie să-l stăpânească și să-l supravegheze.

Sacerdoțiul și regalitatea în creștinism nu sunt decât atribuții. Noi suntem toți preoți și regi; dar cum funcțiile sacerdotale și regale presupun acțiunea unuia singur asupra multimilor, ne încredințăm puterea în ordine temporală unui rege și în ordine spirituală unui preot.

Regele creștin este preot ca noi toți, dar el nu exercită sacerdoțiul.

Preotul creștin este rege ca noi toți, dar el nu trebuie să exercite regalitatea.

Preotul trebuie să dirijeze pe rege și regele să-l protejeze pe preot.

Preotul ține cheile, iar regele poartă sabia.

Preotul creștinismului primitiv era sfântul Petru, iar regele era sfântul Pavel.

Regele și preotul dețin puterea de la popor, care a fost sfințit rege și preot prin onțiunea sfântă a botezului, aplicarea sângelui divin al lui Iisus Hristos.

Întreaga societate este salvată prin echilibrul acestor două puteri.

Dacă mâine nu va mai exista papă, poimâine nu vor mai fi regi, nu va mai domni nimeni, nici în ordine temporală, nici în ordine spirituală pentru că nimeni nu s-ar mai supune; și atunci nici societatea n-ar mai exista, iar oamenii s-ar uide între ei.

Papa este preotul, iar preotul este papa pentru că unul este reprezentantul celuilalt. Autoritatea papei vine de la preoți și cea a preoților se trage de la papă. Deasupra lor nu se află decât Dumnezeu. Aceasta este credința preoților.

Preotul dispune deci pentru cei care au încredere în el de o putere divină. Aș îndrăzni chiar să spun că puterea lui pare mai mult decât divină pentru că el îi poruncește lui Dumnezeu să vină și Dumnezeu se conformează. Și chiar mai mult: îl creează pe Dumnezeu printr-un cuvânt! Prin prestigiul inspirat de persoana lui, el îi vindecă pe bărbați de orgoliu și pe femei de pudoare. Îi obligă să-i povestească turpitudinile lor pentru care bărbații s-ar bate dacă s-ar ști suspectați, iar femeile ar refuza să le mărturisească în altă parte decât în confesional. Dar acolo ele sunt în bune relații cu micile lor infamii, le spun în șoaptă, iar preoții le iartă sau le dau o penitență: câteva rugăciuni de spus, câteva sacrificii de făcut, și iată-le consolete. E oare chiar atât de scump să-ți cumperi pacea inimii cu puțină servitute?

Religia fiind medicina spiritelor impune cu siguranță servituți, tot așa cum medicii prescriu leacuri și-l obligă pe bolnav la regim. Nimeni nu poate contesta, fără a fi nesăbuit, utilitatea medicinei, dar nici medicii nu-i vor forța pe oamenii sănătoși să se îngrijească și să ia purgative.

Ar fi un spectacol plin de haz dacă am vedea un președinte de Academie lansând enciclice împotriva tuturor acelor care trăiesc fără rubarbă¹ și punând la stâlpul infamiei pe cei care pretind, că, prin sobrietate și exercițiu, se pot lipsi de doctor. Dar scena din comică ar deveni tragică, fără să piardă nimic din ridicol, dacă guvernul, sprijinind

¹ Plantă medicinală. (n. ed.)

pretențiile decanului, ar lăsa refractarilor alegerea între seringă lui Purgon și pușca lui Chassepot. Libertatea regimului este la fel de inviolabilă ca libertatea de conștiință.

Îmi veți spune poate că nebunii nu sunt întrebați înainte de a fi băgați sub duș. Sunt de acord: dar, atenție, totul se va întoarce împotriva voastră. Nebunii sunt în opoziție cu rațiunea comună. Ei au credințe excepționale și extravagante pe care vor să le impună și care-i fac furioși. Nu ne faceți să ne gândim că ar trebui să răspundem cu dușuri obligatorii apărătorilor lui Syllabus.

Puterea preotului este de ordin moral și ea nu poate fi impusă cu forța. Dar, pe de altă parte, printr-o justă compensație, nici o forță n-ar putea-o învinge. Dacă ai uide un preot, ai face din el un martir. A face un martir, înseamnă a pune prima piatră de altar și orice altar devine un seminar de preoți. Răsturnați un altar și cu pietrele risipite se vor construi alte douăzeci pe care nu le veți mai răsturna. Religia n-a fost inventată de oameni, ea e fatală, adică providențială; ea s-a născut din ea însăși pentru a împlini nevoile omului, așa a vrut-o Dumnezeu și așa a revelat-o.

Omul comun crede în ea pentru că nu o înțelege și pentru că pare să fie destul de absurdă pentru a-l subjuga și a-l încânta. Eu cred, pentru că înțeleg și pentru că mi s-ar părea absurd să nu cred.

— Eu sunt, nu vă speriați, spuse Hristos mergând singur pe ape, în mijlocul furtunii.

Doamne dacă tu ești, îl roagă sfântul Petru, poruncește să merg în urma ta pe ape.

— Vino! îi răspunde Mântuitorul și sfântul Petru a pășit pe ape. Brusc, vântul se întetește, valurile izbesc furioase și omului i se face frică; imediat începe să se scufunde, iar Iisus îl prinde de mână și-l ridică, zicându-i: „Om cu credință slabă, de ce te-ai îndoit?”

Capitolul III

ÎNLĂNȚUIREA DIAVOLULUI

Plăcerea este un dușman care în mod fatal devine sclavul sau stăpânul nostru. Pentru a-ți înfrâna plăcerea trebuie să lupți împotriva ei și, pentru a te bucura de ea, trebuie mai întâi s-o învingi.

Plăcerea este o sclavă plină de farmec, dar o stăpână crudă, nemiloasă și ucigașă. Pe cei stăpâniți îi obosește, îi uzează, îi ucide după ce le-a înșelat toate dorințele și le-a trădat toate speranțele. Servitutea unei plăceri se numește patimă. Dominarea unei plăceri se poate numi putere.

Natura a așezat plăcerea lângă datorie; dacă o despărțim de datorie, plăcerea se alterează și ne otrăvește. Dacă o legăm de datorie, plăcerea nu se va îndepărta, ne va urma și va fi recompensa noastră. Plăcerea nu poate fi despărțită de bine. Omul bun poate suferi, este adevărat, dar pentru el o plăcere imensă se degajă din durere. Iov, pe maldărul lui de bălegar, primește vizita lui Dumnezeu care-l consolează și-l ridică, în timp ce Nabucodonosor, pe tronul lui, se pleacă sub mâna fatală care-i ia mințile, transformându-l într-un animal. Iisus, dându-și sufletul pe cruce, scoate un strigăt de triumf, pentru că și simte viitoarea reînviere, în timp ce Tiberiu la Capri, înconjurat de criminalele lui delicii, își trădează neliniștea, mărturisind într-o scrisoare adresată senatului că se simte murind în fiecare zi!

Răul nu are putere asupra noastră decât prin viciile noastre și prin frica pe care ne-o inspiră. Diavolul îi urmărește pe cei cărora le e frică

de el și fuge din fața celor care-l disprețuiesc. Să faci bine și să nu-ți fie frică de nimic, aceasta este arta de a-l înălța pe diavol.

Dar nu vrem să alcătuim aici un tratat de morală. Vrem doar să revelăm secretele științei magice aplicate medicinei spiritelor. Trebuie deci să vorbim despre posesiune și exorcism.

Fiecare dintre noi are sentimentul unei duble vieți. Lupta minții împotriva conștiinței, a lașei poște împotriva sentimentului generos; a animalului, într-un cuvânt, împotriva creaturii inteligente; slăbiciunile voinței nasc adesea patima; reproșurile pe care ni le adresăm, visele pe care le avem în stare de veghe; toate acestea par să ne dezvăluie prezența în noi înșine a două persoane cu caracter diferit, una ne îndeamnă la bine, a doua ar vrea să ne tragă spre rău.

Din aceste neliniști ale dublei noastre naturi, s-a conchis existența a doi îngeri repartizați pentru fiecare dintre noi, unul bun, unul rău, mereu prezenți, unul la dreapta, celălalt la stânga. Nu este vorba aici decât de un simbolism, dar am mai spus, și acesta este un arcan al științei, pentru că imaginația omului este destul de puternică pentru a da forme pasagere reale ființelor pe care le afirmă verbul său. Multe călugărițe și-au văzut și și-au atins îngerul lor bun, mulți asceți s-au luptat corp la corp cu proprii lor demoni.

În viziunile pe care le provocăm sau care preced anumite dispoziții maladive, apărem în proprii noștri ochi sub forme care dau imaginației noastre exaltate o proiecție magnetică. Uneori, anumiți bolnavi pot proiecta forțe care magnetizează obiectele supuse influenței lor, în așa fel încât aceste obiecte par să se deplaseze și să se miște de la sine.

Aceste proiecții de imagini și forțe, nefiind în ordinea obișnuită a naturii, se nasc întotdeauna dintr-o dispoziție malativă care poate deveni contagioasă prin efectul surprizei, al spaimei, sau al unei proaste dispoziții.

Minunile se înmulțesc și totul pare antrenat într-un vârtej al demenței. Asemenea fenomene sunt, evident, dezordini. Ele sunt produse de magnetismul răului și omul comun are dreptate, dacă admite definiția pe care am dat-o, să le atribuie demonilor.

Așa s-au manifestat miracolele zvârcolitorilor sfântului Ménard, ale tremurătorilor din Cévennes și ale atâtor altora. Așa se produc ciudățeniile spiritismului; în centrul tuturor acestor cercuri, în fruntea

acestor curenți se află bolnavii și exaltații. Datorită acțiunii curentului și presiunii cercurilor, bolnavii pot deveni incurabili, iar exaltații nebuni.

Când exaltarea vizionară și dereglarea magnetică se produc în starea cronică a unui bolnav, acesta este obsedat sau posedat după gravitatea răului.

Subiectul în această stare este atins de un fel de somnambulism contagios; visează treaz fiind, crede și produce până la un anumit punct absurdul în jurul lui, fascinează ochii și înșeală simțurile persoanelor impresionabile din apropierea lui. Atunci triumfă superstițiile, iar acțiunea diavolului devine evidentă. Acțiunea este evidentă, dar diavolul nu este ceea ce credem noi. Am putea defini magia ca știința magnetismului universal, dar asta ar însemna să luăm efectul drept cauză. Cauza, am mai spus-o, este lumina principiantă a od-ului, a ob-ului și a aūr-ului evreilor. Dar să revenim la magnetism ale cărui mari secrete nu sunt deocamdată cunoscute și să-i dezvăluim viitoarele teoreme.

I

Toate ființele, trăind într-o anume formă, sunt polarizate pentru a aspira și a respira viața universală.

II

Forțele magnetice în cele trei regnuri sunt făcute să se echilibreze prin puterea contrariilor.

III

Electricitatea nu este decât căldura specială pe care o produce circulația magnetică.

IV

Medicamentele nu vindecă bolile prin acțiunea proprie a substanțelor lor, ci prin proprietățile lor magnetice.

V

Orice plantă e plăcută unui animal și nesuferită animalului care-i este împotrivă. Orice animal este simaptic unui om și antipatic altuia.

Prezența unui animal poate schimba caracterul unei boli. Multe fete bătrâne ar înnebuni dacă n-ar avea o pisică și ar deveni aproape rezonabile dacă ar reuși să împace un câine cu o pisică.

VI

Nu există plantă, insectă, nu există piatră care să nu ascundă o virtute magnetică și care să nu poată sluji o dorință bună sau rea a voinței umane.

VII

Omul are puterea naturală de a-și ușura semenii prin voință, prin cuvânt, prin privere, prin semne. Pentru a exercita această putere, trebuie s-o cunoști și să crezi în ea.

VIII

Orice voință nemanifestată printr-un semn este o voință trădăvă. Există semne directe și semne indirecte. Semnul direct are mai multă putere pentru că e mai rațional; dar semnul indirect este întotdeauna un semn sau o acțiune corespondentă ideii și ca atare el poate realiza voința. Dar semnul indirect nu se manifestă efectiv decât atunci când semnul direct este imposibil.

IX

Orice determinare a acțiunii este o proiecție magnetică. Orice consimțire la o acțiune este o atragere de magnetism.

Orice act consimțit este un pact. Orice pact este mai întâi o obligație liberă, devenind apoi fatală.

X

Pentru a acționa asupra celorlalți fără să te legi pe tine însuși, trebuie să te afli în această independență perfectă care nu aparține decât lui Dumnezeu. Poate fi omul Dumnezeu? — Da, prin participare.

XI

A exercita o mare putere fără să fii perfect liber înseamnă a te destina unei mari fatalități. Iată de ce un vrăjitor nu se poate căi și va fi obligatoriu damnat.

XII

Puterea magului și a vrăjitorului sunt la fel; numai că magul se ține de trunchi când taie creanga pe când vrăjitorul se ține chiar de creanga pe care o taie.

XIII

A dispune de forțele excepționale ale naturii, înseamnă a te pune în afara legii. Prin urmare vei fi supus martiriului dacă ești drept, dacă nu, unui legitim supliciu.

XIV

Regele interzice lui Dumnezeu

Să facă minuni pe aceste locuri.

este o inscripție paradoxală numai în formă. Poliția dintr-un anumit loc aparține regelui și atât cât regele este rege, Dumnezeu nu poate intra în conflict cu poliția sa. Dumnezeu poate doar să-i trimită pe o movilă de bălegar pe papii sau pe regii cei răi, dar nu poate înfrunta legile domnitoare. Deci orice minune care se face împotriva autorității spirituale și legale a papei sau împotriva autorității temporale și legale a regelui nu vine de la Dumnezeu, ci de la diavol.

În lume, Dumnezeu reprezintă ordinea și autoritatea. Satan este dezordinea și anarhia. De ce este nu numai permis, ci chiar glorios să te opui unui tiran? Tiranul este un anarhist care a uzurpat puterea. Vreți deci să luptați și să izbândiți împotriva răului? Fiți personificarea binelui! Vreți să învingeți anarhia? Fiți brațul autorității! Vreți să-l înlănțuiți pe Satan? Fiți puterea lui Dumnezeu!

Or, puterea lui Dumnezeu se manifestă în unanimitate prin două forțe: credința colectivă și infailibila rațiune.

Există deci două tipuri eficiente de exorcism, cel al rațiunii și cel al credinței. Credința comandă fantomelor a căror regină este pentru că e mama lor și ele se îndepărtează pentru un timp. Rațiunea suflă doar peste ele în numele științei și acestea dispar pentru totdeauna.

Capitolul IV

SUPRANATURALUL ȘI DIVINUL

Ceea ce omul comun numește supranatural este tot ceea ce i se pare împotriva naturii.

Lupta împotriva naturii este visul nesăbuit al asceților; ca și cum natura n-ar fi chiar legea lui Dumnezeu. Atracțiilor legitime ale naturii ei le-au spus vicii. Au luptat împotriva somnului, împotriva foamei și a setei, împotriva dorințelor și a iubirii. Au luptat pentru victoria atracțiilor superioare, dar gândind, în același timp, că natura este coruptă și că satisfacerea naturii este un rău. Au rezultat de aici ciudate aberații. Insomnia a creat delirul, postul a spălat creierul și l-a umplut cu fantome, celibatul a dat naștere unor monstruoase necurătenii.

Demonii masculi și demonii femele au infestat mănăstirile. Priapismul și isteria au făcut din această viață un infern pentru călugării fără vocație și călugărițele închipuie.

Sfântul Anton și sfânta Tereza au luptat împotriva lubricelor fantome; au asistat în imaginație la orgii pe care anticul Babilon nu le-ar fi putut nici măcar bănuî.

Maria Alacoque și Messalina au suferit de aceleași chinuri: cele ale unor dorințe exaltate, depășind firea și imposibil de satisfăcut.

Există totuși o diferență între ele: dacă Messalina ar fi putut prevedea existența Mariei Alacoque, ar fi fost geloasă.

Să reduci pe toți oamenii la unul singur, cum ar fi vrut Caligula, în setea lui de sânge, și să-l vezi pe acel bărbat al tuturor bărbaților

sfâșiindu-și pieptul și oferindu-i inima însângerață și arzând de adorație, pentru a o consola de faptul că nu se putea niciodată sătura de dragoste, ce vis ar fi fost pentru Messalina!

Triumf al naturii, iubirea nu-i poate fi răpită acesteia fără ca ea să nu se supere. Când iubirea se crede supranaturală, ea se întoarce împotriva naturii, devenind cea mai monstruoasă dintre necurătenii profanând și prostituând chiar ideea de Dumnezeu. Ixion atacând-o pe Iunona și epuizându-și forța virilă într-un nor răzbunător era, în înalta filosofie simbolică a celor vechi, imaginea acelei patimi-sacrilegiu pedepsită în infern prin noduri de șerpi care-l țineau pe Ixion legat de o roată, ce se învâрте într-un spulber veșnic. Patima erotică, deturnată de la obiectul ei legitim și exaltată până la o dorință nesăbuită de a viola infinitul este cea mai furioasă dintre aberațiile sufletului și, asemenea dementei lui Sade, setoasă de sânge și torturi. Tânăra fată își va sfâșia sânul cu un vâtra, bărbatul epuizat, rătăcit de posturi și veghe, se va abandona în întregime deliciilor depravate ale unei flagelări pline de senzații ciudate, după care stors de oboseală va cădea într-un somn plin de halucinații.

Din aceste excese vor rezulta bolile care fac disperarea științei. Toate simțurile își vor pierde folosința lor naturală, ostenindu-se în crearea unor senzații iluzorii, stigmatetele cele mai înspăimântătoare, cum este sifilisul, vor săpa în mâini și în picioare precum și în jurul capului plăgi supurante și foarte dureroase. Curând victima nu va mai vedea, nu va mai auzi, nu se va mai hrăni, rămânând înecată într-un idiotism profund din care nu va ieși decât în ceasul morții dacă nu cumva nu apare o reacție teribilă manifestându-se prin accese de isterie sau de priapism care te duc cu gândul la intervenția directă a diavolului.

Vai de cei asemenea lui Urbain Grandier sau Gaufridi! Furiile bacantelor care l-au sfâșiat pe Orfeu nu sunt decât jocuri inocente comparate cu turbarea pioaselor porumbițe ale lui Dumnezeu, stăpâne de furia iubirii.

Cine ne va relata indicibilele romane din chilia unei mănăstiri sau din patul solitar în care-și doarme călugărița somnul? Geloziile soțului divin, abandonurile acestuia, provocând nebunia, mângâierile lui care trezesc setea de dragoste! Împotrivirile diavoliței încoronate de stele! Disprețul Fecioarei regină a îngerilor, îngăduința lui Iisus Hristos!

Oh! Buzele care au băut o dată din această cupă fatală rămân otrăvite și tremurătoare. Inimilor arse o dată de acest delir li se par seci și insipide izvoarele reale ale iubirii. Ce este, într-adevăr un bărbat pentru o femeie care l-a visat pe Dumnezeu! Ce este pentru un bărbat o femeie a cărei inimă a tremurat pentru frumusețea eternă? Ah! Bieți nesăbuiți, nu mai e nimic pentru voi și totuși este totul, fiind realitatea, rațiunea, viața.

Visele voastre nu sunt decât vise, fantomele voastre nu sunt decât fantome. Dumnezeu, legea vie, Dumnezeu, înțelepciunea supremă, nu este complicele nebuniei voastre și nici obiectul posibil al patimilor voastre disperate; părul căzut din barba unui bărbat, un singur fir de păr pierdut de o femeie reală și vie sunt mai bune și mai purificatoare decât devorantele voastre himere. Iubiți-vă unii pe alții și adorați-l pe Dumnezeu!

Adevărata adorație față de Dumnezeu nu este ancantizarea omului în orbire și delir; este, dimpotrivă, exaltarea pașnică în lumina rațiunii. Adevărata iubire față de Dumnezeu nu este coșmarul sfântului Anton; este, dimpotrivă, pacea profundă, liniștea care rezultă din ordinea perfectă. Tot ceea ce omul crede a fi supranatural în viața lui este împotriva naturii, și tot ceea ce este împotriva naturii îl ofensează pe Dumnezeu. Iată ce trebuie un adevărat înțelept să știe foarte bine!

Nimic nu este supranatural, nici măcar Dumnezeu, așa ne demonstrează natura. natura este gândirea și legea lui; natura este el însuși, și, dacă ar putea da dezmințiri naturii, ar putea atenta și la propria lui existență. Miracolul, pretins divin, scos din ordinea eternă, ar însemna sinuciderea lui Dumnezeu.

Un om poate în mod firesc să-i vindece pe ceilalți pentru că Iisus Hristos, sfinții și magnetizatorii au făcut-o și o fac în fiecare zi. Un om poate să se ridice în aer, să meargă pe ape etc. el poate tot ceea ce Iisus a putut și chiar el ne-o spune: „Cei care cred vor face lucrurile pe care eu le fac și altele încă și mai mari.”

Iisus a reînviat morții, dar niciodată n-a invocat sufletele. A reînvia un om înseamnă a-l vindeca de letargia care precede în mod obișnuit moartea. Invocându-l după moarte, înseamnă a imprima vieții un sentiment retrograd, a violenta natura și Iisus n-ar fi putut s-o facă.

Miracolul divin este natura care se supune rațiunii; miracolul infernal este natura care pare să se dezorganizeze pentru a se supune

nebuniei. Adevăratul miracol al vieții umane este bunul simț, rațiunea răbdătoare și pașnică, înțelepciunea care crede fără să se afle în pericol pentru că se poate îndoi fără amărăciune și mânie, bunăvoința perseverentă care cercetează, studiază și așteaptă. Este Rabelais care celebrează vinul, bea deseori apa, își îndeplinește toate datoriile unui bun preot și scrie *Pantagruel*. Într-o zi, punându-și ciorapii invers, Jean de la Fontaine se întreba serios dacă sfântul Augustin avea atâta minte cât Rabelais. Puneți-vă ciorapii cum trebuie, bunule domn La Fontaine, și feriți-vă să mai puneți asemenea întrebări; poate că domnul de Fontenelle este destul de perspicace pentru a vă înțelege dar, cu siguranță nu are curajul să vă răspundă.

Nu orice ți se pare că e Dumnezeu e chiar Dumnezeu și nu tot ceea ce ți se pare a fi diavolul e chiar diavolul.

Ceea ce este divin scapă aprecierii omului comun. Frumusețea e întotdeauna simplă, adevărul pare la îndemână și cel drept trece neobservat pentru că nu miră pe nimeni. Ordinea nu este niciodată remarcată; numai dezordinea atrage atenția pentru că e stânjenitoare și tipătoare. Copiii sunt în general insensibili la armonii, ei preferă tumultul și zgomotul; astfel, în viață, mulți oameni caută drama și romanul. Disprețuiesc soarele și visează la splendorile fulgerelor, nu-și imaginează virtutea decât de frica cucutei și a discursurilor lui Caton; dar dacă ar fi fost cu adevărat înțelepți lumea i-ar mai fi cunoscut?

Sfântul Martin nu crede, el care dădea numele filosofilor necunoscuți inițiaților în adevărata înțelepciune. Să taci este una din marile legi ale ocultismului. Or, să taci înseamnă să te ascunzi. Dumnezeu este atotputernicia care se ascunde, iar Satan este neputința vanitoasă care încearcă mereu să se arate.

Capitolul V

RITURI SACRE ȘI RITURI NELEGIUITE

Se povestește în Biblie că doi preoți aprinzând un foc profan în cădelnițele lor au fost literalmente aruncați în aer de o explozie provocată de gelozia focului sacru. Povestea este o alegorie amenințătoare.

Riturile, într-adevăr, nu sunt nici indiferente, nici arbitrare. Riturile eficace sunt acelea consacrate de autoritatea legitimă, iar riturile profane au întotdeauna un efect contrar aceluia pe care temerarul operator și-l propune.

Riturile vechilor religii, depășite și anulate de creștinism, sunt rituri profane și nelegiuite pentru oricine nu crede serios în adevărul acestor religii astăzi proscrise. ✱ ✱ ✱ ✱

Nici iudaismul, nici celelalte mari culturi ale Orientului nu și-au spus încă ultimul cuvânt. Au fost condamnate, dar nu au fost încă judecate și, până la judecată, protestul lor poate fi legitim.

Riturile rămase în urmă prin progresul religios sunt chiar prin acest fapt profanate și într-un fel nelegiuite. Vom putea înțelege mai târziu splendorile încă ignorate ale dogmei iudaice, dar lumea creștină nu se va mai întoarce la circumcizie.

Schisma Samariei a fost o întoarcere spre simbolismul Egiptului, din care n-a mai rămas nimic, cele zece triburi au dispărut în vârtejul națiunilor, absorbite pentru totdeauna de acestea.

Riturile cărților ebraice de vrăji condamnate de legea lui Moise, aparțin unui cult al patriarhilor care ofereau victime pe înălțimile

munților pentru a provoca viziuni. E o crimă să se repețe sacrificiul lui Abraham.

Numai creștinii catolici și ortodocși au stabilit o dogmă și au fundamentat un cult; erezii n-au știut decât să nege, să suprimă și să distrugă. Ei ne întorc spre deismul vag și negarea oricărei religii revelate, ceea ce îl împinge pe Dumnezeu într-un întuneric atât de profund că oamenii nu mai sunt deloc interesați să știe dacă acesta există cu adevărat.

În afara afirmațiilor magistrale și pozitive ale lui Moise și Iisus Hristos cu privire la Divinitate, totul nu e decât îndoială, ipoteză și fantezie.

Pentru vechile popoare care-i urau pe evrei și pe care evreii le detestau, Dumnezeu nu era altceva decât un geniu al naturii, grațios ca primăvara, teribil ca furtuna, iar miile de transformări ale acestui proteu au populat panteonurile lumii cu o mulțime de zei de toate felurile.

Deasupra tuturor domnea destinul, adică fatalitatea. Zeii celor vechi nu erau decât forțe naturale. Natura însăși era marele panteu. Consecințele fatale ale unor asemenea dogme au fost materialismul și sclavagismul.

Dumnezeul lui Moise și al lui Iisus este unul. El este spirit etern, independent, imuabil și infinit; el poate totul, creează toate lucrurile și le guvernează singur. El l-a făcut pe om după chipul și asemănarea lui. El este singurul nostru tată și stăpân. Consecințele acestei dogme sunt spiritualismul și libertatea.

Din acest antagonism al ideilor, s-a conchis pe nedrept un antagonism al lucrurilor. S-a făcut din panteu un dușman al lui Dumnezeu, ca și cum panteul ar fi existat realmente în altă parte decât în imperiul lui Dumnezeu. Au făcut din natură o putere revoltată; i-au dat iubirii numele lui Satan; i s-a oferit materiei un spirit pe care ea nu-l poate conține și, prin legea fatală a echilibrului, n-a rezultat decât un materialism al dogmelor religioase. De la acest conflict s-a ajuns la o denaturare a sensului sau poate la o neînțelegere imensă: s-a cerut libertatea omului în numele fatalității care-l înălțăuie și o aservire în numele lui Dumnezeu care singur poate și vrea să-l elibereze — consecința este o perversiune incredibilă, o stare de rău și un fel de paralizie morală pentru că se văd peste tot capcane.

Mărturisesc că între Proudhon și Veuillot, nu mă simt în nici un fel capabil să aleg.

Religiile moarte nu vor reînvia niciodată, și așa cum a spus Iisus Hristos, nu se pune vinul nou în vase vechi. Când riturile devin ineficace, sacerdoțiul dispare. Dar de-a lungul tuturor transformărilor religioase s-au păstrat riturile secrete ale religiei universale și în rațiunea și valoarea acestor rituri constă încă astăzi marele secret al francmasoneriei.

Simbolurile masonice, într-adevăr, constituie în ansamblul lor o sinteză religioasă care lipsește încă sacerdoțiului catolic roman. Contele Joseph de Maistre o simțea instinctiv; și, când în spaima lui de a vedea lumea lipsită de religie, aspira la o viitoare alianță a științei cu credința, își întorcea ochii fără să vrea spre porțile întredeschise ale ocultismului.

Acum ocultismul masonic nu mai există, și ambele canaturi ale porților inițierii sunt larg deschise. Totul a fost divulgat, totul a fost scris. Tuileur și siturile masonice se vând cui vrea să le cumpere. Marele-Orient nu mai are mistere sau, cel puțin, nu are mai multe pentru inițiați față de profani, dar riturile masonice mai neliștesc și acum curtea de la Roma pentru că simte existența unei puteri care-i scapă.

Această putere este libertatea conștiinței umane, morala esențială, independența fiecărui cult, dreptul de a nu fi blestemat și destinat morții eterne pentru că nu te interesează tagma preoților, tagmă necesară numai celor care-i simt nevoia, respectabilă pentru toți când se oferă fără să se impună, oribilă când întrece măsura.

Prin blesteme, Biserica dă putere dușmanilor ei. Excomunicarea nedreaptă este un fel de sacralizare. Jaques de Molay, pe rug, era judecătorul papei și al regelui. Savonarola, ars de Alexandru al VI-lea, era pe atunci venerabilul vicar și reprezentant al lui Iisus; când refuza sacramentele preșinților janseniști, diaconul Pâris făcea minuni.

Două feluri de rituri pot fi deci eficiente în magie: riturile sacre și riturile nelegiuite, pentru că blestemul este o consacrare negativă. Exorcismul naște posedați, iar Biserica infailibilă îl crează pe diavol când încearcă să-l alunge.

Biserica romană catolică reproduce exact imaginea lui Dumnezeu, așa cum au pictat-o cu atâtă geniu autorii cărții Siphra Dzeniuta, explicată de Rabbi Schimeon și discipolii săi. Ea are două fețe, una de lumină și alta de umbră, iar armonia lor rezultă din analogia contrariilor. Fața

luminii este figura dulce și blândă a Mariei. Fața de umbră este strâmbătura diavolului. Îndrăznesc să spun deschis demonului ce cred despre grimasa lui și nu cred că ofensez Biserica, maica mea. Dar, dacă, totuși, ea va condamna curajul meu, dacă o decizie viitoare a conciliului va declara că diavolul există personal, mă voi supune chiar în virtutea principiilor mele. Eu am spus că verbul creează ceea ce rostește; or, Biserica este depozitara autorității verbului; când ea va afirma existența nu numai reală, ci și personală a diavolului, diavolul va exista în persoană, creat de Biserica romană.

Madonele care fac miracole au fețele negre, pentru că mulțimii îi place să privească religia prin partea ei întunecată. Există dogme, asemenea tablourilor, puternic luminate: dacă veți atenua umbrele, veți slăbi luminile.

Ierarhia luminilor, iată ce trebuie restabilit în Biserică și nu ierarhia influențelor temporale. Știința să fie redată clerului, studiul aprofundat al naturii să redreseze și să dirijeze exegeza. Preoții să fie oameni maturi și încercați în luptele vieții. Episcopii să fie superiori preoților în înțelepciune și virtute. Papa să fie cel mai savant și mai înțelept dintre episcopi, preoții să fie aleși de popor, episcopii de preoți și papa de episcopi. Să se instituie pentru sacerdoțiu o inițiere progresivă. Științele oculte să fie studiate de aspiranții la sfântul minister, și mai ales să fie studiată acea mare kabala iudaică reprezentând cheia tuturor simbolurilor. De abia atunci marea religie universală va fi revelată, iar catolicismul tuturor vârstelor și al tuturor popoarelor va înlocui acest catolicism absurd și plin de ură, dușman al progresului și al libertății, care mai luptă și astăzi în lume împotriva dreptății și a adevărului, dar a cărui domnie a trecut pentru totdeauna.

În Biserica actuală, ca și în iudaismul din vremea lui Iisus Hristos, neghina este amestecată cu grâul cel bun și, de frica de a nu smulge bobul cel bun, nu te puteai atinge nici de neghină. Biserica ispășește propriile ei anateme; ea e blestemată pentru că a blestemat. Sabia pe care a tras-o s-a întors împotriva ei însăși, așa cum a predicat și Domnul.

Blestemele aparțin infernului și anatemele sunt actele papalității lui Satan. Trebuie să le returnăm cărților de vrăji ale lui Honorius. Adevărata biserică a lui Dumnezeu se roagă pentru păcătoși și nu-i blestemă.

Sunt blamați tații care-și blestemă fiii, dar nu s-a putut niciodată admite ca o mamă să-și fi blestemat copiii. Riturile de excomunicare folosite în vrémurile barbriei erau farmecele, magia neagră, atunci se acopereau toate lucrurile sfinte și se stingeau luminile, pentru a aduce un omagiu întunericului. Atunci se ațâtau popoarele la revolta împotriva regilor, se predica exterminarea și ura, se interziceau regate și astfel creștea prin toate mijloacele posibile curentul magnetic al răului. Acest curent a devenit un vârtej care va zgâlțâi scaunul lui Petru, dar biserica va triumfa prin indulgență și iertare. Va veni o zi când anatemele conciliului ecumenic vor suna așa: „Blestemat să fie blestemul, anatemele să fie anatimizate și toți oamenii să fie binecuvântați! — Atunci, nu se vor mai afla de o parte Biserica, de cealaltă parte umanitatea. Biserica va îmbrățișa umanitatea și cine se va afla în sânul umanității nu va putea fi în afara Bisericii.

Dogmele disidente vor fi considerate probe de ignoranță. Caritatea va învinge ura și noi vom rămâne uniți prin toate sentimentele unei sincere fraternități chiar cu acei care vor vrea să stea departe de noi. Religia va cuceri atunci lumea iar evreii, tații și frații noștri, vor saluta alături de noi domnia spirituală a lui Messia. Așa va fi pe pământul astăzi atât de dezolat și nefericit, la a doua venire a Mântuitorului, manifestarea marii catoliciități și trumful messianismului, speranța și credința noastră!...

Capitolul VI

DESPRE DIVINAȚIE

Se poate ghici în două feluri: prin sagacitate sau prin a doua vedere. Sagacitatea este justa observație a faptelor, o deducție logică a efectelor și a cauzelor.

A doua vedere este o intuiție specială, asemănătoare celei a somnambulilor lucizi care citesc trecutul, prezentul și viitorul în lumina universală. Edgar Poe, somnambulul lucid al beției, vorbește în povestirile lui de un anumit Auguste Dupin care ghicea gândurile și descoperea misterele unor afaceri dintre cele mai încălcite printr-un sistem foarte special de observație și deducții;

Ar fi de dorit ca domnii judecători de istruție să fie mai bine inițiați în sistemul lui Auguste Dupin.

Adesea anumite indicii neglijate ca ne semnificative conduc la descoperirea adevărului. Adevărul poate fi uneori ciudat, neașteptat, neverosimil ca în povestirea lui Edgar Poe intitulată: *Dublul asasinat din strada Morgue*. Ce-ai spune, de exemplu, dacă ai afla într-o zi că otrăvirea domnului Lafarge nu este imputabilă nimănui, că autorul acestei otrăviri era un somnambul și că, tulburat de temeri vagi (dacă e femeie), va substitui pe furie, în falsa luciditate a somnului, va amesteca arsenicul, bicarbonatul de sodiu și pulberea de rășină din cutiuțele Mariei Capelle, crezând în visul ei că face imposibilă otrăvirea de care se temea pentru fiul ei?

Firește, noi emitem aici o ipoteză inadmisibilă după condamnare, dar care înainte de judecată ar fi meritat să fie cercetată cu grijă, plecându-se de la următoarele date:

1. Doamna Lafarge mama vorbea fără încetare de otrăvire și nu avea încredere în nora ei care, într-o scrisoare nefericită, se lăudase că ar deține arsenic.

2. Doamna aceasta nu se dezbrăca niciodată și se culca învelită în propriul ei șal.

3. În vechea ei locuință din Glandier se auzeau noaptea niște zgomote ciudate.

4. Arsenicul se afla peste tot în casă, pe dulapuri, în sertare, pe huse, într-un fel care exclude orice înțelegere și orice rațiune.

Exista de asemenea în casă arsenic amestecat cu pulbere de rășină într-o cutie pe care Marie Capelle o dăruise unei tinere prietene, mărturisindu-i că o folosea chiar ea însăși și că o adăuga în băutura domnului Lafarge.

Aceste circumstanțe atât de ciudate ar fi exersat sagacitatea domnului Auguste Dupin și a lui Zadig, dar n-ar fi făcut nici o impresie asupra juraților și asupra judecătorilor inverșunați împotriva acuzatei și de trista evidență a furtului diamantelor. Fu deci condamnată definitiv pentru că justiția are întotdeauna dreptate; dar se știe cu ce energie a protestat nefericita până la moarte și de ce onorabile simpatii a fost înconjurată până la ultimele ei clipe.

Un alt condamnat, mai puțin seducător desigur, protesta de asemenea în fața religiei și a societății, în momentul teribil al morții; acesta a fost nefericitul Léotade, prins și dovedit de uciderea și violarea unei fete. Edgar Poe ar fi putut face din această tragică întâmplare una din povestirile lui cele mai emoționante; ar fi schimbat numele personajelor și ar fi plasat scena în Anglia sau în America și iată ce l-ar fi pus pe Auguste Comte să spună:

Fata a intrat în clădirea școlii și n-a mai fost văzută ieșind; portarul, care închidea întotdeauna ușa cu cheia, nu lipsise decât un minut. La întoarcere, fata nu mai ea, plecase, lăsând ușa întredeschisă.

Fata a fost găsită a doua zi în cimitir, lângă zidul grădinilor pensionatului. Era moartă și părea că fusese ucisă cu lovituri de pumni; urechile îi erau sfâșiate; se vedeau clar urmele unui viol anormal, fiind

însălmântător de rănită; în rest, nici un semn special care să arate că ar fi fost vorba de un viol săvârșit de un bărbat.

Nu părea de altfel să fi căzut în acel loc, ci fusese depusă acolo. Hainele erau aranjate sub ea și în jurul ei. Erau uscate cu toate că plouase toată noaptea; fusese adusă acolo probabil într-un sac spre dimineață, fie pe poarta cimitirului, fie printr-o spărtură a gardului cimitirului. Hainele îi erau murdare de propriile-i dejecții în care fusese tăvălită.

Iată ce s-a întâmplat probabil: fata, intrând în vorbitor, fusese apucată de o nevoie imperioasă; ca să se ușureze, se strecurase afara prin ușa rămasă întredeschisă; nimeni n-o văzuse și aceasta a fost fatalitatea.

Căutase prin preaja cimitirului vreo alee mai ascunsă și fu surprinsă de vreo femeie furioasă și rea; mulți îi murdăriseră probabil poarta și acum sătea la pândă, jurând să-i arate ea celui pe care-l va prinde.

Deschise brusc poarta și se năpusti asupra fetei cu pumnii, îi învinetă fața, îi sfâșie urechile, o rostogoli prin propria ei murdărie, apoi își dădu seama că nefericita nu mai mișcă. Vrusese numai s-o bată și o ucisesse.

Ce să facă ea cu cadavruul sau cu ceea ce credea că devenise un cadavru, pentru că, probabil, biata fată nu era decât leșinată. O ascunse într-un sac, apoi ieși și auzi că e căutată o ucenică despre care se știa că intrase în pensionat și nu mai fusese văzută ieșind.

O idee oribilă îi trecu prin minte: trebuia cu orice preț să abată bănuielile de la ea; victima trebuia să fie descoperită lângă zidul pensionatului, iar un viol simulat să facă imposibil de atribuit crima unei femei.

Cu ajutorul unui par simulează violul și probabil că în urma acestor dureri biata fată, numai leșinată, muri cu adevărat.

După căderea serii, vrăjitoarea duse sacul în cimitir deschizând poarta prost încuiată, desfăcând broasca cu ajutorul unui cuțit. Se retrase de-a-ndăratelea, având grija să șteargă urma pașilor și închizând poarta cu multă precauție.

Ipoteza ar fi continuat Dupin, explică toate circumstanțele în aparență inexplicabile ale acestei înfricoșătoare istorii.

Într-adevăr, dacă economul pensionatului ar fi violat fata, el ar fi încercat să-i înăbușe țipetele nu să le provoace trăgând-o de urechi și umplând-o de vânătaii. Dacă ea ar fi țipat, țipetele s-ar fi auzit, pentru că podul desemnat ca singurul loc unde s-ar fi putut petrece crima în

interiorul casei, era plin de fereștruci care dădeau în curtea unei cazărmi forfotind de soldați și se afla la înălțimea gheretei sentinelei.

Acuzatul fusese de altfel văzut toată ziua ocupându-se pașnic de treburile serviciului său. Alibiul pentru ora crimei era chiar atestat de colegii săi; dar din cauza unor neînțelegeri și ale unor tergiversări, au fost acuzați toți de complicitate sau cel puțin de îngăduință, și e deci probabil că va fi declarat vinovat de tribunalul din Philadelphia.

Iată ce ar fi spus Auguste Dupin în povestirea inedită a lui Edgar Poe, dacă ni s-ar permite să expunem ipoteza noastră fără să renunțăm la respectul pe care ni-l impune un lucru judecat.

Se știe cum a reușit Solomon. Între două mame care-și disputau același copil, să ghicească într-un fel inatacabil pe adevărata mamă.

Observarea fizionomiei, a mersului, a obiceiurilor conduce, de asemenea, la ghicirea unor gânduri secrete și a caracterului unui om. Din forma capului și a mâinii se pot deduce prețioase indicații; dar trebuie ținut întotdeauna cont de liberul arbitru al omului și de eforturile pe care le depune cu succes pentru a corecta tendințele rele ale naturii sale.

Trebuie să știm că uneori bunătatea naturală se poate deprava, și că adesea cei mai buni devin cei mai răi când s-au lăsat de bună voie degradați și corupți. Știința marilor și nestrămutatelor legi ale echilibrului ne pot de asemenea ajuta să prezicem oamenii. Un om nul sau mediocru va putea face orice și tot nu va ajunge nimic. Un om pătimaș care se lasă prada exceselor va pieri prin chiar aceste excese sau va fi fatal împins spre excese contrare. Creștinismul styliților și al părinților din deșert s-a ivit după destrăbălările lui Tiberiu și Heliogabal. În epoca jansenismului, același creștinism teribil este o nebunie care ofensează natura, pregătind regența și Directoratul. Excesele de libertate '93 au adus după ele despotismul. Exagerarea unei forțe se întoarce întotdeauna în avantajul forței contrare.

Așa se face că, în filosofie și religie, adevărurile exagerate devin minciunile cele mai periculoase. Când Iisus Hristos, de exemplu, le-a spus apostolilor: „Cine vă ascultă pe voi pe mine mă ascultă și cine mă ascultă, ascultă de cel care m-a trimis“, el a stabilit ierarhia disciplinară și unitatea învățăturii, atribuind acestei metode divine pentru că este naturală, o infailibilitate ce-i aparține, chiar celui de la care el însuși a și nedând pentru aceasta dreptul nici unui tribunal de a condamna

descoperirile lui Galilei. Exagerările principiului dreptății dogmatice și disciplinare au produs imensa catastrofă ce a prins biserica în flagrant delict de persecuție a adevărului. Paradoxurile au răspuns paradoxurilor. Biserica pare să nu recunoască drepturile rațiunii, după cum n-au fost recunoscute nici cele ale credinței. Spiritul uman este un infirm care merge în două cărje: una este știința și cealaltă religia. Falsa filosofie i-a luat religia, iar fanatismul i-a smuls știința. Ce să facă? Să se prăbușească și să se lase târât ca un olog printre blasfemiile lui Proudhon și enormitățile din *Syllabus*?

Turbarea incredulității nu e o forță pe măsura furiilor fanatismului pentru că e ridicolă. Fanatismul este o afirmație exagerată, incredulitatea o negație la fel de exagerată, dar extrem de ridicolă. Ce poate fi într-adevăr exagerarea neantului? Mult mai puțin decât nimic! Nu merită numai pentru atât să încrucișăm săbiile.

Astfel, prin neputință și descurajare, pe de o parte, prin persistență și acaparare, de cealaltă parte, cădem din nou sub presiunea apăsătoare a credințelor oarbe și a intereselor care le exploatează. Lumea veche pe care o credeam moartă se ridică din nou în fața noastră și revoluția e gata să izbucnească.

Totul poate fi scris, totul stă scris în legea echilibrului, totul a fost prezis și poate fi prezis și astăzi ce se va întâmpla în curând.

Spiritul revoluționar tulbură astăzi și bânuie națiunile care au rămas absolut catolice; Italia, Spania și Irlanda, iar reacția catolică, în sensul exagerării și al despotismului planează deasupra popoarelor obosite de revoluții. În acest timp, Germania protestantă crește și depune un formidabil efort în serviciul libertății conștiinței și al independenței gândirii.

Franța își pune sabia voltairiană în serviciul reacției clericale, favorizând astfel dezvoltarea materialismului. Religia devine o politică și o industrie, sufletele de elită se îndepărtează, refugiindu-se în știință, dar tot disecând și analizând materia, știința îl va găsi în cele din urmă pe Dumnezeu, obligând religia să vină către ea. Grosolăniile teologice

¹ Catalog denumit „Culegerea principalelor erori ale timpului nostru“, publicat de Pius al IX-lea în 1864; conține opt zeci de articole, referindu-se la panteism, socialism, raționalism etc. (n.ed.)

ale evului mediu vor deveni atât de evident imposibile, că vom fi ridicoli fie chiar numai combătându-le. Litera va face atunci loc spiritului și marea religie universală se va arăta lumii pentru prima oară.

A prezice această uriașă mișcare nu înseamnă a ghici viitorul, pentru că el a început, iar efectele se manifestă deja în cauze. În fiecare zi, noi descoperiri luminează textele obscure ale Genezei, dând dreptate părinților Kabalei. Camille Flammarion¹ ni l-a arătat pe Dumnezeu în Univers. De multă vreme, vocile care l-au condamnat pe Galilei au fost reduse la tăcere; natura, atâta timp calomniată, se justifică, lăsându-se mai bine cunoscută, firul de pai al lui Vanini știe mai mult despre existența lui Dumnezeu decât toți savanții, iar blasfemiatorii de ieri sunt profeții de mâine.

Că multe creații au precedat-o pe a noastră, că zilele Genezei sunt perioade socotite în ani sau chiar în secole, că soarele oprit de Joshua e o imagine poetică de o emfază absolut orientală, că lucrurile, evident absurde din punctul de vedere al istoriei, se explică prin alegorii, toate acestea nu ofensează cu nimic majestatea Bibliei și nu-i contrazic în nici un fel autoritatea.

Tot ceea ce în această sfântă carte este dogmă sau morală ține de judecata Bisericii, dar tot ceea ce este arheologie, cronologie, fizică, istorie etc. aparține exclusiv științei, a cărei autoritate în materie este absolut distinctă, dacă nu independentă, de cea a credinței.

Preoții cei mai luminați recunosc fără să aibă curajul s-o spună direct. Sunt îndreptățiți să tacă. Nu trebuie să dorim ca șefii caravanei să meargă cu mult mai repede decât copiii și bătrânii. Cei care se lansează prea grăbiți înainte se vor trezi curând singuri și vor pieri în singurătate, cum i s-a întâmplat lui Lammenais și altora ca el.

Sângele celui vinovat se purifică de îndată ce începe să curgă, pentru că Iisus, atârnat de cruce, a sanctificat instrumentele supliciului; numai sângele celui drept are un rol expiator.

Sângele lui Ludovic al XVI-lea și al doamnei Elisabeth se ruga dinainte pentru ca sângele lui Robespierre să nu fie disprețuit de justiția supremă.

¹ Astronom francez (n.1842,-m.1925). Autorul cărților „Pluritatea lumilor locuite” (1862) și „Astronomie populară” (1880) (n. ed.)

Prezicerea adevărului prin sagacitate și prin inducție se poate numi preștiință. Cea care se face prin a doua vedere sau prin intuiție magnetică nu este decât un presentiment.

Facultatea prezentitivă poate fi exaltată, provocând în propria persoană cu ajutorul câtorva semne convenționale sau arbitrar un fel de hypnotism care cufundă gândirea într-o stare de somnolență. Aceste semne sunt trase la sorți pentru că se face apel mai degrabă la oracolele fatalității decât la cele ale rațiunii, ceea ce înseamnă o invocare a umbrei, un apel la demență, un sacrificiu al gândirii lucide în favoarea haosului fără nume care bânuie în timpul nopții.

Divinația, după cum o arată și numele, este mai ales opera divină iar perfecta preștiință nu poate fi atribuită decât lui Dumnezeu. Iată de ce oamenii lui Dumnezeu sunt în mod natural profeți. Omul drept și bun gândește și acționează în uniune cu divinitatea care ne locuiește pe noi toți, vorbindu-ne fără încetare, dar tumultul pasiunilor ne împiedică să-i auzim vocea.

Cei drepti, calmându-și sufletul, aud mereu vocea suverană și pașnică, gândurile lor sunt ca undele limpezi și line în care soarele se oglindește în toată măreția lui.

Sufletele sfinților sunt ca niște mimoze ale purității; se înfioară la cel mai mic contact profan și își întorc capul cu dezgust de la tot ceea ce este imund. Ele au un fler deosebit care le permite să discearnă și să analizeze într-un anumit fel emanațiile conștiinței. Nu se simt în largul lor în fața răuvoitorilor și a nelegiuitorilor. Pentru ei, cei răi au o aureolă neagră care-i respinge, cei buni o lumină care le farmecă inima. Așa a descoperit-o sfântul Germain d'Auxerre pe sfânta Geneviève, așa și-a regăsit Postel tinerețea în conversațiile cu maica Ioana, iar Fénelon a înțeles-o și a iubit-o pe blânda și răbdătoarea doamnă Guyon.

Preotul din Ars, respectabilul domn Vianney, dezlega frământările prin care treceau cei care i se adresau, fiind imposibil cuiva să-l păcălească. Se știe că el i-a chestionat cu severitate pe pastorii din La Salette și i-a făcut să mărturisească faptul că nu văzuseră nimic extraordinar și că nu făcuseră decât să se distreze provocând și amplificând un simplu vis. Mai există un fel de divinație care aparține entuziasmului și exaltării unor patimi fără măsură.

Aceste puteri ale sufletului par să creeze ceea ce anunță. Lor le aparține succesul rugăciunii; când spun: Amin! Așa să fie! se face după voia lor.

Capitolul VII

PUNCTUL ECHILIBRAT

Orice putere magică se află în punctul central de echilibru al universului.

Înțelepciunea echilibrantă e conținută în cele patru verbe: a cunoaște adevărul, a vrea binele, a iubi frumosul, a face ceea ce e drept! Pentru că adevărul, binele, frumosul și dreptatea sunt de nedespărțit; în așa fel încât cel care știe adevărul nu se mai poate împiedica să vrea binele, să-l iubească pentru că e frumos și să-l facă pentru că e drept.

Punctul central în ordine intelectuală și morală este trăsura de unire între știință și credință. În natura omului acest punct central este mijlocul unde se unesc sufletul și trupul pentru a se identifica în acțiunea lor.

În ordine fizică, punctul central este rezultanta forțelor contrare compensate unele prin altele.

Înțelegeți trăsura de unire, cuceriți mijlocul, acționați asupra rezultantei!

Et eritis sicut dii scientes bonum et malum.

Punctul echilibrant al vieții și al morții este marele arcan al imortalității.

Punctul echilibrant al zilei și al nopții este marele resort al mișcării lumilor.

Punctul echilibrant între ordine și libertate este marele arcan al politicii.

Punctul echilibrant al bărbatului și al femeii este marele arcan al iubirii.

Punctul echilibrant între voință și pasiune, între acțiune și reacțiune este marele arcan al puterii.

Marele arcan al înaltei magii, arcanul indicibil, incomunicabil nu este altceva decât punctul echilibrant între relativ și absolut, între infinitul finitului și finitul infinitului, atotputernicia relativă a omului cumpănind imposibilul lui Dumnezeu.

Aici cei care știu vor înțelege, ceilalți vor încerca să ghicească.

Qui autem divinabunt divini erant.

Punctul echilibrant este monada esențială care constituie dinivitatea în Dumnezeu, libertatea sau individualitatea în om și armonia în natură;

În dinamică este mișcarea perpetuă, în geometrie, cvadratura cercului; în chimie realizarea marii opere¹.

Ajuns în acest punct, îngerul zboară fără aripi, iar omul reușește să împlinească ceea ce-și dorește în mod rezonabil.

Am spus că ajungem aici prin înțelepciunea echilibrantă care se rezumă în patru vorbe: a ști, a vrea, a iubi și a lucra în numele adevărului, al binelui, al frumuseții și al dreptății.

Orice om este chemat spre această înțelepciune, căci Dumnezeu a dăruit tuturor o inteligență pentru a cunoaște, o voință pentru a vrea, o inimă pentru a iubi și o putere pentru a acționa.

Exercițiul inteligenței aplicate adevărului conduce spre știință.

Exercițiul inteligenței aplicate binelui creează sentimentul frumosului care naște credința.

Ceea ce este fals depravează știința, ceea ce este rău depravează voința; ceea ce este urât depravează iubirea; ceea ce este nedrept anulează și pervertește acțiunea. Ceea ce este adevărat trebuie să fie frumos; ceea ce este frumos trebuie să fie adevărat; ceea ce este bine este întotdeauna drept.

Răul, falsul, urâtenia și nedreptatea sunt incompatibile cu adevărul.

¹ Mai precis în alchimie, „marea operă” desemnând în limbajul filosofiei oculte realizarea pietrei filosofale. (n. red.)

Cred în religie pentru că e frumoasă și mă învață binele. Sunt îndreptățit să cred în ea și nu în diavol care e urât și mă împinge la rău, învățându-mă minciuna.

Dacă mi se vorbește despre un Dumnezeu care ne rătăcește mințile, ne înăbușă rațiunea și nu vrea decât să-și tortureze creaturile, fie ele chiar vinovate, cred că este un ideal urât, o invenție dăunătoare și că atotputernicul călău este în mod absolut nedrept; și conchid riguros că totul este fals, că pretinsul Dumnezeu este făcut după chipul și asemănarea diavolului și nu vreau să cred în el pentru că nu vreau să cred în Satana.

Numai că aici intru într-o aparentă contradicție cu mine însumi. Ceea ce declar eu a fi nedreptate, urâtenie și în consecință fals ține de învățătura Bisericii ale cărei dogme le-am admis și ale cărei simboluri le respect.

Da, fără îndoială, așa reiese din învățăturile ei prost înțelese, iată de ce chem umbra în fața judecății luminii, supun litera spiritului, pe teologi conciliilor; pe comentatori îi aduc în fața textelor sacre, gata să suport o legitimă condamnare dacă am spus cumva ceea ce n-ar fi trebuit să spun. Să fim bine înțeleși: nu scriu pentru profani, ci pentru savanții unei epoci viitoare și pentru pontifii viitorului.

Cei care vor fi capabili să cunoască adevărul vor îndrăzni să dorească binele; vor iubi frumosul și nu-l vor lua pe Veuillot¹ drept reprezentant al idealurilor și gândurilor lor. De îndată ce un papă astfel structurat se va simți în stare să facă numai ceea ce e drept, nu va mai spune *non possum* pentru că va putea tot ceea ce va dori, devenind monarhul legitim, nu numai al Romei ci al lumii întregi.

Ce importanță va mai avea faptul că barca lui Petru va fi bătută de furtună, nu l-a învățat Iisus Hristos să meargă pe valuri? Dacă se scufundă înseamnă că-i e frică și, dacă-i e frică, înseamnă că s-a îndoit de divinul stăpân; mâna Mântuitorului se va întinde, îl va prinde și-l va conduce la mal. „Puțin credinciosule, de ce te-ai îndoit?”

¹ Veuillot (Louis) (1813—1883), jurnalist catolic francez, redactor șef al ziarului „L'Univers” a dus o polemică violentă în favoarea „infaibilității pontificale” (promulgată în 1870) (n.ed.).

Pentru un adevărat credincios, poate fi biserica vreodată în pericol? Nu edificiul e în pericol, ci niște construcții hibride supraîncărcate de neștiința mileniilor.

Un bun preot ne povestea într-o zi că, vizitând o mănăstire de carmelite, i s-a permis să vadă o haină veche care aparținuse, se spunea, sfintei fondatoare a ordinului și, cum se mirase de faptul că era cam murdară, călugărița exclamă, împreunându-și mâinile: „Dar e murdăria sfintei maici!“ Preotul se gândise, și noi suntem de acord cu el, că s-ar fi dat dovadă de mai mult respect dacă haina ar fi fost spălată. Murdăria nu poate fi relicvă, altfel am ajunge atât de departe încât în curând bieții creștini ar îngenunchia pe găinaț, nemaivând ce să reproșeze închinătorilor Marelui Lama.

Nu e frumos ceea ce nu este bine, nu e bine ceea ce nu este drept, nu e drept ceea ce nu este adevărat.

Când Voltaire, prietenul cel mai pătimas al dreptății, își repeta lozincă: „Zdrobiți infama!“ credeți că se referea la Evanghelie sau la adorabilul ei autor? Nu, fără îndoială; dar era pe drept indignat de ineptiile, de enormitatea prostiilor și de persecuțiile nelegiuite de care era plină Biserica din pricina certurilor între jansenism și molinosism. Infama era pentru el, ca și pentru noi, împietatea, cea mai rea dintre împietăți: religia desfigurată.

Astfel, după ce el și-a încheiat marea operă, după ce revoluția a proclamat, urmând Evanghelia, și în ciuda castelor interesate: „libertatea în fața conștiinței, egalitatea în fața legii și fraternitate între oameni“, a apărut Chateaubriand care a demonstrat cât de frumoasă este religia față cu geniul, iar lumea lui Voltaire, corectată prin revoluție, a fost gata să recunoască încă o dată că religia este adevărată.

Da, religia frumoasă este adevărată, religia urâtă este falsă. Da, este adevărată religia lui Hristos mângâietorul, a păstorului purtând pe umeri oaia rătăcită, a Fecioarei imaculate, îngrijitoarea și salvatoarea păcătoșilor. E adevărată religia care-i adoptă pe orfani, îi îmbrățișează pe condamnați la picioarele eșafodului, admite la masa lui Dumnezeu pe săraci alături de bogați, pe sluga lângă stăpân, pe omul de culoare lângă omul alb. Este adevărată religia care poruncește suveranului pontif să fie slujitorul slujitorilor lui Dumnezeu și episcopilor să spele picioarele cerșetorilor! Religia negustorilor sanctuarului, aceea care-l obligă pe

succesorul lui Petru să ucidă pentru a mânca, religia veninoasă și comună a lui Veuillot, religia dușmanilor științei și progresului este falsă pentru că e urâtă, pentru că se opune binelui și pentru că favorizează nedreptatea. Și să nu ni se spună că cele două religii opuse sunt una și aceeași. Ar însemna să spunem că rugina e același lucru cu fierul, că reziduurile sunt argint sau aur și că lepra este carnea umană.

Nevoia religioasă există în om: un fapt incontestabil pe care știința este obligată să-l admită; acestei nevoi îi corespunde un simț intim special: simțul eternității și al infinitului. Există emoții pe care nu le uităm dacă le-am trăit odată și acestea sunt emoțiile pietății.

Brahmanul le trăiește când se cufundă în contemplația lui Iswara; Israelitul se simte pătruns de ele în prezența lui Adonai; înflăcărata călugăriță catolică și le exprima udând cu lacrimi de iubire picioarele crucifixului și să nu le spuneți că toate acestea sunt iluzii sau minciuni: vă vor surăde cuprinși de milă, și pe bună dreptate; plini de lumina eternității, ei o văd și sentimentul pe care-l încearcă în prezența celor care-o neagă este cel al clarvăzătorilor în fața unui orb care neagă existența soarelui.

Credința își are deci evidența ei și acesta este un adevăr care trebuie cunoscut; omul care nu crede este incomplet, îi lipsește primul dintre toate simțurile lui interioare. Pentru el morala nu e decât constrângere, reducându-se la puține lucruri. Morala poate fi independentă de cutare sau cutare formulă dogmatică, independentă de prescripțiile unor preoți; dar n-ar putea exista fără sentimentul religios pentru că, în afara acestui sentiment, demnitatea umană devine contestabilă sau arbitrară; fără Dumnezeu și fără veșnicia sufletului, ce este omul chiar cel mai iubitor mai bun sau mai fidel? Un câine care vorbește? Mulți consideră conduita lupului mai independentă și mai mândră decât cea a câinelui. Citiți fabula lui La Fontaine.

Adevărata morală a libertății este cea a bunului samaritean care răcorește rănilor lui Iisus, în ciuda urii între Ierusalim și Samaria izbucnită din pricina religiei; adevărata morală este cea a lui Abd-el-Kader riscându-și viața pentru a-i salva pe creștinii din Damasc; vai, venerabile Pius al IX-lea, cum nu ți-a fost dat s-o salvezi pe aceea a creștinilor din Perugia, din Castelfidardo și Mentana!

Iisus Hristos zicea vorbind despre preoții timpului: „Faceți ceea ce spun, iar nu ceea ce fac aceștia!” Atunci preoții au spus că Iisus trebuie crucificat și l-au crucificat. Preoții scandalosi în fapte nu pot fi infailibili în vorbe.

Același Iisus Hristos vindeca bolnavii în ziua sabbatului spre marea indignare a fariseilor și învățaților.

Adevărata morală independentă este cea inspirată de religia independentă.

Or, religia independentă trebuie să fie cea a adulților; cealaltă e făcută pentru copii.

Nu putem avea în religie un model mai perfect decât Iisus Hristos. Iisus practică religia lui Moise, dar nu se supune ei. El spune că legea e făcută pentru om și nu omul pentru lege; a fost alungat din sinagogă, dar nu frecventa mai puțin templul; opunea în orice spiritul literei și nu recomanda ucenicilor decât milostenia. A murit acordând iertarea unui vinovat pocăit și recomandându-i micii sale pe discipolul mult iubit, dar preoții n-au asistat la ultimele lui clipe decât pentru a-l blestema.

Punctul echilibrant în religie este libertatea conștiinței absolute și supunerea de bună voie în fața autorității care coordonează învățământul public, disciplina și cultul.

În politică este guvernarea despotică a legii garantând libertatea tuturor în cea mai perfectă ordine ierarhică.

În Dinamică, mijlocul balanței.

În Kabală, nunta Elohimilor.

În Magie, punctul central între pasivitate și acțiune; întrebuințarea spontană a lui *od* și *ob* pentru a crea aūr-ul.

În Hermetism, alianța indisolubilă între Mercur și Sulf.

În toate lucrurile, alianța între bine, adevăr, frumos și drept.

Proporția între ființă și viață, eternitatea în timp și în eternitate ternitate, puterea generatoare a timpului.

Ceva dintr-un tot și totul din ceva.

Idealismul omului întâlnind realismul lui Dumnezeu.

Raportul între început și sfârșit, indicând Omega lui Alpha și Alpha lui Omega.

Este, în sfârșit, ceea ce marii inițiați au desemnat sub numele misterios de Azoth.

Capitolul VIII

PUNCTELE EXTREME

Forța magnetilor se află la cei doi poli iar punctul echilibrant se află la mijloc între cei doi poli.

Acțiunea unui pol este echilibrată de polul contrar ca în mișcarea pendulului; distanța la stânga este proporțională cu distanța la dreapta.

Această lege a echilibrului fizic este aceeași cu legea echilibrului moral, forțele se află la extremități și converg spre punctul central.

Între extremități și mijloc nu se află decât slăbiciunea.

Lașii și molaticii se lasă duși de mișcarea celorlalți și sunt incapabili de mișcare prin ei înșiși.

Extremele se aseamănă și se ating prin legea analogiei contrariilor.

Ele constituie puterea luptei pentru că nu se pot niciodată concilia.

Dacă frigul și căldura s-ar amesteca, de exemplu, nu va mai exista rece și cald ci o stare intermediară.

— Ce pot să fac pentru tine, l-a întrebat Alexandru Machedon pe Diogene.

— Dă-te la o parte că-mi ții umbră i-a răspuns cinicul.

Atunci, cuceritorul a exclamat: „Dacă n-aș fi Alexandru, aș fi vrut să fiu Diogene.” Iată două orgolii care se înțeleg și se întâlnesc cu toate că sunt plasate la extremitățile scării sociale.

De ce Iisus a ales-o pe samaritenacă, nu erau destul femei cinstite în Iudeea?

De ce primește mângâierile Mariei Magdalena care era o păcătoasă cunoscută? De ce? O spune el însuși: pentru că a iubit mult. Nu-și ascunde preferința pentru genul rău famat, cum sunt prostituatelor și copiii risipitori. Se simte din discursurile sale că o singură lacrimă a lui Cain ar fi fost mai prețioasă în ochii lui decât tot sângele lui Abel.

Sfinții obișnuiau să spună că se simt egali celor mai oribili scelerați și aveau dreptate. Scelerații și sfinții sunt egali ca talgerele aceleiași balanțe. Și una și cealaltă se sprijină pe punctele extreme și un înțelept e tot atât de departe de un scelerat pe cât este un scelerat de un înțelept.

Exagerările vieții, luptându-se mereu între ele, produc mișcarea echilibrată. Dacă antagonismul ar înceta în manifestările forței, totul s-ar opri într-un echilibru imobil, provocând moartea universală. Dacă toți oamenii ar fi înțelepți, n-ar mai fi bogați și săraci, n-ar mai fi slujitori și regi, n-ar mai fi supuși; societatea ar dispărea foarte repede. Lumea este o casă de nebuni în care cei înțelepți sunt infirmieri; dar un spital este făcut pentru bolnavi, constituind o școală pregătitoare pentru viața externă. Or, ceea ce-i trebuie unei școli sunt mai întâi elevii. Înțelepciunea este scopul de atins, postul scos la concurs. Dumnezeu o dă celui care o merită, nimeni n-o aduce cu el prin naștere. Puterea echilibrantă se afla în punctul central, dar puterea motrice se manifestă întotdeauna la extremități. Nebunii încep revoluția, înțelepții o sfârșesc.

În revoluțiile politice, spunea Danton, puterea aparține întotdeauna celui mai scelerat. În revoluțiile religioase, fanaticii îi trag după ei pe ceilalți.

Marii sfinți și marii scelerați sunt în egală măsură puteri magnetizatoare pentru că voințele lor sunt exaltate prin obișnuința de a acționa împotriva naturii. Marat fascina Convenția în care toată lumea îl ura și-l blestema, supunându-i-se totuși. Mandrin îndrăzne în plină zi să traverseze și să jefuiască orașele și nimeni nu avea curaj să-l urmărească. Îl credeau magician! Erau convinși că dacă-l duceau la spânzurătoare ar fi făcut la fel ca Polichinelle: l-ar fi spânzurat el pe călău. Și probabil așa ar fi făcut dacă nu și-ar fi riscat tot prestigiul într-o aventură amoroasă și nu s-ar fi lăsat prins în modul cel mai ridicol, ca un Samson la picioarele Dalilei.

Iubirea femeilor este triumful naturii, gloria înțelepților, dar pentru hoți și sfinți este cea mai primejdioasă dintre capcane.

Hoții nu trebuie să se îndrăgostească decât de ghilotina căreia Lacenaire îi spunea mireasa lui, iar sfinții n-ar trebui să sărute decât capete de morți.

Scelerații și sfinții sunt în mod egal excесе și dușmani ai naturii. De aceea legendele populare par adesea să-i confunde împrumutând sfinților acțiuni de o cruzime monstruoasă, iar hoților celebri acte de filantropie.

Sfântul Simeon stylitul, legat de stâlpul lui, primește vizita mamei sale care vrea să-l îmbrățișeze înainte de moarte. Fakirul creștin nu numai că nu coboară, dar își ascunde fața ca să n-o vadă. Biata femeie se stinge chemându-și fiul, care a lăsat-o să moară singură. Dacă ni s-ar fi povestit asemenea lucruri despre Cartouche sau despre Schinderhannes, ni s-ar fi părut că li se încarca inutil tabloul mârșăviilor. E adevărat că aceștia nu erau sfinți, ci niște neisprăviți de hoți.

O prostie, prostie, prostie umană!

Dezordinile în plan moral produc dezordini în domeniul fizic și aceasta e ceea ce omul comun numește miracole. Trebuie să fii Balaam pentru a auzi măgărița vorbind: imaginația proștilor este izvorul minunilor. Când un bărbat a băut peste măsură crede că ceilalți se clatină și că natura se ferește pentru a-l lăsa să treacă.

Voi care visați extraordinarul, voi care vreți să faceți minuni, fiți extravaganti¹. Înțelepciunea nu e niciodată remarcată, pentru că e mereu la locul ei, în calm, în armonie și în pace.

Toate viciile își au nemuritorii lor care prin exces și-au ilustrat infamia. Orgoliul este Alexandru, dacă nu Diogene sau Erostrat; mânia este Achille; invidia, Cain sau Thersit; destrăbălarea este Messalina, lăcomia la mâncare, Vitellius; lenea Sardanapal, avariția, regele Midas. Opuneți acestor eroi ridiculi alți eroi care, prin mijloace contrare, să fi ajuns la același scop: sfântul Francisc, Diogenele creștin, care, prin forța umilinței a fost considerat egalul lui Iisus; sfântul Grigore al VII-lea ale cărui mâini tulburau Europa și compromiteau papalitatea; sfântul Bernard, lividul persecutor al lui Abélard, a cărui glorie o eclipsa pe a lui; sfântul Anton a cărui imaginație impură depășea orgiile lui Tiberiu

¹ Eliphas Levi folosește termenul extravagant într-un sens apropiat de cel etimologic; "a acționa dincolo de constrângerile rațiunii, moralei, eticii impuse de societate, haotic pentru ceilalți (n. ed.)."

sau Trimalchio; înfometății din deșert, jucăria viselor famelice ale lui Tantal și acei bieți călugări mereu atât de lacomi după bani. Extremele se ating; așa cum am mai spus, ceea ce nu este înțelepciune nu poate fi o virtute. Punctele extreme sunt vetrele nebuniei și, în ciuda tuturor viselor de ascetism și a mirosului de sfințenie, nebunia lucrează și aduce viciul.

Voluntare sau involuntare, invocațiile sunt crime. Oamenii pe care magnetismul răului îi zăpăcește, apărându-le sub forme vizibile, suportă pedepsele ultragiilor pe care le-au provocat naturii. O călugăriță isterică nu este mai puțin impură decât o femeie destrăbălată, una trăiește într-un mormânt, cealaltă într-un lupanar; dar adesea femeia din mormânt poartă un lupanar în inimă, iar femeia din lupanar ascunde un mormânt în suflet.

În timp ce nefericitul Urbain Grandier¹, ispășind vina opiniilor sale curajoase, blestemat ca pretins vrăjitor și disprețuit ca preot libertin, mergea la moarte cu resemnarea unui înțelept și răbdarea unui martir, pioasele ursuline din Loudun se zvârcoleau ca niște bacante și, introducându-și crucifixul între picioare, se dedau la demonstrațiile cele mai nelegiuite și mai obscene. Lumea le plângea pe sărmănele victime! Și Grandier, zdrobit de torturi și legat de stâlpul pe care flăcările urcau încet, nelăsând să-i scape nici un vaet, era considerat călăul lor.

Incredibil, călugărițele reprezentau principiul răului, îl realizau, îl încarnau în ele însele; blasfemiau, în timp ce obiectul patimii lor nelegiuite era trimis la moarte! Ele și exorciștii lor invocaseră tot infernul și Grandier care nu le putea face nici măcar să tacă era condamnat ca vrăjitor și stăpân al demonilor.

Celebru preot din Ars, savantul domn Vianney², era, după spusele biografilor săi, însoțit de diavol, trăind cu el într-un fel de relație familială. Bunul preot era vrăjitor fără să știe, făcea invocații involuntare. Cum? O vorbă care i se atribuie ne va lămuri: „Știu eu pe unul care ar fi cel mai mare păcălit dacă n-ar exista recompensele veșnice!“ Ei, cum? Ar fi încetat să facă binele dacă n-ar fi sperat într-o recompensă? Natura

protesta în adâncul conștiinței sale? Se simțea culpabilă conștiința lui față de natură?

Viuața unui adevărat înțelept nu este o recompensă prin ea însăși? Fericita eternitate nu începe pentru el chiar de pe pământ? Veritabila înțelepciune este ea vreodată iluzorie? Dacă spuneți asta înseamnă că simțiți o exagerare în zelul vostru, că inima voastră regretă cinstitele bucurii pierdute, că natura se plânge de voi ca de un fiu ingrat. Fericiti cei cărora natura nu are nimic să le reproșeze! Fericiti ochii care pretutindeni caută frumusețea! Fericite mâinile care știu să răspândească binefacerile și mângâierile! Fericiti acei oameni care, având de ales între două vinuri, preferă pe cel mai bun și sunt adesea mai fericiti să-l ofere altora decât să-l bea! Fericite chipurile pline de grație ale căror buze sunt pline de zâmbet și sărutări! Aceștia nu vor fi înșelați, căci după speranța iubirii, ceea ce e mai bun este amintirea de a fi iubit! și numai aceste lucruri ale căror amintire poate fi întotdeauna o bucurie merită să devină nemuritoare.

¹ Paroh al mănăstirii Saint-Pierre de Loudun, eclesiast monden și libertin a fost acuzat de ursuline că le-ar fi făcut vrăji și condamnat la moarte în 1634. (n. ed.)

Jean Marie Baptiste Vianney (1786—1859) preot, canonizat după moarte, celebru confesor trăind în asceză, iubit de cei săraci pentru grija sa manifestată față de soarta lor. (n. ed.)

Capitolul IX

MIȘCAREA PERPETUĂ

Mișcarea perpetuă este legea eternă a vieții.

Ea se manifestă ca respirația prin atracție și respingere.

Orice acțiune provoacă o reacțiune, orice reacțiune este proporțională cu acțiunea. ✕ ✕ ✕ ✕

O acțiune armonioasă produce un corespodnent în armonie. O acțiune discordantă necesită o reacție, în aparență dezordonată, dar în realitate echilibrantă.

Dacă veți opune violența violenței, veți perpetua violența; dar dacă violenței îi veți opune forța blândetii, veți face să triumfe blândetea și veți înlătura violența.

Există adevăruri care par opuse unele altora pentru că mișcarea perpetuă le face să triumfe pe rând.

Ziua există ca și noaptea; ele există și simultan, dar nu în aceeași emisferă.

Există umbra în timpul zilei, există licăriri în noapte, umbra face ziua mai luminoasă, după cum licăririle fac noaptea și mai neagră.

Lumina vizibilă și întunericul vizibil nu există decât pentru ochii noștri. Lumina eternă este invizibilă pentru ochii morți, dar ea umple imensitatea.

Lumina sufletelor este adevărul, iar întunericul pentru ele este minciuna.

Orice adevăr presupune și necesită o minciună din cauza limitei formelor și orice minciună presupune și necesită un adevăr în rectificările finitului în infinit.

Orice minciună conține un adevăr care este precizia formei și orice adevăr este pentru noi învăluit într-o anume minciună care este finitul aparenței sale.

Astfel, să fie adevărat sau cel puțin probabil că există un individ imens sau trei indivizi într-unul invizibil, recompensând pe cei care-l slujesc, lăsându-se văzut de ei, prezent pretutindeni, chiar în infern, unde-i torturează pe condamnați, privându-i de prezența sa, dorind salvarea tuturor și nedăruind veritabila iertare decât unui număr foarte mic, impunând tuturor o lege teribilă, permițând tot ceea ce ar putea face din ea o promulgare dubioasă, există oare un asemenea Dumnezeu? Nu, nu, cu siguranță nu, existența lui Dumnezeu afirmată sub această formă este un adevăr deformat și învelit în minciuni.

Trebuie să recunoaștem că totul a fost și va fi, că substanța eternă își ajunge sieși, fiind determinată formal de mișcarea perpetuă, că totul este astfel forță și materie, că sufletul nu există, gândul nefiind decât făcătura creierului, iar Dumnezeu fatalitatea ființei? Nu, cu siguranță nu, căci această negare absolută a inteligenței ar fi respinsă chiar și de instinctul fiarelor. Este evident că o afirmație contrară necesită credința în Dumnezeu.

Acest Dumnezeu se manifestă în afara naturii și impune personal oamenilor idei contrare naturii sau rațiunii?

Nu, firește, căci această revelație, dacă ar fi existat, ar fi fost evidentă pentru toți; mai mult chiar: dacă o manifestare exterioară venind de la o ființă necunoscută, fiind o incontestabilă realitate, dacă această ființă s-ar arăta în opoziție cu rațiunea și natura dată de Dumnezeu, el n-ar putea fi Dumnezeu. Moise, Mahomet, papa și marele Lama spun că Dumnezeu a vorbit cu fiecare în parte, excluzându-i pe ceilalți, și le-ar fi spus că ceilalți erau niște mincinoși. — Atunci, ei sunt niște mincinoși?

— Nu, ei se înșală când sunt dezbițați și spun adevărul când sunt de acord.

— Dumnezeu a vorbit sau nu cu ei? Dumnezeu nu are gură, nici limbă pentru a vorbi ca un om. Dacă vorbește, o face numai în conștiința lor și noi toți putem auzi vocea lui.

El întărește în inimile noastre cuvintele lui Hristos, pe cele ale Moise când acestea sunt înțelepte și pe cele ale lui Mahomed când sunt frumoase. Dumnezeu nu e departe de noi, zice sfântul Pavel pentru că în el trăim, ne mișcăm și suntem.

Fericiți cei cu inima curată, spune Hristos, căci ei îl vor vedea pe Dumnezeu. Or, a-l vedea pe Dumnezeu, care este invizibil, înseamnă a-l simți în conștiință, înseamnă a-l auzi vorbind în inima ta.

Dumnezeul lui Hermes, cel al lui Pitagora, Orfeu, Socrate, Moise sau Iisus nu este decât unul și același Dumnezeu și el le-a vorbit tuturor; Chléante lyconul era un inspirat ca și David și legenda lui Krishna este la fel de frumoasă ca Evanghelia lui Matei. Sunt pagini admirabile în Coran, dar există și altele hidoase și stupide în toate cultele.

Dumnezeul Kabalei, cel al lui Moise și Iov, al lui Iisus, Origenus și Synesius nu poate fi Dumnezeul autodafeurilor.

Misterele creștinismului, așa cum le înțelege sfântul Ioan din Evanghelie și sfinții părinți ai Bisericii sunt sublime, dar aceleași mistere, explicate sau, mai degrabă, făcute inexplicabile de tipi precum Garassus, Escobar sau Veuillot sunt ridicole și imunde. Cultul catolic este splendid sau jalnic după preoții și templele sale.

Astfel, putem spune cu tot atâta adevăr că dogma este adevărată sau este falsă, că Dumnezeu a vorbit sau n-a vorbit niciodată, că biserica este infailibilă sau că ea se înșeală, că distruge sclavajul sau conspiră împotriva libertății, că ea înalță omul sau îl abrutizează.

Se găsesc admirabili credincioși printre cei ce-și zic atei și atei printre cei care se prezintă drept credincioși. Cum să ieși din aceste contradicții flagrante? Amintindu-ne de umbrele zilei și licărurile nopții, grijulii să culegem binele care adesea se află în mijlocul răului și ferindu-ne de răul care se poate afla în bine.

Papa Pius al IX-lea a adunat sub numele de *Syllabus* o serie de idei pe care le condamnă cu multă justețe din punct de vedere al științei și rațiunii. Fiecare dintre aceste idei închide în ea, ascunzând, un sens fals, legitim condamnat. Trebuie numai pentru atât să renunțăm la sensul lor adevărat și natural pe care ni-l oferă la o primă abordare? Când autoritatea se joacă de-a v-ați ascunselea, poate s-o cerceteze cine vrea, mie unul mi-e destul s-o recunosc când se arată.

Inteligentul episcop d'Orleans, belicosul domn Dupanlop a dovedit, confruntându-l pe papa cu el însuși, că *Syllabus* nu înseamnă și nici n-ar putea să însemne ceea ce pare să demonstreze. Dacă e cumva un logograf, să trecem peste el, nu suntem inițiați în secretele curții de la Roma.

Câte mari adevăruri stau ascunse în formulele dogmatice obscure în aparență până la un ridicol absolut? Doriți exemple? Dacă i-ai povesti unui filosof chinez că europenii adoră ca pe Dumnezeul suprem al universurilor un evreu mort crucificat pe care-l așteaptă să învie în fiecare zi și al cărui trup din carne și oase ei îl mănâncă sub forma unei pâinițe, discipolului lui Confucius i-ar fi greu să creadă că niște popoare care, în ochii lui, e adevărat, sunt barbare, dar oricum nu sălbatice, ar fi capabile de asemenea enormități; și dacă am mai adăuga că acest evreu s-a născut prin incubarea unui spirit a cărui formă era aceea a unui porumbel, același Dumnezeu ca și evreul, dintr-o femeie care a rămas înainte și după naștere, din punct de vedere fizic și sufletesc fecioară, nu vă e teamă că uimirea și disprețul lui ar atinge dezgustul? Dar dacă l-am prinde de mână și i-am striga în ureche că evreul Dumnezeu a venit pe lume ca să moară în chinuri pentru a-l îmblânzi pe tatăl său, Dumnezeul evreilor, pe care nu-i considera destul de evrei și care, cu ocazia morții fiului său, a abolit iudaismul pentru care tot el jurase că va fi etern, nu s-ar înfuria de-a dreptul?

Orice dogmă, pentru a fi adevărată, trebuie să ascundă într-o formulă enigmatică un sens eminamente rezonabil. Ea trebuie să aibă două fețe precum capul divin al lui Zohar: una de lumină și una de umbră.

Dacă dogma creștină, explicată în spiritul său, nu era acceptabilă pentru un israelit credincios și luminat, ar trebui să spunem că această dogmă este falsă, iar motivul este foarte simplu: în epoca în care a apărut creștinismul în lume, iudaismul era adevărata religie și chiar Dumnezeu respingea, trebuia să respingă mereu tot ceea ce această religie nu admitea. Era deci imposibil și pentru noi să putem adora un om sau un lucru oarecare; noi trebuia să rămânem, înainte de toate legați de teismul și spiritualitatea lui Moise. Transmiterea gândirii specifice nu comportă nici un fel de confuzie; îl adorăm pe Dumnezeu în Iisus Hristos și nu pe Iisus Hristos în locul lui Dumnezeu. Credem că Dumnezeu s-a revelat

chiar în unanimitate, că el se află în noi toți, cu spiritul Mântuitorului, și în toate acestea nu e nimic absurd. Credem că spiritul Mântuitorului este spiritul carității, al pietății, spiritul inteligenței, al științei și al sfatului cel bun și nu văd nimic care ar semăna unui fanatism orb. Dogmele noastre despre Încarnare, Trinitate, Mântuire sunt la fel de vechi ca Lumea și reies chiar din acea doctrină ascunsă pe care mozaismul o rezervă învățaților și preoților. Arborele Zephirotelor este o expunere admirabilă a misterului Trinității. Căderea marelui Adam, această concepție gigantescă a oricărei umanități căzute, cere un reparator nu mai puțin imens decât acest Messia, dar care se manifestă cu blândețea unui copil, jucându-se cu lei și chemând la el puți porumbiței. Creștinismul bine înțeles este cel mai perfect iudaism, fără circumcizie și fără servituțile rabinice, având în plus credința speranța și caritatea, într-o admirabilă comuniune.

S-a demonstrat limpede astăzi pentru oamenii instruiți că înțelepții Egiptului nu se închinau nici câinilor, nici pisicilor, nici legumelor. Dogma secretă a inițiaților era cea a lui Moise și a lui Orfeu. Un singur Dumnezeu universal, imuabil precum credința, fecund precum viața, revelat prin întreaga natură, gândind cu toate inteligențele, iubind cu toate inimile, cauză și principiu ale ființei și ființelor, fără să se confunde cu ei, invizibil, neconceput, dar existând cu siguranță pentru că nimic n-ar putea să existe fără el.

Neputând să-l vadă, oamenii l-au visat și diversitatea zeilor nu este altceva decât diversitatea viselor lor.

Dacă tu nu visezi ca mine, vei fi veșnic damnat, își zic unii altora preoții diferitelor culte. Să nu gândim ca ei, să așteptăm ora trezirii.

Sub un titlu pe care Michelet l-a dat deja publicității, s-ar putea publica o carte foarte frumoasă. Ar fi texte concordante din Biblie, Purana, Vede, din cărțile lui Hermes și imnele lui Homer, din maximele lui Confucius, din Coran și cărțile lui Mahomed și chiar din Edda scandinavilor. Compilația, al cărei rezultat va fi cu siguranță catolic, s-ar putea numi legitim biblia Umanității; dar, în loc să treacă la treabă, acest bătrân prea galant și înfloritor n-a făcut decât să indice calea, schițându-i în fugă o prefață.

Religia, în esența ei, nu s-a schimbat niciodată, dar în fiecare epocă, asemenea fiecărei națiuni, și-a avut prejudecățile și erorile ei. În primele

secole ale creștinismului, adepții lui credeau că lumea se apropie de sfârșit și disprețuiau tot ceea ce înfrumuseța viața. Științele, artele, patriotismul, iubirea de familie, totul intra în uitare în fața viselor cerești. Unii alergau după martiriu, alții în deșert, iar imperiul se ruina. Veni apoi vremea disputelor teologice și creștinii s-au strâns de gât pentru niște vorbe pe care nici nu le înțelegeau. În Evul Mediu, simplitatea Evangheliilor a fost înlocuită cu arguțiile savante, înmulțindu-se superstițiile, ca ciupercile. În epoca Renașterii, își făcu din nou apariția materialismul, principiul unității fu uitat, iar protestantismul semăna în întreaga lume biserici fanteziste. Catolicii deveniră fără milă, iar protestanții implacabili.

Urmă întunecatului jansenism cu înfricoșătoarele lui dogme, propovăduind un Dumnezeu care salvează sau condamnă după capriciile lui, instituind cultul tristeții și al morții. Revoluția a impus apoi libertatea prin teroare, egalitatea prin lovituri de topor și fraternitatea prin sânge. Perioada următoare revoluției a fost una a reacției lașe și perfide. Interesele amenințate împrumutară masca religiei, iar casele de bani se uniră cu crucea. Și în aceeași situație ne aflăm și acum. Îngerii păzitori ai săntuarului au fost înlocuiți de zuavi, iar regatul lui Dumnezeu, suportând violența cerească, rezistă violenței pe pământ, nu numai cu detașare și rugăciuni, ci cu bani și baionete. Evreii și protestanții au umflat punga sfântului Petru. Religia nu mai este un obiect de credință, ci o afacere de partide.

Este evident că religia creștină n-a fost încă înțeleasă și că-și cere imperios locul. Iată de ce totul decade și va decădea atât timp cât acest loc nu va fi restabilit în tot adevărul lui și în toată puterea lui pentru a fixa echilibrul lumii.

Agitațiile pe care le trăim n-au nimic tulburător în ele, sunt doar rezultatul unei mișcări perpetue care răstoarnă tot ceea ce oamenii vor să opună legilor eternei ei balanțe.

Legile care guvernează lumea acționează și asupra tuturor destinelor umane: omul este născut pentru repaus, dar nu pentru lene. Repausul pentru el trebuie să fie conștiința propriului său echilibru; dar nu poate renunța la mișcarea perpetuă pentru că mișcarea este viață. Trebuie s-o suporti sau s-o dirijezi. Când o suporti, te zdrobește, când e dirijată te regenerează. Trebuie să existe un balans și nu un antagonism

între spirit și trup. Setea nepotolită a sufletului este la fel de funestă ca poftele nestăpânite ale cărnii. Concupiscenta, departe de a calma, se excită prin privațiuni nesăbuite. Suferințele trupului întristează sufletul și-l fac neputincios, el nu este rege decât dacă organele sunt perfect libere și potolite.

Există o balanță și nu un antagonism între har și natură pentru că harul este direcția pe care Dumnezeu o imprimă naturii. Prin harul celui de sus înfloresc primăverile, se coace grâul vara, și toamna strugurii. De ce am disprețui oare florile care ne încântă simțurile, pâinea care ne întreține viața și vinul care ne fortifică? Hristos ne învață să cerem pâinea tatălui de sus în fiecare zi. Să-i cerem și trandafirii fiecărei primăveri și umbra verilor. Să cerem pentru fiecare inimă o prietenie adevărată și pentru fiecare existență o cinstită și sinceră iubire.

Există o balanță și niciodată un antagonism între bărbat și femeie. Legea unirii între ei este devotamentul reciproc. Femeia trebuie să-l înălțuiască pe bărbat prin farmecul ei, iar bărbatul să formeze femeia prin inteligența lui. Acesta este echilibrul inteligent în afara căruia omul cade într-un egoism fatal.

Distrugerea unei femei de către un bărbat atrage după sine înjosirea bărbatului de către femeie. Dacă faci din femeie un obiect de vânzare, aceasta se va răzvrăti și te va ruina, dacă faci din ea numai o creatură de carne și noroi, ea te va corupe și te va înjosi.

Există o balanță și nu un antagonism real între ordine și libertate, între supunere și demnitatea umană.

Nimeni nu are dreptul la o putere despotică și arbitrară. Nu, nimeni, nici măcar Dumnezeu. Nimeni nu este stăpânul absolut al nimănui. Păstorul nu este stăpânul absolut al câinelui său. Legea lumii inteligente este tutela. Cei care trebuie să asculte nu ascultă decât pentru binele lor; se poate direcționa voința, fără să fie subjugată; voința se poate angaja, dar nu poate fi alienată niciodată.

A fi rege înseamnă a-ți proteja drepturile de rege împotriva celor ale poporului și cu cât un rege e mai puternic cu atât poporul său e mai liber. Căci libertatea fără disciplină și fără protecție este cea mai rea dintre servituți. Ea se transformă în anarhie, dând frâu liber manifestărilor tiranice ale tuturor într-un conflict de facțiuni. Adevărata libertate socială este absolutismul dreptății.

Viața omului este o continuă alternanță; rând pe rând el veghează și doarme cufundat în somnul vieții colective și universale; își visează propria-i existență fără conștiința timpului sau a spațiului. Redat vieții individuale și responsabile în stare de veghe, visează existența colectivă și ternă. Visul este licărirea nopții. Credința în misterele religioase este umbra care apare în asfințitul zilei.

Eternitatea omului este și ea probabil alternanță ca și viața și se poate compune din somn și veghe. Visează când crede că trăiește în imperiul morții; veghează când își continuă imortalitatea și-și reamintește visele.

Dumnezeu, ne spune Geneza, l-a cufundat pe Adam în somn și în timp ce dormea a extras-o din coasta lui pe Chavah pentru a-i oferi un ajutor asemenea cu el — și Adam a exclamat: „Ești carne din carnea mea și os din oasele mele.”

Să nu uităm că în capitoul precedent, autorul cărții sacre îl declară pe Adam bărbat și femeie; ceea ce face evident faptul că Adam nu era un individ izolat, ci reprezenta întreaga umanitate. Cine este această Chavah sau Heva care se naște din el în timpul somnului pentru a-i servi de auxiliar și care mai târziu avea să-l dea morții? Nu e aceeași cu Maya hindușilor, recipient corporal, formă terestră auxiliară, formă a spiritului, dar despărțită de el în clipa trezirii, nu e oare ceea ce numim noi moartea?

Spiritul adormit după o zi de viață universală, creează din el însuși pe Chavah; își îndepărtează crisalida, iar existențele lui în timp nu sunt pentru el decât vise care-l odihnesc de truda eternității sale.

El urcă astfel scara lumilor în somn, bucurându-se în timpul eternității de tot ceea ce a dobândit, cunoștințe și forță nouă, în acuplările cu Maya de care trebuie să se folosească, dar să nu-i devină sclav niciodată. Căci Maya triumfând va arunca asupra lui un vâl pe care în momentul trezirii nu-l va putea sfâșia și, pentru că a mângâiat un coșmar, se va afla în primejdia de a se trezi nebun, acesta este adevăratul mister al vieții eterne.

Care ființe sunt mai de plâns decât nebunii, chiar dacă majoritatea dintre ei nu-și simte nenorocirea. Swedenborg a îndrăznit să spună un lucru care, chiar periculos, nu ni se pare mai puțin emoționant. El ne spune că damnații consideră ororile infernului drept frumuseți, tenebrele

drept lumină, iar chinurile plăceri. Ei sunt asemenea acelor torturați ai Orientului îmbătați cu narcotice înainte de a fi dați pe mâna călăilor;

Dumnezeu nu poate împiedica pedeapsa celor care încalcă legile sale, dar crede că e de ajuns moartea veșnică, nu mai vrea să-i adauge și durerea. Neputând abate biciul furiilor, îi face insensibili pe nenorociți asupra căroră se abate.

Nu suntem de acord cu ideea lui Swedenborg pentru că noi nu credem decât în viața veșnică. Acești condamnați idioți și halucinați, delectându-se în întunericul spurcat și culegând ciuperci otrăvite pe care le iau drept flori, ni se par inutil pedepsiți pentru că nu au conștiința pedepsei lor. Imaginea unui infern care ar fi un fel de spital pentru ramoliți ni se pare mai puțin frumoasă decât infernul lui Dante, abis circular care se îngustează pe măsură ce cobori în el și care se sfârșește, dincolo de cele trei capete simbolice de șerpi, printr-o cărare îngustă pe care e de ajuns să apuci pentru a ieși la lumină.

Viața eternă este mișcarea perpetuă, iar pentru noi eternitatea nu poate fi decât infinitatea timpului.

Presupuneti că toată fericirea cerului constă în a spune Aleluia cu o ramură de palmier în mână și o coroană pe cap și că, după cinci sute de milioane de aleluia, trebuie s-o iei mereu de la capăt (însăpământătoarea fericire!), dar, în sfârșit, fiecărui aleluia i se poate atribui un număr; există un număr înainte, un număr după; va exista o succesiune, o durată, și acesta va fi timpul pentru că există un început.

Eternitatea nu are nici început, nici sfârșit.

Un lucru e sigur: nu știm nimic despre misterele celeilalte vieți, dar e la fel de sigur că nici unul din nou nu-și amintește începutul și că ideea de a nu mai fi revoltă în noi atât sentimentul cât și rațiunea.

Iisus Hristos spune că cei drepti vor merge în cer și numește cerul casa tatălui său; ne asigură că în această casă sunt nenumărate încăperi, aceste încăperi sunt cu siguranță stelele. Ideea sau, dacă vreți, ipoteza existențelor reluate pe alte astre nu e prea departe de doctrina lui Iisus. Viața viselor este esențial deosebită de viața reală; ea își are peisajele, prietenii și amintirile ei, ea posedă virtuți care aparțin fără îndoială altor forme și altor lumi.

Revezi în vis ființe iubite pe care nu le-ai cunoscut niciodată pe pământ; îi întâlnești vii pe cei care sunt morți; plutești în aer, mergi pe

ape, așa cum se întâmplă în mediile în care gravitația este mai mică; se vorbesc limbi necunoscute și se întâlnesc ființe bizar organizate. Totul e plin de reminiscențe care nu se raportează la această lume; să nu fie oare amintirile vagi ale existențelor noastre anterioare?

Oare numai creierul produce visele? Dar dacă el le produce, cine le inventează? Adesea visele ne sperie și ne obosesc. Cine este acel Callot sau Goza care ne compune coșmarurile?

Adesea ni se pare că am comis crime în vis și nu avem nimic să ne reproșăm când ne trezim. Să fie oare la fel și pentru existențele noastre voalate, pentru somnul adăpostit în trupul nostru de carne? Nero, trezindu-se brusc din somn a putut exclama: „Slavă Domnului! Nu mi-am asasinat mama!”

Viața prezentă pare adesea un vis monstruos și deloc mai rezonabil decât viziunile din somn; adesea vedem ceea ce n-ar trebui să fie, iar ceea ce-ar trebui să fie nu se împlinește. Ni se pare adesea că natura devine extravagantă, iar rațiunea se zbate sub un înfricoșător Ephiaste.

Lucrurile care se petrec în această viață de iluzii și vane speranțe sunt, firește, la fel de smintite în comparație cu viața eternă ca și viziunile din somn comparate cu realitățile acestei vieți.

Nu ne reproșăm în vis păcatele comise în vis și, dacă sunt crime, societatea nu ne cere socoteală, numai dacă nu cumva le-am comis de facto în stare de somnambulism; ca și cum un somnambul visând că-și ucide soția, i-ar da în realitate lovitura fatală. În felul acesta greșelile noastre de pe pământ pot avea răsunetul lor în cer, ca urmare a unei exaltări speciale care-l face pe om să trăiască în eternitate înainte de a părăsi pământul. Sunt acte ale vieții prezente care pot tulbura zone ale seninătății eterne. Există păcate care, așa cum spune omul de rând, îi fac pe îngeri să plângă. Sunt nedreptățile sfinților, calomniile lor care ajung până la urechile lui Dumnezeu când îl prezintă ca pe despotul capricios al spiritelor și ca pe călăul sufletelor. Când sfântul Dominic și sfântul Pius al V-lea trimiteau creștinii disidenți la supliciu, acești creștini, deveniți martiri și intrând prin dreptul sângelui vărsat în marea catolicitate a cerului, erau primiți, fără îndoială în rândurile preafierciților cu strigăte de uimire și de milă, în timp ce teribili somnambuli ai inchiziției nu vor fi iertați, în fața Judecătorului suprem, când își vor expune divagațiile somnului lor.

A induce în eroare conștiința umană, a stinge spiritul și a calomnia rațiunea, a-i persecuta pe înțelepți, a te opune progreselor științei, acestea sunt adevăratele păcate mortale, păcate împotriva Sfântului Spirit, cele care nu pot fi iertate nici în lumea de aici, nici în cea de dincolo.

Capitolul X

MAGNETISMUL RĂULUI

Un singur spirit umple imensitatea. Este spiritul lui Dumnezeu pe care nimic nu-l limitează, nimic nu-l împarte, cel care se află întreg, pretutindeni, fără să poată fi localizat nicăieri.

Spiritele create nu pot trăi decât în învelișuri proporționale cu mediul lor care le realizează acțiunile, limitându-i și ferindu-i să fie absorbiți în infinit. Dacă se aruncă o picătură de apă dulce în mare, ea se pierde, nefiind închisă într-o anvelopă impermeabilă.

Nu există deci spirite fără învelișuri și fără formă; aceste forme sunt legate de mediul în care trăiesc și, în atmosfera noastră, de exemplu, nu pot exista alte spirite decât cele ale oamenilor și ale animalelor cu trupur pe care le vedem cu o destinație și o natură încă necunoscute nouă.

Astrele au suflet? Pământul pe care-l locuim are o conștiință și o gândire proprie? Nu știm, dar nu-i putem convinge de greșeala lor pe ce care cred.

Au fost explicate anumite fenomene excepționale prin manifestări spontane ale sufletului pământului și cum s-a observat adesea un fel de antagonism în aceste manifestări, s-a conchis că sufletul pământului este multiplu; că el se revelează prin patru forțe elementare reduse la două și echilibrate prin trei, ceea ce poate fi o soluție a marii enigme a Sfinxului

Urmând pe vechii hierofanți, materia nu este decât substratum-ul spiritelor create. Dumnezeu n-a creat-o imediat. De la Dumnezeu veni puterile, Elohimii au constituit cerul și pământul și, urmând doctrina l

trebuie să înțelegem astfel primul verset din Geneza: Beroeshith, „capul“ sau „primul principiu“, Bara „crea“, Elohim „puterile“, Ouath a aretz, „care sunt“ sau „care fac“ (subînțeles) cerul și pământul. Mărturisim că traducerea aceasta ni se pare mai logică decât cea care acorda nominativul plural Elohim, cu un verb, bare, folosit la singular.

Elohimii sau puterile ar fi marile suflete ale lumilor ale căror forme ar fi substanța specificată în virtuțile lor elementare. Dumnezeu, pentru a crea o lume, ar fi legat la un loc patru genii care zbătându-se au produs haosul și care, obligați să se odihnească, au creat armonia elementelor; astfel, pământul ținu captiv focul și se umflă pentru a scăpa de invazia apelor. Aerul se strecura afară din caverne și acoperi apa și pământul, dar focul luptă mereu împotriva pământului și-l roade, apa-l invadează la rândul ei, și urcă sub forma de nouri la cer, aerul se înfurie, și pentru a alunga norii, crează curenții de aer și furtunile. Marea lege a echilibrului, care este voința lui Dumnezeu, împiedică lumile să se distrugă înainte de timpul hotărât pentru transfigurarea lor.

Lumile ca și Elohimii sunt legate prin lanțuri magnetice pe care revolta lor încearcă să le rupă. Sorii sunt rivali și planetele își folosesc forța împotriva altor planete, opunând forțelor de atracție o energie egală de respingere pentru a nu fi absorbite și a-și păstra existența.

Aceste forțe colosale au câteodată chip și sunt prezentate sub aparența unor uriași; aceștia sunt Eggregorii din cartea lui Enoch; creaturi teribile pentru care noi suntem ceea ce sunt pentru noi infuzoarele sau insectele microscopice care mișună între dinții noștri și pe epiderma noastră. Eggregorii ne zdrobesc fără milă pentru că nu știu de existența noastră, sunt prea mari pentru a ne putea vedea și prea mărginiți pentru a ne ghici.

Așa se explică convulsiile planetare care înghit populațiile. Noi știm că Dumnezeu nu salvează musca inocentă căreia un copil prost și crud îi smulge lăbuțele și aripioarele și că providența nu intervine în favoarea furnicarului pe care un trecător îl distruge și-l spulberă călcându-l în picioare.

Pentru că organele unei arahnide scapă analizei omului, omul se crede îndreptățit să afirme că, în fața naturii eterne, existența lui este mult mai prețioasă decât cea a unei arahnide! Vai! Camoens avea probbil mult mai mult geniu decât eggregorul Adamastor; dar uriașul Adamastor;

încununat de nori, purtând centuri de valuri și uraganul drept veșmânt, cum ar putea descoperi poeziile lui Camoens?

Stridia ne pare bună de mâncat; presupunem că ea nu are conștiința de sine, în consecință, nu suferă și, fără cel mai mic regret, o devorăm de vie. Aruncăm, tot de vii, racul, homarul și langusta în apa clocotită pentru că fierbându-le astfel, carnea lor dobândește mai multă savoare.

Prin ce lege teribilă Dumnezeu îl abandonează pe cel mai slab celui mai puternic și de cel mic celui mai mare, fără ca un căpcăun să aibă ideea torturilor la care supune o biată ființă fără apărare pe care o devorează?

Și cine ne asigură că ne-ar lua cineva apărarea împotriva ființelor mai puternice și la fel de lacome ca noi? Astele acționează și reacționează unele împotriva altora; echilibrul lor e făcut din legături de iubire și izbucniri de ură. Uneori rezistența unei stele se stinge și se lasă atrasă de un soare ce o devoră; uneori, o altă stea simte că forța ei de atracție se sfârșește și e aruncată de pe orbită prin vârtejul universurilor. Aste îndrăgostite se apropie și nasc noile stele. Spațiul infinit este marea cetate a sorilor; se sfătuiesc între ei, și-și trimit reciproc telegrame de lumini. Unele sunt stele surori, altele sunt rivale. Sufletele astrilor, înlănțuite de necesitatea rotirii lor regulate își pot exercita libertatea, diversificându-și efluviile. Când pământul este rău, el îi face pe oameni furioși și dezlănțuie flagelurile; trimite planetelor pe care nu le iubește un magnetism otrăvit, dar acestea se răzbună dezlănțuind războaiele pe suprafața lui; Venus revarsă veninul relelor moravuri; Jupiter ridică pe regi unii împotriva altora; mercur atâta împotriva oamenilor șerpilor caducelului său; luna îi înnebunește și Saturn îi împinge la disperare. Iubirile și mâinile stelelor sunt baza oricărei astrologii, poate acum prea disprețuită. analiza spectrală a lui Bunsen n-a dovedit recent că fiecare astru își are magnetismul lui determinat de o bază metalică specială și particulară, și că există în cer, scări de atracție ca gamele de culori? Mai poate, de asemenea, exista, și există cu siguranță, între globurile terestre, influențe magnetice care se supun, poate, voinței acestor globuri, dacă le bănuim dotate cu inteligența sau dominate de genii pe care cei vechi le numeau veghetorii cerului sau eggregori. Studiul naturii ne face să constatăm contradicții care ne uimesc. Pretutindeni descoperim dovezi de inteligență infinită, dar adesea recunoaștem și acțiunea unor forțe

absolut oarbe. Flagelurile sunt dezordini care nu pot fi atribuite unui principiu al ordinii eterne. Ciuma, inundațiile, foametea, nu sunt porunci ale lui Dumnezeu. A le atribui diavolului, adică unui înger damnat căruia Dumnezeu i-ar permite să facă rele, înseamnă a presupune un Dumnezeu ipocrit care se ascunde pentru a face rău în spatele unui girant iresponsabil, tarat. De unde vin deci aceste dezordini? Din erorile cauzelor secunde. Dar dacă aceste cauze secunde sunt capabile de erori, înseamnă că ele sunt inteligente și autonome și iată-ne din nou în plină doctrină a eggregorilor.

Urmând această doctrină, astrele care nu se ocupă să-și curețe dinții și epiderma de paraziți se ocupă numai de urile și iubirile lor. Soarele, ale cărui pete sunt semnul unui început de răcire este lent, dar fatal înălțat de constelația lui Hercule. Într-o zi, el nu va mai lumina și nu va mai da căldură, căci și astrele îmbătrânesc, asemenea nouă. Într-o zi, soarele nu va mai avea puterea să respingă, planetele se vor sfărâma ciocnindu-se de el, ceea ce va însemna sfârșitul universului. Dar un nou univers se va crea din rămășițele acestuia. O nouă creație se va ivi din haos și noi vom renaște, într-o specie nouă capabilă să lupte împotriva stupidei măreții a eggregorilor și asta se va întâmpla până când marele Adam va fi reconstituit. Acest spirit al spiritelor, această formă a formelor, acest uriaș colectiv care rezumă toată creația. Adam, care, urmându-i pe kabaliști, ascunde soarele după călcâi, stele în barbă și, când vrea să pășească, atinge cu un picior Orientul iar cu celălalt Occidentul.

Eggregorii sunt enacimii din Biblie sau, mai degrabă, urmând cartea lui Enoch, ei sunt părinții acestora, titanii din Fabula și-i vom găsi în toate tradițiile religioase.

Ei sunt cei care, luptându-se, lansează aeroliți în spațiu, călăresc cometele și plouă cu stele căzătoare și bolizi în flăcări. Aerul se îmbăcșește, apele bălesc, pământul se cutremură și vulcanii țâșnesc cu furie când sunt bolnavi sau supărați. Uneori, în timpul unei nopți de vară, locuitorii întârziați de pe văile Sudului văd cu groază forma colosală a unui om nemișcat, așezat pe platoul muntelui, spălându-și picioarele în vreun lac singuratic. Ei trec și-și fac semnul crucii, crezând că l-au văzut pe Satan când de fapt nu era decât umbra gânditoare a unui eggregor.

Acești eggregori, dacă le admitem existența, ar fi agenții plastici ai lui Dumnezeu, roțițele vii ale mașinii creatoare; multiforme ca Proteu,

dar înălțuți mereu de materia lor elementară. Ei dețin secrete pe care imensitatea ni le ascunde, dar ignoră alte lucruri numai de noi știute. Invocațiile vechii magii lor li se adresau și numele bizare date de perși sau chaldeeni mai sunt conservate în vechile cărți cu vrăji.

Arabii, poetici conservatori ai tradițiilor primitive ale Orientului, mai cred și acum în aceste gigantice genii. Sunt albi și negri, negrii sunt răufăcători și se numesc efriți. Mahomed a păstrat aceste genii și a făcut din ei niște îngeri atât de uriași că vântul stârnit de aripile lor mătură luminile în spațiu. Va mărturisesc că nu-mi place această mulțime de ființe intermediare care ni-l ascund pe Dumnezeu și par să-l facă inutil. Lanțul își înmulțește mereu inelele urcând spre Dumnezeu și nu vedem motivele pentru care s-ar opri, căci lanțul crește mereu înainte fără să-l mai putem atinge.

Avem miliarde de zei de învins și de înduplecat, fără să ajungem vreodată la pace sau la libertate. Iată de ce respingem definitiv și absolut mitologia eggregorilor.

Acum ne vom trage sufletul îndelung și ne vom șterge fruntea ca un om trezit din visuri rele. Contemplăm cerul plin de stele, dar gol de fantome și, cu o indicibilă ușurare, repetăm cu voce tare primele cuvinte din simbolul niceean: Credo in uno Deum.

Căzut odată cu eggregorii și efriții, Satan arde o clipă în cer și dispăre ca un fulger. Videbam Satanam sicut fulgura (sau fulgur) de caelo cadentem.

Uriașii Bibliei au fost îngropați de potop. Titanii din Fabula au fost zdrobiți sub munții pe care i-au îngrămădit. Jupiter nu mai e decât o stea și toată fatasmagoria gigantescă a vechii lumi nu mai este decât un colosal hohot de răs care se numește Gargantua în Rabelais.

Nici Dumnezeu nu vrea să mai fie reprezentat sub forma unui monstruos panteu. El este creatorul proporțiilor și al armoniilor și respinge enormitatea. Hieroglifele lui favorite sunt albele și blânde imaginii ale mielului și porumbiței, iar nouă ne apare cu chipul unui copil în brațele mamei sale. Cât e de frumos simbolismul creștin și câți preoți nesăbuiți nu-l cunosc.

Vă imaginați porumbița spiritului iubirii planând peste fumul gros al autodafeurilor și pe maica fecioară privind-i pe evrei arzând? Vedeți tinerii căzând sub gloanțele zuavilor copilului Iisus și ale tunurilor

îndreptate spre comoara de indulgențe? Dar cine poate cerceta secretele Providenței? Poate că prin aberația acestei puteri militare, toți disidenții să fie absolviți iar păcatul protestantului să devină inocența lumii!

Papa, de altfel, nu este oare un preot sfânt și nu este el încredințat că-și face datoria cu toată sinceritatea inimii lui? Cine este vinovat? — Vinovat este spiritul contradicției și al greșelii, e spiritul minciunii, ucigaș chiar de la începuturi, ispititorul, diavolul, magnetismul răului.

Magnetismul răului este acel curent al obiceiurilor perverse, sinteză hibridă a tuturor instinctelor devoratoare și viclene pe care omul le împrumută de la animalele răufăcătoare și chiar în acel sens filosofic în care simbolismul evului mediu l-a personificat.

El are coarne de taur, ochi de bufniță, nasul ca un clonț de vultur, un bot de tigru, aripi de liliac, ghiare de harpie și burtă de hipopotam. Ce chip! Chiar pentru un înger căzut! Și cât de departe e superbul rege al infernului visat de geniul lui Milton!

Dar Satan al lui Milton nu reprezintă altceva decât geniul revoluționar al englezilor sub Cromwell, adevăratul diavol este cel din catedrale și legende.

E alunecos și lingușitor ca un valet, ingrât ca un rege și vindicativ ca un preot nemernic, inconștient și perfid ca o femeie galantă. E un proteu care ia toate formele, cu excepția celei a mielului și a porumbiței, ne spun vechile cărți de vrăji; se arată când sub chipul unui paj viclean purtând trena unei doamne, când sub cel al unui teolog înfășurat în blănuri de hermină sau al unui cavaler plin de zale. Sfătuitorul celui rău se strecoară pretutindeni, se poate ascunde chiar în inima unui trandafir. Uneori, sub mantia unui cantor sau a unui episcop, Satan își plimbă coada prost ascunsă pe dalele bisericii, se agață de sfichiurile disciplinei călugărilor și se strecoară între paginile unui breviar. El urlă în punga goală a săracului și, prin broasca seifurilor, cheamă în șoaptă hoții. Trăsătura lui esențială și de neșters este ridicolul pentru că, în ordine morală, e întotdeauna animalic și prost. Oricât ar vicleni, oricât ar combina și-ar calcula, oricât ar face rău e întotdeauna lipsit de spirit.

Obiceiul lui, ne spun vrăjitorii, e să ceară mereu ceva; se mulțumește cu o zdreanță, un papuc, un fir de pai. Cine nu înțelege alegoria? A oferi răului chiar cel mai neînsemnat lucru nu înseamnă a pactiza cu el? A-l chema, fie și numai din curiozitate, nu înseamnă a-i

dărui sufletul? Toată această mitologie diabolică din vremuri vechi este plină de filosofie și înțelepciune. Orgoliul, avariția, invidia nu sunt, prin ele însele, niște personaje; dar se personifică adesea în oameni și cei care reușesc să-l vadă pe diavol se oglindesc în propria lor urâtenie.

Diavolul n-a fost niciodată frumos; el nu este un înger căzut, el este damnat din naștere, iar Dumnezeu nu-l va ierta niciodată căci pentru Dumnezeu el nu există. Nu există decât prin greșelile noastre, reprezentând viciul, boala, teama, demența și minciuna, febra spitalului de nebuni unde tânjesc sufletele bolnave. În seninătatea împărăției cerului el n-a intrat niciodată și n-ar fi avut, în consecință, de unde să cadă.

Să piară, deci, dualismul lipsit de pietate al manicheiștilor, să piară competitorul lui Dumnezeu care, mereu puternic deși fulgerat, îi dispută lumea! Să piară valetul seducător al copiilor stăpânului! Cel care l-a obligat chiar pe Dumnezeu să îndure moartea pentru a-i mântui pe oamenii pe care îngerul rebel i-a făcut sclavi și căruia Dumnezeu îi abandonează și azi pe majoritatea celor pe care a vrut să-i răscumpere printr-un sacrificiu inimaginabil! Să piară ultimul și cel mai monstruos dintre eggregori! Glorie și slavă eternă numai lui Dumnezeu!

Eternă onoare sublimei dogme a Mântuirii! Respect tuturor tradițiilor Bisericii Universale! Trăiască simbolismul antic! Dar să ne ferească Dumnezeu să-l materializăm luând entitățile metafizice drept personaje reale și alegoriile drept istorii.

Copiilor le place să creadă în căpăuani și zâne, mulțimile au nevoie de minciună, știu, mă refer la doici și la preoți. Dar eu scriu o carte de filosofie ocultă care nu trebuie citită nici de copii, nici de oamenii slabi de înger.

Există oameni pentru care lumea ar părea goală dacă n-ar fi populată de himere.

Imensitatea cerului i-ar plictisi dacă n-ar fi populată cu spiriduși și demoni. Acești copii mari ne aduc aminte de fabula bunului La Fontaine care credea că vede pe lună un mastodont și se uita la un șoarece ascuns între sticlele ochelarilor. Noi avem toți înlăuntrul nostru ispititorul sau diavolul născut din temperamentul și umorile noastre. Pentru unii e un păun care-și înfoaie coada; pentru alții o maimuță care scrâșnește din dinți. Este partea de animalitate a umanității noastre, depozitarul întu-

neacă al sufletului nostru, ferocitatea instinictelor exagerate prin vanitatea gândurilor mărginite și false, iubirea de minciună a spiritelor care, din lașitate sau indiferență, renunță să mai caute adevărul.

Posedații de diavol sunt atât de mulți încât ei alcătuiesc ceea ce Iisus Hristos numea lumea pentru că iată ce zicea el apostolilor: Oamenii vor cere pentru noi moartea! Diavolul ucide pe cei care i se împotrivesc și a-ți consacra existența pentru triumful adevărului și al dreptății înseamnă a-ți sacrifica viața. În cetatea celor răi domnește viciul și guvernează interesul. Cel drept e dinainte condamnat, nu mai e nevoie să fie judecat; dar viața eternă aparține oamenilor de inimă care știu să sufere și să moară. Iisus care trăia făcând binele știa că se îndreaptă spre moarte și spunea prietenilor săi: „Iată mergem la Ierusalim, unde fiul Omului va fi prins și răstignit. Mi-am dat viața și nimeni n-a vrut s-o primească; o părăsesc acum pentru a o reprimi. Dacă cineva va vrea să facă asemenea mie, să accepte dinainte crucea răufăcătorilor și să vină pe urmele mele. Voi toți care mă vedeți acum, vă spun că nu mă veți mai vedea”. Vrea să se sinucidă, ziceau evreii, auzindu-l vorbind astfel. Dar a te lăsa ucis de alții nu înseamnă sinucidere. Eroii de la Termopile știau că vor muri până la unul, iar glorioasa lor bătălie n-a fost cu siguranță o sinucidere.

Sacrificiul de sine nu este niciodată o sinucidere; Curtius, dacă povestea nu e o fantasmagorie, nu s-a sinucis. Regulus, reîntorcându-se la Cartagina, săvârșea o sinucidere? Socrate se sinucidea când refuza să evadeze după condamnarea lui la moarte? Caton sfâșiindu-și măruntaiele pentru a nu mai îndura demența lui Cezar este un republican sublim. Soldatul rănit care, căzut pe câmpul de bătaie, neavând drept armă decât baioneta, somat să predea arma, și-o înfinge în inimă zicând: „Veniți să o luați!” nu este un sinucigaș este un erou credincios jurământului de a învinge sau de a muri. Domnul de Beaurepaire care și-a zburat creierii mai degrabă decât să se supună unei capitulări rușinoase nu se sinucide, se sacrifică în numele onoarei!

Când nu pactizezi cu răul, nu trebuie să-ți fie frică de el; când nu ți-e frică de rău, nu ți-e frică de moarte; ea nu are putere decât asupra răului. Moartea neagră, moartea înspăimântătoare, moartea plină de teamă și de groază este fiica diavolului. Moartea și diavolul și-au promis să moară împreună; dar cum sunt niște mincinoși, se înșală unul pe altul zicându-și că sunt eterni.

Spuneam adineaori că diavolul e ridicol, dar în cartea noastră *Istoria magiei*, declarăm că nu ne face să râdem; și, cu adevărat, ridicolul nu poate fi amuzant când este hidos, iar când iubești binele nu poți râde de rău.

Vehicolul fluidic astral, reprezentat în toate mitologiile prin șarpe, este ispititorul natural al lui Chavah sau al formei materiale; șarpele acesta era inocent ca toate ființele înainte de păcatul Evei și al lui Adam. Diavolul s-a născut din prima neascultare și a devenit acel cap al șarpelui pe care femeia trebuie să-l calce în picioare.

Șarpele, simbolul marelui agent fluidic, poate fi un semn sacru când reprezintă magnetismul binelui așa cum este șarpele de aramă al lui Moise. Pe caducelul lui Hermes sunt reprezentați doi șerpi.

Fluidul magnetic este supus voinței spiritelor care pot să-l atragă sau să-l proiecteze cu forțe diferite, urmând gradul de exaltare sau de echilibru.

I se spune purtătorul de lumină sau Lucifer pentru că e agentul distribuitor și specialistul luminii astrale.

I se mai spune, de asemenea, îngerul întinericului pentru că este mesagerul gândurilor obscure ca și al gândurilor luminoase, iar evreii care-i spuneau Samael, susțineau că are o natură dublă că există un Samael alb și unul negru, Samael-ul israelit și Samael-ul necircumcis.

Alegoria este aici evidentă. Firește, credem și noi, asemenea creștinilor, în nemurirea sufletelor; ca toate popoarele civilizate, credem în pedepse și recompense proporționale cu faptele noastre. Credem că spiritele pot fi nefericite și chinuite într-o altă viață; admitem deci existența posibilă a damnaților.

Credem că lanțurile de simpatie nu se rup, dimpotrivă devin mai strâns legate prin moarte. Dar totul se întâmplă numai în lumea celor dreți. Cei răi nu pot comunica între ei decât prin lanțuri de ură.

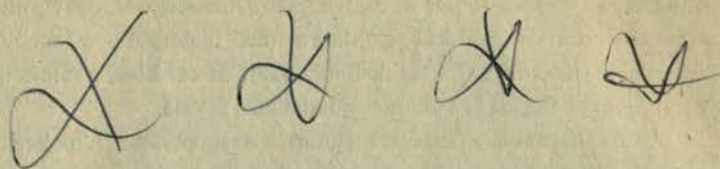
Magnetismul răului nu poate primi impresii de dincolo de mormânt decât prin aspirațiile perverse ale celor vii; morții pe care Dumnezeu îi pedepsește nu mai au puterea, nici voința efectivă de a face rău. Sub mâna dreptății lui Dumnezeu nu se mai păcătuiește, se ispășește.

Ceea ce negăm este existența unui geniu puternic; a unui fel de Dumnezeu negru, a unui monarh întunecat deținând puterea de a face rău după ce Dumnezeu l-a pedepsit. Regele Satan este pentru noi o ficțiune

lipsită de pietate în ciuda a tot ceea ce ar putea reprezenta, în poemul lui Milton, ca poezie și grandoare. Cel mai vinovat dintre spiritele căzute este mai căzut și mai înlănțuit decât ceilalți prin dreptatea lui Dumnezeu. Ocna își are, fără îndoială, regii care domnesc asupra lumii criminale, — aceasta ține de insuficiența mijloacelor de supraveghere sau de represiune întrebuințate de justiția umană, dar justiția lui Dumnezeu nu poate fi înșelată.

În cartea apocrifă a lui Enoch se afirmă că eggregorii negri sunt încarnările care seduc fetele pământului pentru a naște uriași. Adevărații eggregori, adică veghetorii nopții, în care ne place să credem, sunt aștrii cerului cu ochii lor strălucitori. Sunt îngerii care guvernează stelele, păstorii sufletelor care le locuiesc. Ne place de asemenea să credem că fiecare popor își are îngerii lui păzitori sau geniul care poate fi guvernatorul uneia dintre planetele sistemului nostru. Astfel, urmând poeziile tradiții ale Kabalei, Mihail, îngerul soarelui, este protectorul poporului lui Dumnezeu. Gabriel, îngerul Lunii, protejează popoarele Orientului, cele care poartă pe steagul lor, semiluna. Marte și Venus guvernează împreună Franța. Mercur este geniul Olandei și al Angliei. Saturn este geniul Rusiei. Totul este posibil chiar dacă îndoielnic și poate folosi drept ipoteze Astrologiei sau ficțiunii epopeelor.

Împărăția lui Dumnezeu este o guvernare admirabilă în care totul subsistă prin ierarhie și în care anarhia se distruge pe ea însăși. Dacă există în împărăția lui închisori pentru spiritele vinovate, Dumnezeu singur le este stăpân, oferindu-le drept paznici îngeri severi, dar buni. Nu le este permis condamnaților să se tortureze unii pe alții. Să fie Dumnezeu mai puțin înțelept și mai puțin bun decât oamenii? Ce ați spune despre un prinț pământean care ar alege un tâlhar de cea mai rea speță drept director al închisorilor permițându-i din când în când să iasă pentru a-și continua crimele și a da exemple îngrozitoare și sfaturi primejdioase.

Capitolul XI

IUBIREA FATALĂ

Animalele sunt supuse de natură unei stări care le împinge invincibil la reproducerea numită rut. Numai omul este capabil de un sentiment sublim care-l face să-și aleagă soția care temperează printr-un devotament absolut impulsurile dorinței. Acest sentiment se numește iubire. La animale, masculul se năpustește asupra oricărei femeie, iar femeile se supun oricărui mascul. Bărbatul e făcut să iubească o singură femeie, iar femeia demnă de respect se păstrează pentru un singur bărbat.

La bărbat, ca și la femeie, lăsarea în voia simțurilor nu merită numele de iubire: ea seamănă cu rutul la animale. Libertinii și libertinele sunt niște brute.

Iubirea dă sufletului uman intuiția absolutului, pentru că el însuși este absolut sau nu este. Iubirea care se trezește într-un suflet mare este revelația eternității.

În femeia pe care o iubește, bărbatul adoră divinitatea fecundă care trebuie să creeze în sine obiectul tuturor dorințelor lui, scopul vieții, încoronarea tuturor ambițiilor: copilul!

Aceste două suflete nu alcătuiesc decât unul singur, completat printr-un al treilea. Este omul unic în trei iubiri precum Dumnezeu în trei ipostaze.

Inteligența noastră e făcută pentru adevăr. Iată de ce sfântul Augustin spune pe bună dreptate, adresându-se lui Dumnezeu: „Tu ne-ai făcut pentru tine, Doamne al meu, ci inima noastră se chinuie până când

își va găsi odihna într-o tine, Doamne al meu, ci inima noastră se chinuie până când își va găsi odihna într-o tine. „Or, Dumnezeu care este infinit nu poate fi iubit de om decât prin intermediar. Dumnezeu se face iubit de bărbat în femeie și în bărbat de femeie. Iată de ce onoarea și fericirea de a fi iubiți ne impun grandoarea și bunătatea divină.

A iubi înseamnă a percepe infinitul, a descoperi pe Dumnezeu în creatură. A fi iubit înseamnă a-l reprezenta pe Dumnezeu, a fi plenipotențiarul său pe lângă un suflet pentru a-i oferi paradisul pe pământ.

Sufletele trăiesc din adevăr și iubire; fără iubire și adevăr, acestea suferă și se vlăguiesc precum ființele lipsite de lumină și căldură.

Ce este adevărul îl întreba cu dispreț pe Iisus Hristos reprezentantul lui Tiberiu, iar Tiberiu însuși ar fi putut întreba cu un dispreț și mai insolent și o ironie mai amară: Ce este iubirea?

Furia de a nu putea înțelege și crede nimic, furia de a nu putea iubi, iată adevăratul infern și câți bărbați și câte femei sunt pradă, încă din această viață, torturilor acestei înfricoșătoare damnări?

De aici se nasc furiile pătimașe pentru minciună; minciunile în iubire condamnă sufletul la demență. nevoia de a ști, mereu disperată de necunoscut și nevoia de a iubi mereu trădată de neputința inimii.

Don Juan comite crimă după crimă în căutarea iubirii și moare strâns în brațele unui spectru de piatră. Faust, disperat de neantul științei fără credință, caută distracții și nu găsește decât remușcări după ce o pierduse pe mult prea credula Margareta. Margareta, totuși îl va salva, căci ea, biata nevinovată, îl iubise cu adevărat și Dumnezeu nu poate dori ca ea să fie despărțită de cel pe care-l adorase.

Doriți să pătrundeți secretele iubirii? Studiați misterele geloziei. Gelozia este inseparabilă de iubire pentru că iubirea este o preferință absolută care cere reciprocitate, dar ea nu poate exista fără o încredere absolută pe care gelozia vulgară încearcă s-o distrugă. Gelozia vulgară este un sentiment egoist al cărui rezultat comun este înlocuirea tandreței cu ura. Este o secretă calomnie a obiectului iubit, o îndoială care ultragiază, o furie ce îndeamnă la maltratare și distrugere.

Judecați iubirea după faptele sale: dacă înalță sufletul, inspiră devotamentul și acțiunile eroice, dacă e gelos numai pe perfecțiunea și fericirea ființei iubite, dacă este capabil să se sacrifice pentru onoarea și odihna celui iubit este un sentiment veșnic și sublim; dar dacă distruge

curajul, dacă enervează voința, dacă înjosește aspirațiile, dacă ignoră datoria este o pasiune fatală pe care trebuie s-o învingem sau să pierim.

Când iubirea e pură, absolută, divină, sublimă e cea mai sfântă dintre toate datoriile. Îi admirăm pe Romeo și Julieta, în ciuda tuturor prejudecăților și a tuturor furiilor Capuleților și Montaigues-ilor și nu ne gândim că ura familiilor i-au despărțit pentru totdeauna pe Piram și Thisbe. O admirăm pe Ximena cerând moartea Cidului pentru a răzbuna moartea tatălui ei, pentru că Ximena sacrificându-și iubirea se arată demnă chiar de iubirea însăși. Ea simte că dacă și-ar trăda datoria, Rodrigue n-ar mai respecta-o. Între moartea iubitului ei și înjosirea iubirii eroina nu ezită, justificând acea teribilă vorbă a lui Solomon care ne spune că iubirea e mai inflexibilă decât infernul. ✓

Veritabila iubire este strălucita revelație a nemuririi sufletului; idealul, pentru un bărbt este puritatea fără pată iar pentru femeie generozitatea fără limită; el e gelos pe integritatea acestui ideal și nobila lui gelozie trebuie s-o numim zelotipie sau tipul de zel. Visul etern al iubirii este mama imaculată, iar dogma recent definită de Biserica, împrumutată din Cântarea Cântărilor, nu are alt revelator decât iubirea.

Impuritatea este promiscuitatea dorințelor; bărbatul care dorește toate femeile, femeia care stârnește toate poftele bărbaților nu știu ce este iubirea și sunt nedemni de a o cunoaște. Cochetăria este destrăbălarea vanității feminine; chiar numele acesteia este împrumutat de la ceva animalic și amintește demersurile provocatoare ale găinilor care vor să atragă atenția cocoșului. Îi este permis femeii să fie frumoasă, dar ea nu trebuie să dorească decât să placă celui pe care-l iubește sau pe care-l va iubi într-o zi.

Integritatea pudorii femeii este în mod special idealul bărbaților și subiectul geloziei lor legitime. Delicatețea și magnanimitatea bărbatului este visul special al femeii și în acest ideal își găsește ea stimulentele sau dispararea iubirii ei.

Căsătoria este iubirea legitimă. O căsătorie de conveniență este o căsătorie din disperare. Un bărbat și o femeie convin să aibă copii sub protecția legii; dacă nici unul, nici celălalt nu iubește, pot spera în iubirea care va veni odată cu intimitatea și familia, dar iubirea nu ascultă întotdeauna de conveniențele sociale și cei care se căsătoresc fără dragoste își asumă adesea riscul unui adulter.

Femeia care iubește și se căsătorește cu un bărbat pe care nu-l iubește, face un act împotriva naturii. Julie de Volmar nu are nici o scuză, iar soțul ei este un personaj imposibil chiar în roman; Saint-Preux ar fi trebuit să disprețuiască acest cuplu imposibil. O fată care se dăruiește și apoi se răzgândește, își dezonorează prima iubire, iar lumea e tacit de acord că a dat frâu liber adulterului. Există o ființă în fața căreia, o femeie demnă de acest nume nu trebuie să roșească și acesta este bărbatul pe care l-a găsit demn de prima ei iubire.

Înțelegem că un bărbat de inimă se căsătorește și reabilitează o fată cinstită sedusă și abandonată; dar, dacă o fată care nu-și mai aparține, să cedeze sub pretextul că baronul d'Etange o amenință cu moartea sau bănuiește că, dacă nu se supune, tatăl său ar muri, declarăm că nedelicatețea inimii nu poate fi justificată prin lașitate sau printr-o sensibilitate neroadă. Un tată care amenință că-și ucide fiica sau moare dacă ea acționează convenabil sau nobil nu mai este un tată, este un egoist feroce în despotismul lui pe care trebuie să-l renegi și să-l părăsești. Pe scurt Julie de Rousseau este o fată pretins cinstită care trădează doi bărbați în același timp. Tatăl său este un proxenet care-și dezonorează fiica și prietenul; Volmar este un laș și Saint-Preux un neghiob. Când a aflat că Julie era măritată, n-ar fi trebuit s-o mai vadă.

A te însura cu o femeie care s-a dăruit altuia și acest altul nu este abandonat, înseamnă a te căsători cu femeia altuia căsătorie nulă în fața naturii și în fața demnității umane. Ceea ce Rousseau n-a înțeles. N-am nimic împotriva căsătoriei întâmplătoare a eroinelor lui Henri Murger care fac din viața lor o farsă de carnaval; dar n-o înțeleg pe Julie care afișează pretenția că ar lua în serios căsătoria. *A fi sau a nu fi, iată întrebarea*, cum spune Hamlet; or, virtualitatea ființei umane se află în gândul și în iubirea ei.

Ă-ți abjura gândirea public fără să fii convins că e falsă, înseamnă apostazia spiritului; a abjura iubirea când simți că ea există înseamnă apostazia inimii.

Iubirile schimbătoare sunt capricii trecătoare; iar cele care te fac să roșești sunt fatalități al căror jug trebuie să-l scuturi.

Homer, prezentându-l pe Ulysse ca pe un învingător al capcanelor lui Calypso și ale lui Circe, legat de catargul vasului pentru a asculta, fără să cedeze admenitoarele cântece ale sirenelor este adevăratul model al

înțeleptului ferindu-se de decepțiile iubirii fatale; Ulysse fi este dăruit în întregime Penelopei care se păstrează pentru Ulysse, iar patul nupțial al regelui Ithacai, având drept stâlpi de susținere arborii eterni care-l țin legat de pământ prin rădăcinile lor puternice era, în antichitatea uneori licențioasă, monumentul simbolic al venerabilei și castei iubiri.

Iubirea adevărată este o pasiune de neînving, motivată de un sentiment drept; ea nu poate fi niciodată în contradicție cu datoria pentru că devine prin ea însăși absolută datorie; pasiune nedreaptă constituie iubirea fatală și în fața acesteia trebuie să rezistăm trebuie să îndurăm sau să murim.

S-ar putea spune că iubirea fatală este regina demonilor, pentru că e magnetismul răului înarmat cu toate puterile; nimic nu-i poate limita sau dezarma furia. E febra dementă, turbarea. Cel subjugat ei se simte arzând ca torța lui Atheu fără ca să trezească mila cuiva. În afara legilor naturii și ale societății nu există nimic legitim în pasiuni și trebuie să le dăm neantului chiar de la început, înăbușindu-le sub axioma: *Ceea ce nu trebuie să fie să nu fie*. Nimic nu scuză niciodată nici incestul, nici adulterul. Sunt rușini pe care urechea castă se ferește să le audă și a căror existență sufletele simple și curate nu trebuie s-o admită. Actele pe care rațiunea nu le justifică nu sunt acte umane sunt animalitate și nebunie. Sunt căderi după care trebuie să te ridici și să te ștergi pentru a nu rămâne murdar, sunt turpitudini pe care demența trebuie să le ascundă și pe care morala, epurată de sufletul magnetic nu le-ar putea admite nici măcar pentru a le pedepsi. Iată-l pe Iisus în prezența femeii adultere; el nu-i ascultă pe cei care o acuză, nu se uită la ea pentru a nu-i vedea roșeața rușinii, iar celor care-i cer s-o judece, el le răspunde cu această magnifică vorbă care ar trebui să însemne suprimarea oricărei pedepse impusă de dreptatea umană dacă n-ar vrea să afirme că anumite acte ar trebui să rămână necunoscute și parcă imposibile în fața pudorii legii: *ridică-te acum și încearcă să nu mai cazi*.

Iată vorbele pe care Iisus crede de cuviință să le spună nefericitei, refuzând să-i asculte pe acuzatori.

Iisus nu admite adulterul, el o numește furnicătură și drept pedeapsă l-a învoit pe bărbat s-o alunge pe aceea care i-a fost soție.

Femeia, la rândul ei, are dreptul de a-și părăsi soțul care o înșală. Dacă nu are copii poate deveni liberă în fața naturii. Dar dacă e mamă

pierde dreptul asupra copiilor soțului dacă acesta nu este de o infamie notorie. Renunțând la el, ea renunță la copii ei; și dacă nu are tristul curaj de a-i abandona și de a fi disprețuită în ochii lor, trebuie să se resemneze în numele eroismului sacrificiului matern, rămânând văduva în cadrul căsătoriei, consolându-se de durerile ei de femeie prin devotamentul de mamă.

Femela din cuib nu-și abandonează niciodată puii atât timp cât nu au aripi, de ce femeile ar fi mai puțin bune mame decât femelele păsărilor?

Idealul absolutului în iubire divinizează într-un anumit fel generația omului și acest ideal cere unitate în iubire. Vis al creștinismului este realitatea marilor suflete și de aceea, pentru a nu-l mânji în promiscuitatea lumii, atâtea inimi s-au închis să moară în mănăstiri, hrănindu-se doar cu veșnica dorință. Eroare uneori sublimă, dar întotdeauna regretabilă deoarece nu trebuie să refuzi viața, pentru că ea nu e veșnică. A nu mânca numai pentru că hrana sufletului e superioară celei trupesti nu înseamnă a nu merge pentru că nu ai aripi?

Fericit e nobilul Don Quijote care crede că o adoră pe Dulcinea sărutând piciorul cu încălțări scâlciate unei țărănci din Tobosa!

Heloisa lui Rousseau, pe care o criticam mai sus atât de sever în numele absolutului în iubire, nu este mai puțin o creatură adorabilă, cu atât mai adevărată cu cât e plină de defecte și reproduce în romanul atât de uman toate contradicțiile și slăbiciunile care au făcut din Rousseau, purtând în el reminiscentele unui fost lacheu, un Don Quijote al virtuții. După ce a încercat în zadar să o înduplece pe doamna de Warens pe care era foarte gelos, după ce a uitat-o alături de doamna de Larnage, după ce a admirat-o pe doamna de Houdetot care iubea pe un altul, s-a căsătorit filosofic cu o servanță și dacă e adevărat că bietul om a murit de amărăciunea provocată de infidelitatea Thérèsei, trebuie să-l admirăm și să-l plângem pe cel a cărui inimă fusese făcută pentru iubire.

Pentru o inimă demnă de dragoste, nu există în lume decât o femeie, dar femeia, această divinitate a pământului, se revelează adesea în mai multe persoane asemenea unei divinități a cerului, iar încarnările ei sunt adesea mai numeroase decât avatarurile lui Vișnu. Fericite credincioșii care nu se descurajează niciodată și care, în frigul inimii lor, așteaptă întoarcerea rândunecilor.

Soarele, răsfrângându-se într-o picătură de apă, poate fi un diamant, poate fi o lume; fericit cel care, după ce picătura de apă s-a uscat, nu crede că soarele s-a stins. Orice frumusețe care trece nu e decât reflexul fugar al Frumuseții eterne, obiect unic al iubirii noastre. Aș vrea să am ochi de vultur și să zbor spre soare; dar dacă soarele vine spre mine, răsfrângându-se într-o picătură de rouă, voi mulțumi naturii, fără să mă întristeze când diamantul va dispărea. Vai de ușuratică ființă care nu mă mai iubește, pentru setea idealului din inima ei și eu am fost ca o picătură de apă: trebuie să o acuz și o blestem pentru că în ochii ei am devenit o lacrimă tulburată în care nu se mai vede soarele?

ATOTPUTEREA CREATOARE

Pagina sublimă care deschide Geneza nu este istoria unui lucru desăvârșit o dată pentru totdeauna, este revelația legilor creatoare și o succesiune de înfloriri succesive ale Ființei.

Cele șase zile ale lui Moise sunt cele șase lumini al căror septenar este splendoarea. Acestea semnifică genealogia ideilor care devin forme în ordinea numerelor simbolice eterne.

În ziua dintâi, se manifestă unitatea, substanței prime care este lumina și viața, ieșind din umbrele necunoscutului.

În ziua a doua, se revelează cele două forțe care sunt firmamentul sau tăria astrelor.

În ziua a treia, distincția și uniunea elementelor contrare produc fecunditatea pe pământ.

În ziua a patra, Moise leagă cuaternarul trasat în cer prin cele patru puncte cardinale de mișcarea circulară a pământului și a astrelor.

În ziua a cincea, apare cel care trebuie să stăpânească elementele, adică sufletul viu.

În ziua a șasea se nasc oamenii odată cu animalele auxiliare.

În ziua a șaptea totul funcționează; omul acționează, iar Dumnezeu pare să se odihnească.

Pretinsele zile ale lui Moise sunt luminile succesive aruncate de numerele kabalistice asupra marilor legi ale revelației, numărul zilelor fiind cel al revelațiilor, geneza științei mai mult decât cea a pământului.

Ea trebuie să se repete în spiritul fiecărui om care gândește și caută, pentru că geneza începe prin afirmația ființei vizibile și, după consultări succesive ale științei, se încheie prin repausul spiritului care este credința.

Să presupunem un om aflat în neantul scepticismului sau definitiv instalat în îndoiala lui Descartes „Cuget deci exist”. Să nu înaintăm atât de repede și să-l întrebăm: Simți că ești?

— Cred că exist, vă răspunde scepticul și astfel primul său cuvânt va fi cuvântul credinței.

— Cred că exist pentru că mi se pare că gândesc. Când crezi în ceva și dacă ți se pare ceva, înseamnă că ești. Există deci ceva, ființa există. Numai pentru tine totul este haos, nimic nu s-a manifestat încă în armonie, iar spiritul tău plutește în îndoială ca pe ape.

Ți se pare că gândești. Îndrăznește s-o afirmi limpede și curajos. Vei îndrăzni dacă vei vrea; gândul este lumina sufletului; nu lupta împotriva fenomenului divin care se desăvârșește în tine; deschide ochii lăuntrului tău; spune să se facă lumină și ea se va aprinde pentru tine. Gândul este imposibil în îndoiala absolută și dacă admiți gândirea, admiți adevărul. Ești obligat, de altfel, pentru că nu poți nega ființa. Adevărul este afirmația a ceea ce este și, chiar fără voia ta, va trebui s-o distingi bine de afirmația a ceea ce nu este sau de negația a ceea ce este, cele două formule ale erorii.

Tăcere acum, să ne reculegem în întunericul care ne rămâne! Creația intelectuală și-a încheiat prima zi! Să ne ridicăm acum! Iată o nouă auroră! Ființa există, ființa gândește. Adevărul există, realitatea se afirmă, judecata se ostenește, rațiunea se formează și justiția devine necesară.

Să admitem acum că în ființă este viața. Pentru aceasta nu aveți nevoie de probe. Ascultați de simțul vostru intim și fiți stăpânul sofismelor voastre; spuneți: vreau să fie pentru mine și așa va fi căci, independent de voință, ceea ce trebuie să fie este. Or, viața se probează prin mișcare, mișcarea se operează și se conservă prin echilibru; echilibrul în mișcare este împărțirea și egalitatea relativă în impulsunile alternante și contrare ale forței; există deci împărțire și direcție contrară și alternanță în forță; substanța este așa cum s-a arătat în prima zi, forța este dublă cum v-a fost revelată în ziua a doua și această forță dublă în

impulsurile ei reciproce și alternante constituie firmamentul sau tăria universală a tot ceea ce se mișcă urmând legile echilibrului universal. Aceste două forțe le veți vedea funcționând în întreaga natură. Acestea resping și atrag; condensează și dispersează. Le simțiți în voi, pentru că simțiți nevoia de a absorbi și de a reflecta, de a păstra și de a risipi. Instinctele oarbe sunt balansate de previziunile inteligenței; nu puteți nega că există, îndrăzniți să afirmați că există; spuneți: Vreau ca echilibrul să se opereze în mine și echilibrul se va opera și iată cea de a doua zi, revelația binarului.

Distingeți aceste puteri pentru a le uni și mai bine, obligându-le să se fecundeze; stropiți pământurile aride ale științei cu apele vii ale iubirii; pământul „este știința care se ară și care se măsoară”, credința este imensă ca marea. Opuneți aceste două diguri revărsărilor, dar nu împiedicați norii să se ridice și să răspândească ploaia pe pământ. Pământul se va fecunda, știința aridă va înverzi și va înflori. Vai de cei care se tem de apa cerului și care doresc să învelească pământul într-un văl de bronz. Lăsați să germineze speranțele eterne; lăsați să înflorească credințele naive; lăsați copacii să se înalțe. Simbolurile cresc precum cedrii, se fortifică precum stejarii și poartă în ele semințele reproducerii. iubirea se revelează în natură prin armonie, triumghiul sacru își răspândește lumina, numărul trei completează divinitatea, fie în idealul tău fie în cunoașterea transcendentă. Inteligența ta a devenit mamă pentru că ea a fost fecundată de geniul credinței. Să ne oprim aici, căci miracolul luminii ajunge celei de a treia zi.

Ridică acum ochii și contemplă cerul. Privește splendoarea și regularitatea astrelor. Ia compasul și telescopul astronomului și urcă, din miracol în miracol, calculează întoarcerea cometei și distanța sorilor: totul se mișcă urmând legile unei ierarhii admirabile. toată această imensitate plină de lumi absoarbe și depășește toate eforturile inteligenței umane. Este oare de neînțeles? Este adevărat că sorii nu se mișcă aiurea, iar planetele nu-și părăsesc orbita. Cerul este o mașină imensă care poate nu gândește, dar care cu siguranță revelează și reproduce gândirea. Cele patru puncte cardinale ale cerului, echinoxurile și solstițiile, orientul și occidentul, Zenitul și Nadirul sunt la posturile lor ca niște sentinele și ne propun o enigmă de dezlegat; misterele numelui lui Iehova sau cele patru forme elementare și simbolice ale bătrânului sfinx al Tebei. Înainte de a

învăța să citești, îndrăznește să crezi și să afirmi că există un sens ascuns în aceste scripturi ale cerului. Că ordinea îți revelează o voință înțeleaptă și, dacă natura nu este încă în ochii tăi decât o mașină neputincioasă să meargă singură, dacă te îndoiești de existența unui motor independent, închide ochii și odihnește-te de oboseala ta din cea de-a patra zi. Măine, îți vom arăta minunile autonomiei.

Musca, băzâind, zboară și se așează unde-i place; viermele care se târaie pe unde-l taie capul de-a lungul malurilor umede ambii dețin ceva surprinzător în plus față de sori, căci sunt autonomi și nu se mișcă precum roțițele unui mecanism fatal. Peștele e liber și zburdă vesel în apă; urcă la suprafață să-și găsească hrana. Un zgomot îl sperie, freamătă și se ascunde în mâl, despicând apa care bolborosește. Pasărea spintecă aerul și se duce unde crede ea de cuviință; își alege copacul sau zidul în care-și va face cuibul; se așează și cântă, pleacă apoi să-și caute fânul sau ierburile; pregătește nașterea puilor. Gândește sau gândește altcineva pentru ea? Te îndoiești de inteligența lumii, te îndoiești și de cea a păsării? Dacă păsările sunt libere sub un cer lipsit de libertate, de cine ascultă cerul dacă nu de cel care dă libertate păsărilor? Dar cerul nu e lipsit de libertate, el este numai supus unor legi admirabile pe care le poți înțelege și de care sorii ascultă fără să aibă nevoie să le cunoască. Tu ai inteligența cerului și ești astfel mai uriaș decât cerul chiar. Ești tu ordonatorul și creatorul lumilor? Nu, creatorul este altcineva, fără îndoială, dar tu ești confidentul și într-un fel colaboratorul. Nu-ți nega maestrul, ar însemna să te negi pe tine însuși, copil al lui Galilei și Copernic. Tu poți crea alături de ei cerul științei; copil al unui creator necunoscut, privește miile de universuri care trăiesc în imensitate și înclină-te în fața suveranității inteligenței Tatălui lor.

Steaua inteligenței stăpână a forțelor, steaua în cinci colțuri, pentagrama kabalistilor și microcosmosul pitagoreicilor apare în ziua a cincea. Tu știi că materia n-ar putea să se miște fără ca spiritul să conducă și tu-ți dorești ordine în mișcare; vei înțelege omul și te vei strădui să-l crezi.

Iată apărând formele pentru toate forțele naturii împinse prin autonomia supremă să devină ele însele autonome și vii. Toate forțele îți se supun și toate formele sunt figuri ale gândirii tale. Ascultă răgând leul și vei auzi ecoul mâniei tale; mastodontul și elefantul fac derizorie

îngâmfarea orgoliului tău; vrei să le semeni, tu, stăpânul lor? Nu, trebuie să-i îmblânzești și să-i folosești pentru nevoile tale; dar pentru a le impune puterea ta, trebuie să îmblânzești în tine însuți toate viciile dintre care unele ți-au devenit indispensabile.

Dacă înghiți ca un purcel, dacă ești lasciv ca un tap, feroce ca un lup sau viclean ca o vulpe ești un animal purtând masca unui om. Rege al animalelor, ridică-te în toată demnitatea ta și din demnitatea ta vom crea omul; spune: vreau să fiu un om și tu vei fi ceea ce vrei să fii, pentru că Dumnezeu vrea ca tu să fii un om, dar așteaptă consimțământul tău, pentru că el te-a creat liber. Și de ce? Orice monarh trebuie aclamat și onorat de ai săi; și numai libertatea poate înțelege și onora puterea divină; Dumnezeu are nevoie de demnitatea umană pentru ca omul să-l poată adora în deplină legitimitate.

Ocultarea lui Dumnezeu este la fel de necesară ca și cea a științei: dacă Dumnezeu s-ar revela tuturor oamenilor într-o manieră răsunătoare și de necontestat, dogma infernului etern ar domni în toată oroarea lui. Crimele umane n-ar mai avea circumstanțe atenuante.

Oamenii ar fi fost obligați să facă binele sau să se piardă pentru totdeauna ceea ce Dumnezeu nu poate și nu vrea să dorească; trebuie ca dogma să rămână întreagă, iar milostenia să-și păstreze uriașa ei libertate.

Dumnezeu (dacă ni se permite, după exemplul marilor kabaliști și al autorilor inspirați ai bibliei, să-i împrumutăm aici forma umană) are două mâini: una pentru a pedepsi, cealaltă pentru a o ridica în semn de binecuvântare.

Una este înlănțuită de ignoranță și slăbiciunea umană. Cealaltă vrea să fie întotdeauna liberă și iată de ce Dumnezeu, neconstrângându-ne niciodată, respectă libertatea noastră.

Dezvoltarea spiritului uman dezlegat de Dumnezeu este foarte rapidă. Cultele fără autoritate cad în filosofia care se cufundă ea însăși în materialism. Singura religie solidă, cea care știe să spună *non possum* poate și va putea întotdeauna ceva, căci posedă lanțul învățături, eficacitatea reală a sacramentelor, magia cultelor, legitimitatea ierarhică și puterea miraculoasă a verbului. Poate deci lăsa, fără să se tulbure, să se lăfăie ateismul și materialismul. Sunt doi cerberi dezlanțuiți care-i păzesc poarta și-i devorează toți dușmanii.

Știu că un mare număr din lectorii mei mă vor acuza că mă contrazic. Ei nu știu că eu susțin cu o mână altarele catolicității iar cu cealaltă lovesc fără milă în greșelile, abuzurile care s-au produs și se vor mai produce încă în numele și în umbra catolicismului. Catolicii orbi se sperie de interpretările mele îndrăznețe, iar liberii cugetători se indignează de ceea ce ei numesc slăbiciunile mele pentru o religie pe care o cred disprețuită din cauză că toți au abandonat-o. Îi deplâng la fel și pe creștinii lui Veuillot și pe filosofi lui Proudhon. Nici nu mă miră nimic, mă așteptam, nu mă necăjesc și nici nu-mi voi face o glorie din aceasta. Mi-ar fi fost drag să fac tuturor pe plac, dar atât timp cât trebuie să aleg între adevăr și stima oricui ar fi, chiar a celor mai dragi, voi alege întotdeauna adevărul.

Biserica romană, se spune, nu mai este decât o umbră; un spectru care nu privește decât spre trecut, mergând mereu înapoi. Și totuși în fiecare zi se plâng de cuceririle ei. Încântă copiii și femeile, acaparează proprietățile, jenează regii, împiedică mișcarea popoarelor și se folosește chiar de aurul bancherilor israeliți și de sângele voltairian al Franței.

Această bolnavă, condamnată de atâtea medici, rămâne indiferentă la pilulele lui Sganarelle și se încăpățânează să nu moară. În ciuda marilor gânditori și a învățaților retori, ea posedă cheile vietii eterne. Lumea simte că, dacă se stinge, Dumnezeu se va ascunde de noi pentru totdeauna și vom pierde nemurirea sufletului.

Există un lucru profund adevărat și care, totuși poate părea paradoxal: toate cultele creștine disidente nu trăiesc decât din sublimile obstinații ale catolicismului radical. Vă întreb împotriva cui ar mai protesta Luther și Calvin dacă papa s-ar îndupleca și i-ar accepta pe lutherani și pe calvinști. Dacă papa ar admite în principiu libertatea de conștiință, ar declara că adevărul lui este îndoielnic. Or, adevărul lui, nu este cel al unui sistem, al unei secte, nici al unei fantezii religioase, el aparține unei umanități credincioase, este adevărul lui Moise, și al lui Iisus Hristos, adevărul sfântului Pavel și al sfântului Augustin, al lui Fénelon și Bossuet, gânditori și oameni mult mai de seamă decât Proudhon, decât doctorul Garnier sau scepticul Girardin și nihilistii Tartempion sau Jean Bonhomme, înțelegeți?... Înțelegeți?

Nu, papa nu trebuie să afirme că în materie de religie suntem liberi să credem ce vrem noi. E o manieră ciudată de a înțelege libertatea

fortând pe șeful suprem al Bisericii absolute să fie tolerant când este evident că toleranța ar însemna sinuciderea autorității sale spirituale. Reprezentantul lui Iisus Hristos datorează oamenilor indulgență, nu toleranță. Biserica înseamnă caritate: tot ceea ce este împotriva ei este împotriva carității. Ea nu se susține și nu se perpetuează decât prin caritate. Prin miracolul permanent al faptelor ei bune își probează divinitatea în lume.

Pentru a asigura domnia ei pe pământ, ea nu trebuie să înroleze zuavi, dar poate crea sfinți. Cum ar putea ea uita aceste cuvinte ale domnului ei: „căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui și totul vă va fi dat cu dublă măsură.

Capitolul XIII

FASCINAȚIA

Biserica condamnă și trebuie să condamne magia pentru că a transformat-o în monopolul ei. Forțele oculte pe care vechii magi le întrebuințau pentru a înșela și a supune mulțimile, Biserica le-a folosit pentru a lumina progresiv spiritele, străduindu-se să elibereze sufletele prin ierarhie și moralitate.

Ea trebuie s-o facă, sub pedeapsa cu moartea, dar am spus deja că ea este nemuritoare, iar moartea aparentă nu este pentru ea decât o muncă regeneratoare și o transfigurare.

Printre forțele de care dispune, fie întru bine fie întru rău, în primul rând trebuie să așezăm forța fascinației.

A face să se creadă în imposibil, a face vizibil invizibilul, a-l sensibiliza pe cel inert, exaltându-i imaginația și halucinându-i simțurile, punând stăpânire pe libertatea intelectuală a celor pe care-i leagă sau îi dezleagă după voie; toate acestea se numesc fascinație.

Fascinația este întotdeauna rezultatul unei minuni.

Minunea este punerea în scenă a puterii când nu este o minciună.

Priviți-l pe Moise când vrea să promulge Decalogul, alege muntele cel mai dificil al deșertului, pe care-l înconjoară cu o barieră pe care nimeni nu avea voie s-o depășească fără să fie lovit de moarte! El urcă în sunete de trompetă pentru a se întreține față către față cu Adonai, iar spre seară tot muntele fumegă, tună și se iluminează într-o formidabilă pirotehnie. Poporul tremură și se prosternă, simte că se cutremură

pământul; i se pare că stâncile saltă ca berbecii, că, asemenea unor turme, se unduiesc colinele; apoi, de îndată ce vulcanul se stinge și tunetele încetează, cum thaumaturgul întărzise să reapară, mulțimea se răscoală și cere să i se dea regele înapoi. Adonai și-a ratat efectul, e fluierat și i se opune vițelul de aur. Fluierile și tamburinele parodiază trompetele și tunetul, iar poporul, văzând că muntele nu dansează, începe el să danseze. Moise, furios, sparge tablele legii și transformă spectacolul într-un uriaș masacru. Serbarea e înecată în sânge. Mizerabila mulțime, văzând fulgerele sabiei, începe să creadă în cele ale fulgerului și nu mai îndrăznește să ridice capul pentru a-l privi pe Moise; teribilul legislator tună și fulgeră ca Adonai, poartă coarne ca Bacchus și ca Jupiter Ammon; de acum încolo nu li se va mai arăta decât acoperit de un văl pentru ca spaima să dureze, iar fascinația să se perpetueze. Nimeni nu va mai rezista nepedepsit împotriva acestui om ale cărui mâini lovesc ca uraganul, și care deține secretul comoțiilor fulminante și al flăcărilor veșnice. Preoții Egiptului posedau fără îndoială cunoștințe naturale la care ai noștri nu aveau să ajungă decât foarte târziu. Știm că magii asirieni cunoșteau electricitatea și puteau să imite tunetul.

Cu diferența care există între Jupiter și Thersit, Moise avea aceleași opinii ca Marat. El credea că pentru salvarea unui popor destinat să devină lumina lumii, câteva valuri de sânge nu trebuia să-l facă pe un pontif al viitorului să dea înapoi. Ce i-a lipsit lui Marat pentru a fi un Moise al Franței? Două mari lucruri; geniul și succesul. De altfel, Marat era un pitic grotesc, pe când Moise era un uriaș, dacă ar fi să credem geniala intuiție a lui Michelangelo.

Va îndrăzni cineva să spună că legislatorul evreilor era un impostor? Nu ești niciodată impostor când ești devotat. Acest maestru care îndrăznește să cânte asemenea arii ale atotputernicei pe instrumentul teribil al morții, era destinat primul anatamei pentru a ispăși sângele vărsat; își conducea poporul spre Țara Făgăduinței în care știa că numai el nu va intra. A dispărut într-o zi în peșteri și prăpăstii ca Oedip în furtună și admiratorii geniului său nu i-au găsit niciodată oasele.

Înțelepții vechii lumi, convinși de necesitatea ocultismului ascundeau cu grijă științele care-i făceau până la un punct stăpânii naturii, dar nu se serveau de ele decât pentru a oferi învățăturii lor prestigiul coöperării divine. Cum i-am putea blama? Cel înțelept nu este oare

plenipotențiarul lui Dumnezeu pe lângă oameni? Și când Dumnezeu îi permite să amuțească sau să trezească tunetul, nu e tot el cel care tuna prin ministerul ambasadorului său?

Ar trebui să-l trimitem la Charenton pe acel om destul de nebun pentru a afirma: am o anume știință că Dumnezeu este, dar și mai nesăbuit ar fi cel care ar îndrăzni să spună: știu că Dumnezeu nu există; cred în Dumnezeu, dar nu știu ce este. Și iată venind mii de bărbați, femei și copii care spun: l-am văzut, l-am atins, mai mult încă, l-am mâncat și l-am simțit viu în mine. Ciudata fascinație a unui cuvânt absurd dacă a fost rostit vreodată și chiar prin această victorios convingător pentru că e atât de frumos să faci rațiunea să dea înapoi și să trezești entuziasmul! „Acestea sunt sângele meu și trupul meu!”

El a spus acestea, el Dumnezeul care a murit pentru a re trăi în toți oamenii. Oameni ai credinței, numai voi înțelegeți de ce a murit însuși Dumnezeu pentru a ne face să acceptăm misterele morții!

Dumnezeu s-a făcut om pentru a-l crea pe om Dumnezeu. Dumnezeu încarnat înseamnă divinizarea lumii. Vreți să-l vedeți pe Dumnezeu? Uitați-vă la semenii voștri. Vreți să-l iubiți pe Dumnezeu? Iubiți-vă unii pe alții. Credința sublimă și triumfătoare, ea va inaugura împărăția solidarității universale, a sublimei carități slăvind nefericirea! Ceea ce faceți pentru cel mai neînsemnat, adică pentru cel mai ignorant sau mai vinovat dintre semenii voștri, îmi faceți mie și lui Dumnezeu. Înțelegeți acesta nemernici inchizitori când îl torturați pe Iisus, când îl ardeți pe Dumnezeu...!

Firește, poezia este cea mai mare dintre științe, iar credința este grandioasă și magnifică dominând și subjugând rațiunea. Sacrificiul celui drept în locul celui vinovat este o nebunie, dar până și cea mai egoistă rațiune este constrânsă să-l admire. În aceasta constă marea fascinație a Evangheliei și mărturisesc, chiar dacă mă veți taxa de nebun, pe mine dușmanul viselor, pe mine adversarul fanteziilor care încearcă să treacă înaintea științei, că sunt fascinat și vreau să fiu; îmi place să închid ochii pentru a nu vedea pâlpăirile dușmane, neputând să împiedic să cred în imensa lumină încă voalată, izvorâtă din credința în iubirea infinită pe care o simt aprinzându-se în inima mea.

Toate marile sentimente sunt fascinații și toți adevărații oameni mari sunt fascinatori ai mulțimilor. Magister dixit. Maestrul a spus-o.

Iată rațiunea celor care s-au născut pentru a fi eterni discipoli. amicus Plato sed magis amica veritas. Îl iubesc pe Platon, dar iubesc mai mult adevărul sunt vorbele unui om care se simte egalul lui Platon și care, prin urmare, trebuie să fie un maestru dacă posedă, asemenea lui Platon și Aristotel, darul de a fascina și de a entuziasma o școală.

Iisus, vorbind mulțimilor, spune: „Vreau să privească și să nu vadă, să asculte și să nu audă, pentru că mi-e teamă de vorbele lor cum mi-e teamă să-i vindec.” Citind aceste teribile cuvinte ale aceluia care s-a sacrificat din dragoste de oameni, mă gândesc la Crispinus despre care Juvenal spunea: „At vittis aeger solague libidine fortis. Epuizat de vicii, ultimele forțe și le dăruiește destrăbălării. Care medic compătimitor ar fi îndrăznit să-l vindece pe Crispinus? Ar fi însemnat să-i grăbească moartea.

Vai de mulțimile profane care nu se lasă fascinate de idealul marilor puteri! Vai de prostul care, rămânând un prost, nu crede în misiunea divină a preotului, nici în prestigiul providențial al regelui! Căci trebuindu-i a anume fascinație acesta o va îndura pe aceea a plăcerilor animalice și va fi aruncat până la urmă fatal în afara oricărei dreptăți și a oricărui adevăr.

Natura însăși, când e vorba de a-i obliga pe oameni să-i desăvârșească marile mistere, se comportă ca o suverană preoteasă fascinand simțurile, inimile și spiritele. Două fatalități magnetice întâlnindu-se alcătuiesc o providență invincibilă căreia i se dă numele de iubire. Femeia se transformă devenind o silfidă, o zână, un înger. Bărbatul devine un erou și aproape un zeu. Dacă s-au lăsat înșelați, bieții ignoranți care se adoră, ce decepție vor trăi la ora sațietății și a trezirii! Amânați această oră, iată marele arcan al căsătoriei. Trebuie cu orice preț să prelungiți eroarea, să alimentați nebunia, să eternizați decepția neînțeleasă, iar viața va deveni atunci o comedie în care soțul va fi un sublim actor, mereu prezent pe scenă dacă nu va vrea să fie încornorat ca Panteleon din farsa italiană; comedie în care femeia va trebui să-și studieze cu grijă rolul de mare cochetă, ascunzându-și veșnic cele mai legitime dorințe dacă nu vrea ca lumea să uite s-o mai dorească. Un menaj fericit este o luptă ascunsă de fiecare zi, obositoare și dificilă, dar vai! unicul mijloc de a evita un război deschis.

Există două mari puteri în unanimitate: geniul care fascinează și entuziasmul pe care-l produce fascinația. Vedeți pe acest om palid mergând în fruntea unei mulțimi imense de soldați? Dacă am întreba: Unde-i duce? La moarte, ar putea răspunde un trecător lipsit de iluzii; la glorie, ar exclama ei, mângâindu-și mustățile și zângănindu-și armele. Toți acești bătrâni morocănoși sunt credincioși ca Polyeuct; ei îndură fascinația unei redingote cenușii și a unei pălărieuțe. Când trec ei, regii îi salută ridicându-și coloanele, și când se lasă măcelăriți la Waterloo, înjură împotriva ploii de gloanțe, ca și cum n-ar fi vorba decât de o furtună, și cad sfidând, prin gura lui Cambonne, moartea cu o vorbă de duh.

Există un magnetism animal, dar, acesta fiind pur fizic, deasupra lui se afla magnetismul uman de care trebuie să ținem cont el reprezentând adevăratul magnetism moral. Sufletele sunt polarizate ca și trupurile, iar magnetismul spiritual sau uman îl numim noi forța fascinației.

Iradierarea unei mari gândiri sau a unei puternice imaginații la om determină un vârtej atractiv, care naște planete în jurul soarelui intelectual, alte planete și sateliți. Un om mare în cerul gândirii este vatra unui univers.

Ființele incomplete, care nu au bucuria de a se lăsa subjugate de fascinația inteligenței cad pradă unor fascinații fatale; așa se nasc pasiunile abisale și halucinațiile amorului propriu la imbecili și la nebuni.

Există fascinații luminoase și fascinații întunecate. Populația Thug din India e îndrăgostită de moarte. Marat și Lacenaire și-au avut fanaticii lor. Iar noi am mai afirmat că diavolul este caricatura lui Dumnezeu.

Să definim acum fascinația. Fascinația este magnetismul imaginației și al gândirii. Este stăpânirea unei voințe puternice exercitate asupra unei voințe slabe, provocând exaltarea concepțiilor imaginare și influențând judecata ființelor care nu au ajuns încă la un echilibru al rațiunii.

Omul echilibrat este cel care poate spune: Știu ce este, cred în ceea ce trebuie să fie și nu neg nimic din ceea ce ar putea să fie. Fascinatul spune: Cred în ceea ce persoanele în care cred mi-au poruncit să cred; cu alte cuvinte, cred ceea ce-mi place. Cred pentru că-mi plac anumite persoane și anumite lucruri (aici se pot plasa anumite fraze emoționante

care nu dovedesc niciodată nimic. Credința strămoșească! Crucea mamei mele!) Cu alte cuvinte primul ar putea zice: cred prin rațiune, iar al doilea cred prin fascinație.

A crede în credința altora, e permis și chiar recomandabil copiilor. Dacă îmi veți spune că Bossuet, Pascal, Fénelon erau oameni mari și credeau în evidente absurdități, vă voi răspunde că mi-e greu să le admit și, chiar dacă ar fi fost adevărate, aceasta nu dovedește decât că oamenii mari ca ei au acționat în aceste împrejurări ca niște copii.

Pascal, se spune, credea că vedea mereu o prăpastie lângă el. Cred că, fără să fim nerespectuoși cu Pascal, putem să nu credem în această prăpastie; omul fascinat își pierde liberul arbitru și cade în întregime în mâna fascinatorului. Rațiunea, pe care și-o pot păstra întreagă privind anumite lucruri indiferente, se transformă în nebunie absolută de îndată ce încerci să-i luminezi asupra unor lucruri care i-au fost sugerate. Nu mai vede, nu mai aude decât prin ochii și urechile celor care-l domină; faceți-l să pipăie adevărul, va susține că ceea ce atinge nu există. Va crede, dimpotrivă, că vede și atinge imposibilul a ceea ce i s-a spus. Sfântul Ignatius a compus exerciții spirituale pentru a cultiva acest gen de fascinație la discipolii lui. Dorea ca, în toate zilele, în tăcere și întineric, novicele Companiei lui Iisus să-și exerseze imaginația creând forma sensibilă a misterelor pe care încearcă să le vadă și pe care le vedea într-adevăr într-un vis voluntar și în stare de veghe, încât slăbiciunea creierului său putea oferi o realitate înfricoșătoare tuturor coșmarurilor sfântului Anton și ororilor infernului. În asemenea exerciții, inima îngheța și se atrofia de teroare, rațiunea se clătina și se stinge. Ignatius de Loyola a distrus omul transformându-l într-un iezuit, iar lumea întreagă va fi mai puțin puternică decât acest android de temut.

Nimic nu este mai implacabil decât o mașină. Odată pornită, ea nu se mai oprește, decât dacă o sfărâmi.

A crea mii de mașini pe care să le poți porni printr-un cuvânt și care cutreierând lumea, să realizeze prin toate mijloacele posibile gândirea conducătorului aceasta este opera lui Loyola. Trebuie să mărturisim că invenția este mare într-un fel cu totul aparte în comparație cu mașina matematică a lui Pascal.

Dar este aceasta o operă morală? Da, firește, în mintea autorului ei și a tuturor oamenilor devotați față de ceea ce cred ei că e bine, devenind

astfel roțile oarbe și automate, fără autonomie. Niciodată răul nu va atinge în oameni asemenea culmi de înverșunare; niciodată rațiunea și bunul simț nu va dezlănțui o asemenea exaltare. Filosofia nu va avea niciodată asemenea slujitori. Democrația poate avea partizani și martiri, dar niciodată asemenea veritabili apostoli, capabili să sacrifice întregul lor amor propriu și întreaga personalitate. Am cunoscut și mai cunosc democrații oneste. Fiecare dintre ele reprezintă exact forța individului izolat. Iezuitul e legiune. De ce omul rămâne rece când e vorba de rațiune și devine atât de înflăcărat când trebuie să se bată pentru o himeră? Din pricină că omul este o ființă cu defecte; din pricină că nu iubește sincer adevărul; din pricină că se închină mai degrabă iluziilor și minciunilor.

„Văzând că oamenii sunt nebuni, a spus sfântul Pavel, am vrut să-i salvăm chiar prin nebunia lor, impunând binele prin orbirea lor întru credință.” Iată marele arcan al catolicismului sfântului Pavel, altoit pe creștinismul lui Iisus și completat de iezuitismul sfântului Ignatius de Loyola. Mulțimii îi trebuie lucruri absurde. Societatea se compune dintr-un număr mic de înțelepți și dintr-o mulțime imensă de nesăbuiți. Or, este de dorit ca nesăbuiții să fie guvernați de înțelepți.

Cum se poate ajunge aici? De îndată ce un înțelept se arată ca atare, este respins, calomniat, exilat, crucificat, oamenii nu vor să se lase convinși, ei așteaptă să li se impună; apostolul trebuie deci să se resemeneze cu aparențele imposturii pentru a revela, adică pentru a regenera adevărul în lume, oferindu-i un nou val. Ce este, într-adevăr, un revelator? Este un impostor dezinteresat care, pentru a aduce marea mulțime spre bine, trebuie s-o mintă. Și această mizeră mulțime ce este? Este turma imensă a proștilor, a imbecililor și nebunilor, oricare ar fi titlurile, rangurile și bogăția lor în societate.

Știu că se vorbește mult de progresul infinit, pe care l-aș numi mai degrabă indefinit, căci dacă sporesc cunoștințele în speță umană, rasa evident nu se ameliorează. Se spune, de asemenea, că dacă educația ar fi egal răspândită, toate crimele vor dispărea, ca și cum în mod obligatoriu educația ar putea să-i facă pe oameni mai buni, de parcă Robespierre și Marat, înfricoșătorii discipoli ai lui Rousseau, n-ar fi primit o educație superioară chiar mentorului lor. Abatele Coeur și Lacenaire au fost crescuți în același colegiu. Domnul de Praslin, doctorii Castany și Lapommeraya s-au bucurat de toate binefacerile educației

moderne. Elicabide a făcut seminarul. Scelerații instruiți sunt cei mai înfricoșători și mai desăvârșiți scelerați și niciodată educația nu i-a împiedicat să facă rău, în timp ce se văd pretutindeni oameni simpli și analfabeți plini de admirabile virtuți. Educația dezvoltă facultățile umane și îți oferă mijloacele de a-ți îndeplini înclinațiile, dar nu te schimbă. Învățați-l matematica și astronomia pe un prost și va ieși din el un Lverrier, dar niciodată un Galilei.

Rasa umană de astăzi se compune din câțiva oameni și dintr-un foarte mare număr de ființe mixte care au o parte umană dar vor să se lase convinși, ei așteaptă să li se impună; apostolul trebuie deci să se resemneze cu aparențele imposturii pentru a revela, adică pentru a regenera adevărul în lume, oferindu-i un nou val. Ce este, într-adevăr, un reelator? Este un impostor dezinteresat care, pentru a aduce marea mulțime spre bine, trebuie s-o mintă. Și această mizeră mulțime ce este? Este turma imensă a proștilor, a imbecililor și nebunilor, oricare ar fi titlurile, rangurile și bogăția lor în societate.

Știu că se vorbește mult de progresul infinit, pe care l-aș numi mai degrabă indefinit, căci dacă sporescunoștințele în speță umană, rasa evident nu se ameliorează. Se spune, de asemenea, că dacă educația ar fi egal răspândită, toate crimele vor dispărea, ca și cum în mod obligatoriu educația ar putea să-i facă pe oameni mai buni, de parcă Robespierre și Marat, înfricoșătorii discipoli ai lui Rousseau, n-ar fi primit o educație superioară chiar mentorului lor. Abatele Coeur și Lacenaire au fost crescuți în același colegiu. Domnul de Praslin, doctorii Castany și Lapommeraya s-au bucurat de toate binefacerile educației moderne. Elicabide a făcut seminarul. Scelerații instruiți sunt cei mai înfricoșători și mai desăvârșiți scelerați și niciodată educația nu i-a împiedicat să facă rău, în timp ce se văd pretutindeni oameni simpli și analfabeți plini de admirabile virtuți. Educația dezvoltă facultățile umane și îți oferă mijloacele de a-ți îndeplini înclinațiile, dar nu te schimbă. Învățați-l matematica și astronomia pe un prost și va ieși din el un Leverrier, dar niciodată un Galilei.

Rasa umană de astăzi se compune din câțiva oameni și dintr-un foarte mare număr de ființe mixte care au o parte umană dar și mult dintr-un urangutan sau dintr-o gorilă. Mai sunt și unii care și-ar putea revendica asemănarea cu niște maimuțe mai mici și mai drăgălașe:

amabilii fanți care servesc de bărbați și nătrăi cocotelor noastre. Mă întreb dacă Dumnezeu are un paradis pentru aceste animale sau dacă va avea vreodată curajul să-i arunce în infern.

Când aceste animale sunt aproape de moarte, se ivește uneori acea dimensiune umană și chinuți cheamă un preot, preotul vine, de ce n-ar veni?

Caritatea nu vrea să stingă nici o licărire de umanitate, dar ce să le spui? Din ceea ce este rezonabil nu vor înțelege nimic; trebuie fascinați cu semne, onțiuni, binecuvântări, absoluții în extremis. O etolă brodată, o anafornă de tinichea. Spun ceea ce ar vrea să li se spună, se lasă în voia celorlalți și mor liniștiți cu binecuvântarea Bisericii. Nu scrie oare în Biblie că Dumnezeu va salva animalele și pe oameni. *Homines et jumenta salvabis, Domine.*

Creațiile naturii sunt progresive în succesiunea spețelor și ale raselor, dar rasele și spețele cresc și descresc ca imperiile și indivizii. Orice popor care a strălucit odată începe progresiv să se stingă și umanitatea întreagă va avea soarta națiunilor. Când oamenii pe jumătate animalizați vor pieri în viitorul cataclism, va apărea fără îndoială o nouă rasă de ființe înțelepte și puternice față de care noi vom fi ceea ce sunt acum maimuțele pentru oameni.

Numai atunci sufletele vor fi cu adevărat nemuritoare, devenind capabile și demne de a li se conserva amintirea;

Până atunci, e sigur că, departe de a progresa, speța umană actuală degenerază; Un fenomen înfricoșător se produce în suflete: bărbații au pierdut simțul divinității iar femeile nu mai sunt decât niște mașinării ale vanității și luxurii, necăutând în religie, pe care o cred absurdă, decât refugiul împotriva rațiunii care le săcăie. Poezia a murit din inimi. Tineretul nu-l mai citește pe Hugo decât pentru măiestria cuvântului și pentru a-i cita gândirea; în fond, îi este preferat Proudhon, găsește mai multă sensibilitate în Renan și-i privește pe Taine și pe doctorii Grenier și Buchner ca pe niște oameni serioși. Se glumește în exces în teatre cu toate sentimentele generoase de altădată; și nu e hohotul de râs al lui Rabelais corectând prostia umană, e rânjetul unei platitudini bufone care insultă virtutea;

Se întâmplă iubirii cum se întâmplă și onoarei; sfîntenia nu este cruțată. Numele celui mai mare și mai frumos sentiment pe care-l poate

inspira natura nu trebuie pus în gura chefliilor pentru că va trece repede în vocabularul obscen. La ce visează fetele cele mai cinstite și mai bine păzite, crescute la Oiseau sau la Sacré-Coeur? La blândețea unei afecțiuni reciproce? Să fim serioși, dacă ar fi obligate să se confeseze, n-ar îndrăzni să se mărturisească nici prietenelor lor. Se gândește la splendorile unui mariaj bogat, visează trăsuri și castele. Soțului cu care vor trebui să se obișnuiască, nu-i vor cere decât să aibă un nume să fie prezentabil și să știe să-și lege cravata.

Nu sunt un mizantrop și nu vreau să fac pe ironicul secolului meu, constat numai o slăbire a moralei în speța umană, pentru a conchide că magia n-a fost niciodată mai actuală și că numai fascinând aceste biete ființe poți să le salvezi.

Se găsesc în Evanghelie precepte al căror sublim era bine simțit altădată, dar care, în zilele noastre, par aproape ridicole pentru că oamenii nu mai sunt aceiași.

— Așează-te pe ultimul loc, spune Iisus și vei fi chemat cel dintâi.

— Dacă te vei așeza în ultimul rând, acolo ai să rămâi și bine-ți vor face, răspunde lumea modernă.

— Dacă vor să-ți ia haina, dă-le și paltonul, spune Evanghelia.

— Și când vei fi absolut gol, Robert Macaire te va binecuvânta și un sergent de poliție te va duce la post pentru ultragiul la adresa bunelor moravuri, răspunde logicianul nemilos.

— Nu te gândi la ziua de mâine, spune Mântuitorul. Și dacă mizeria te va copleși mâine, nimeni nu se va gândi la tine, răspunde lumea.

— Căutați împărăția lui Dumnezeu și dreptatea lui, restul vine de la sine.

— Da, dar asta după ce-o vei fi găsit, nu în timp ce-o cauți altfel mă tem că n-o vei căuta mult timp.

— Vai de cei care râd, căci aceia vor plânge; fericiți cei care plâng pentru că ei vor râde.

— Să nu vă fie cu supărare, Doamne, dar parc-ar fi vorba de un balansoar: e ca și cum ai spune: ferice de cei bolnavi pentru că așteaptă însănătoșirea și vai de cei sănătoși pentru că pe ei îi așteaptă boala. Dacă cei care râd sunt nefericiți și dacă nu aveți nici o promisiune de făcut fericiților care plâng decât nefericirea de a râde la rândul lor, cine va fi cu adevărat fericit?

— Nu răspunde celui rău; dacă-ți dă o palmă întinde-i și celălalt obraz.

— Morala pozitiv imorală. Să nu te opui răului înseamnă a fi complicele lui. Să întinzi și celălalt obraz celui care te lovește pe nedrept, înseamnă a-i aproba actul și a-l provoca pe al doilea. Când vei primi și cea de-a doua palmă cum vei reacționa? Te vei bate cu agresorul? Și atunci de ce să mai aștepti a doua lovitură? Să-i întorci și spatele ca să primești un picior în fund? Ar fi ignobil și grotesc.

Așa ar răspunde celor mai sublime maxime ale Evangheliei spiritul epocii noastre dacă ar fi destul de loial și de curajos pentru a vorbi liber. Există în zilele noastre o prăpastie între oameni și Iisus. Secolul nostru nu mai are sentimentul sublimului și nu-i mai înțelege pe eroi; Garibaldi nu mai este pentru statul nostru decât o încarnare mai puțin amuzantă decât Don Quijote.

Un farseur serios care, după ce a bătut câțiva comisionari și s-a zbătut între ghiarele ascuțite ale unui pisici, într-o zi a fost luat de dracul spre marele haz al publicului spectator.

Lumea nu mai are religie, a spus contele Joseph de Maistre și iată de ce, adăugăm noi, e mai mult ca oricând nevoie de minuni și jongleuri.

Când nu mai crezi în preot, crezi în vrăjitor iar noi ne-am scris cărțile spre folosul preoților pentru că aceștia, devenind adevărați magicieni, să nu se mai teamă de concurența ilegală a vrăjitorului. Autorul acestei cărți aparține mării familii a sacerdoților și n-a uitat-o niciodată.

Preoții să devină mari oameni de știință uimind lumea degenerată prin măreția caracterului; să se ridice deasupra micilor interese și pasiuni; să facă miracole de filantropie și lumea va fi la picioarele lor; să facă și alte miracole; să însănătoșească bolnavii numai atingându-i, precum zuavul Jacob; să învețe, pe scurt, să fascineze și vor învăța să domnească.

Fascinatia joacă un mare rol în medicină, Marea reputație a unui doctor vindecă dinainte bolnavii. O stângăcie a domnului Nelaton (dacă ilustrul practician e capabil să facă vreuna) ar reuși poate mai bine decât orice abilitate a unui chirurg obișnuit. Se povestește că un medic celebru, scriind formula unui pansament pentru un bolnav care suferea de dureri violente, i-a zis infirmierei: „vrei să-i aplici asta imediat pe piept“, și i-a

întins hârtia. Biata femeie, care era mai mult decât un om sărac cu duhul crezu că asta însemna rețeta și i-o aplică bolnavului pe piept cu un pic de clei; bolnavul s-a simțit imediat mai bine, iar a doua zi era complet vindecat.

Așa ne vindecă marii doctori și tot așa preoții cu reputație reușesc să ne vindece sufletele.

Când vorbesc în acest capitol de un început de decădere umană, nu înțeleg prin asta decât anumite fenomene pe care le observ și nu afirm că slăbirea unei rase ar putea duce la decăderea întregii spețe. În ciuda atâtor triste simptome; mai sper încă în progres înaintea distrugerii finale sau, mai degrabă, a transformării omului. Cred că pe pământ se va instaura messianismul, domnind multe secole. Sper că civilizația noastră va avea ultimul cuvânt de spus, așa cum nu s-a întâmplat cu alte civilizații (Ninive, Tyr, Babilon, Atena, Roma sau Paris). Ceea ce am putea lua drept decădere, îmi place să cred că sunt lașități copilărești. Dar nici messianismul nu este o doctrină a Eternității; va fi, spune sfântul Ioan, un nou cer și un nou pământ. Noul Ierusalim nu va fi instaurat decât de popoare noi superioare oamenilor de acum, după care vor mai fi și alte schimbări. Când soarele va fi o planetă opacă al cărei satelit va fi pământul, cine știe unde vom fi și sub ce formă vom trăi? Ceea ce este sigur, este că ființa este ființă, că nu apare din neant, din ceea ce nu este și de unde, în consecință, nimic nu poate ieși. Înseamnă că nu în neant se duce de unde n-ar mai putea ieși.

Tot ceea ce este, a fost și va fi.

Ehied ascher Ehieh.

Să revenim la fascinație și la modalitatea de a o reproduce. Această modalitate se află în întregime în puterea voinței care se exaltă, fără să devină rigidă, perseverând cu calm.

Nu fii nebun, dar crede rezonabil că reprezinți ceva mare și puternic; cei slabi și cei mici te vor lua așa cum crezi tu că ești. Ceea ce nu este decât o chestiune de răbdare și timp.

Am spus că există o fascinație pur fizică aparținând magnetismului. Unele persoane sunt dotate natural și această facultate se poate dobândi prin exaltarea gradată a aparatului nervos.

Celebrul domn Home, care și-a exploatat poate câteodată ca un șarlatan această facultate excepțională, o posedă fără să-și dea seama

pentru că inteligența lui e mărginită cu privire la tot ceea ce se numește știință. Zuavul Iacob este un fascinator naiv care crede în cooperarea spiritelor. Abilul prestidigitator Robert Houdin adăuga fascinației, iuteala de mână. Un mare senior pe care-l cunoaștem, i-a cerut într-o zi lecții de magie albă. Robert Houdin l-a învățat câteva lucruri, dar nu i-a arătat altele despre care a spus că pot fi învățate. „Sunt lucruri inexplicabile pentru mine, spunea el, și care țin de natura mea personală dacă vi le-aș spune, nu veți afla nimic în plus și nici nu v-aș putea aduce în starea de a le practica.”

Aceasta este, ca să mă exprim vulgar, arta de a arunca praf în ochi. Se vede că toate magiile își au arcele lor indicibile, chiar magia albă a domnului Robert Houdin.

Am spus că este un act de înaltă filantropie să-i fascinezi pe imbecili pentru a-i face să accepte adevărul ca și cum ar fi o minciună și dreptatea ca pe o părtinire și un privilegiu de a mișca egoismele și poftele făcându-le să speră că prin sacrificiul total aici pe pământ vor primi o uriașă moștenire în cer.

Dar mai trebuie să spunem că cei care se cred demni de a purta numele de om sunt obligați, respectând greșeala celor slabi și a copiilor, să folosească toate mijloacele rațiunii și inteligenței lor pentru a scăpa ei înșiși de fascinație.

E o cruzime să deziluzionezi când nimic nu mai înlocuiește iluzia, când dispare mirajul, iar jocurile de artificii lasă loc întunericului.

Mai bine să crezi în absurdități decât să nu crezi în nimic, mai bine să fii un înșelat decât un cadavru. Dar înțelepciunea se întemeiază pe știință solidă și pe o credință care exclude îndoiala. Îndoiala este, într-adevăr, băjbăiala ignoranței. Înțeleptul știe anumite lucruri; ceea ce știe îl conduce prin presupunerea unor lucruri pe care nu le știe. Această supoziție nu este altceva decât credința care nu posedă mai puțină certitudine decât știința când obiectul ei sunt ipotezele necesare și când nu încearcă îndrăzneată să definească ceea ce nu poate fi definit.

Un om adevărat înțelege miracolele fără să li se supună. El crede în adevăr fără tunete și trompete, nu are nevoie pentru a se gândi la Dumnezeu de o masă de piatră, de o arcă sau de vițelul de aur. Nu are nici măcar nevoie să simtă că trebuie să fie drept, când i se vorbește de un mare răsplătitor sau de un etern răzbunător. El este avizat prin conștiința

și rațiunea sa. Dacă i se spune că, sub amenințarea unui mare chin, trebuie să admită că trei fac unul, că un om sau o bucată de pâine este Dumnezeu, el știe perfect la ce trebuie să se aștepte în privința amenințării și se ferește să ia în derădere misterul înainte de a-i studia originea și de a-i cunoaște dimensiunea. Ignoranța care neagă i se pare la fel de hazardată ca și ignoranța care o afirmă; dar nu se miră niciodată de nimic și când este vorba de chestiuni obscure, nu emite judecăți pripite.

Pentru a scăpa de fascinația lucrurilor, trebuie să le cunoști avantajele și farmecele.

Să urmărim învățătura lui Homer; Ulyse nu refuză să asculte cântecele sirenelor; ia numai măsurile cele mai eficiente pentru ca plăcerea să nu-i întârzie călătoria și să nu se împotmolească în capcane. Răstoarnă cupa lui Circe și-o intimidează cu sabia, dar nu-i refuză mângâierile care i le impune el, dar pe care nu le cumpără și nu le îndură. A distruge religia pentru că există superstiții periculoase înseamnă a suprima vinul din pricina primejdiilor beției și a refuza plăcerea dragostei pentru a evita răătăcirile și patimile.

Așa cum am mai spus, dogma are două fețe: una de lumină și una de umbră, să urmărim lumina fără să distrugem umbra necesară manifestării luminii. Iisus a spus că certurile sunt necesare și poate ar trebui să spunem că sunt necesare și superstițiile. Nu ni se pare că repetăm destul acest adevăr prea puțin cunoscut în zilele noastre, în ciuda incontestabilei lui evidente, că dacă toți oamenii ar trebui să fie egali în fața legii, inteligențele și voințele nu sunt în mod sigur egale.

Dogma este marea epopee universală a credinței, a speranței și a iubirii, poezia națiunilor, floarea nemuritoare a geniului umanității: trebuie cultivată și conservată în întregime. Să nu pierdem o vorbă măcar, să n-o lipsim de nici un simbol, de nici o enigmă, de nici o imagine. Un copil căruia i se citesc fabulele lui La Fontaine și care crede până la șapte ani că o furnică poate sta de vorbă cu un greiere, ar trebui să rupă și să arunce în foc fermecătoarea carte dăruită de mama lui când va fi destul de inteligent ca să înțeleagă că nu se poate, fără impostură și nebunie, să pui în gura unor ființe nevorbitoare și lipsite de rațiune, discursuri raționale.

La respectul dogmei trebuie adăugat cel al autorității, adică al ierarhiei căreia să i te supui exterior când este exterioară și interior când este reală. Dacă societatea și Biserica mi-au dat drept maestru un om care știe mai puțin decât mine, trebuie să tac în fața lui și să acționez urmând propriile-mi lumini, dar dacă e mai învățat decât mine și mai bun trebuie să-l ascult și să profit de sfatul lui.

Pentru a scăpa de fascinația oamenilor și a femeilor să nu ne legăm inima de lucruri particulare pieritoare și schimbătoare. Să iubim în ființele trecătoare virtuțile veșnice și frumusețea fără moarte. Dacă pasărea pe care o iubim zboară, să nu urâm toate păsările și dacă trandafirii, pe care i-am cules și cărora ne place să le respirăm parfumul, se vestejesc în mâinile noastre, să nu credem numai pentru atât că toți trandafirii sunt morți și toate primăverile pustii. Un trandafir moare repede, dar trandafirul este veșnic. Ar trebui un muzician să renunțe la muzică pentru că și-a stricat vioara? Există păsări care nu suportă iarna; le trebuie o primăvară eternă și doar pentru ele primăvara este pe pământ eternă. Acestea sunt rândunelele și știți cum fac pentru ca minunea să se săvârșească firesc în favoarea lor. Când sezonul cald se sfârșește, ele zboară spre alt anotimp cald care abia începe și când primăvara s-a dus și din acele ținuturi, ele pleacă în căutarea altei primăveri.

Capitolul XIV

INTELIGENȚA NEAGRĂ

Cei pe care inițiații au dreptul să-i numească profani, mizera mulțime, adică furnicarul de infirmi și perversi ai inteligenței și ai inimii, cei care se închină zeului umbrei și care cred că slăvesc ateismul; toți aceștia aud fără să înțeleagă pentru că sunt prezumțioși și de rea credință. Chiar dogma care li se prezintă sub o formă absurdă pentru a le fi pe plac, o înțeleg întotdeauna într-un fel și mai absurd și adesea de-a-ndoaselea.

Astfel, dacă repetă mașinal că există un singur Dumnezeu în trei persoane, la o examinare mai atentă veți vedea că au înțeles că există o singură persoană în trei Dumnezei.

Au auzit spunându-li-se și repetă că Dumnezeu, adică principiul binelui infinit se afla pretutindeni, dar sunt de acord că există spații vaste și întinse în care Dumnezeu nu există pentru că acolo se suferă chiar pedeapsa de privare de Dumnezeu. Ce-ai face, a întrebat teologul Tauler pe un biet om sau, mai degrabă, pe un om sărac, pentru că bietul era teologul, ce ai face dacă Dumnezeu te-ar arunca în infern? — L-aș lua cu mine, răspunse sublim nefericitul iar infernul va deveni paradis.

Teologul admiră acest răspuns, dar cu siguranță nu l-a înțeles.

— Da, își va spune un învățat al legii, Dumnezeu se află în infern dar în calitate de răzbunător.

— Spune că se află acolo în calitate de călău și suprimă-l pe diavol de care nu mai ai nevoie va fi același lucru.

Când vorbesc despre mântuire, aceștia înțeleg că Dumnezeu, într-un gest de mânie (nu de florile părului ci de florile mărilor) și-a dat copiii dracului, fiind apoi obligat, pentru a-i răscumpăra să îndure el însuși moartea fără să înceteze totuși să fie imuabil și etern;

Dacă le vorbești despre kabala, cred că e vorba de o carte jerpelită de vrăji cu ajutorul căreia îl poți chema pe diavol sau poți stăpâni lumea fantastică a silfilor, gnomilor, a salamandrelor și undinelor. Când vine vorba de magie ei au rămas la bacnotă și la cupa lui Circe care-i schimbă pe oameni în porci; îl confundă cu mare plăcere pe Zoroastru cu Mahomed, iar cât despre Hermes Trismegistul cred că este un nume bizar folosit pentru înșelarea ignoranților, ca un fel de matahuză cu care se speria copiii.

Ignoranța își are drept credință ortodoxia ei și ești tratat drept eretic în fața unor falși savanți când arăți că știi mai mult decât ei. Pentru că nu se mai descoperă adevăruri noi, ineleptii își sprijină autoritatea pe vechimea erorii lor.

Se știe de altfel că erorile moștenite apără aproape întotdeauna pozițiile cucerite. „Așa vorbești tu cu suveranul pontif?” exclama un valet pălmundu-l pe Iisus care îi vorbise răspicat. Cum, om de nimic, autoritatea își dovedește ignoranța acuzându-te și tu pretinzi că știi mai mult decât ea?” Pontiful se înșeală, doar tu le știi pe toate? El vorbește aiurea numai tu îți permiți să ai dreptate?

Napoleon I îi detesta pe ideologi pentru că el însuși era cel mai mare ideolog al lumii. El voia să aplice dinamica fără rezistență; astfel, forța de rezistență i-a lipsit când forța de impulsie agresivă, care îi aparținuse mult timp, s-a întors brusc împotriva lui.

Minciuna domnește pe pământ chiar de la începuturile istoriei; și tot atât de sigur este că adevărul domnește prin mari dezastre și flageluri. Crud și inflexibil adevăr! Să ne mai mirăm că oamenii nu-l iubesc! Distruge rând pe rând iluziile regilor și ale popoarelor și dacă are uneori câțiva miniștri devotați, aceștia sunt expuși și condamnați la crucificare, la rug, la eșafod! Fericiți, totuși, cei care mor pentru adevăr! Dar mai înțelepți vor fi întotdeauna cei care-l servesc cu abilitate pentru a nu se zdrobi inutil de pedestalul martiriului. Rabelais a fost, fără îndoială, un filosof mai mare decât Socrate când a știut, ascunzându-se el însuși sub măștile lui Aristofan să scape de rasa mereu vie a lui Anitus și Melitus.

Galilei, al cărui nume poate singur să supună sfânta Inchiziție unei batjocuri eterne, a avut destul spirit pentru a nu brava nici tortura nici închisoarea. Corespondența timpului ni-l prezintă prizonier în palat, bând cu închizitorii și semnând inter pocula, actul lui ironic de abujurare; e departe de a susține, bătând din picior și strângând din pumni: *Epur si mouve*. Se spune că ar fi adăugat: „Da, afirm, pe cuvântul vostru, că pământu nu se mișcă și pot să mai adaug, dacă vreți, că cerul e de sticlă și să dea Domnul ca frunțile voastre să fie la fel pentru a lăsa lumina să treacă”; Rabelais ar fi întors-o zicând: *Să bem la răcoare!*

A muri pentru a demonstra nebunilor că doi cu doi fac patru n-ar fi cea mai ridicolă dintre sinucideri? O teoremă demonstrată nu poate fi negată, abjurarea unui adevăr matematic devine evident o farsă și o strâmbătură al căror ridicol se răsfrânge asupra acelor care pot la modul serios s-o ceară în numele unei autorități pretins infailibile. Galilei urcând pe rug pentru a protesta împotriva Bisericii ar fi fost un eretic Galilei, abjurând în calitate de catolic ceea ce demonstrase în calitate de savant, a ucis catolicismul evului mediu.

Cineva i-a prezentat într-o zi autorului acestei cărți un articol din Syllabus, spunându-i: „Uite aici condamnarea categorică a doctrinei tale. Dacă ești catolic, trebuie să te supui și să-ți arzi cărțile; dacă, dimpotrivă, persisti în învățătura ta, nu mai pomeni de catolicismul tău.”

Articolul din Syllabus este al șaptelea din secțiunea a doua, iar doctrinele pe care le condamnă sunt acestea:

„Profețiile și miracolele expuse și relatate în Sfintele Scripturi sunt ficțiuni poetice, iar misterele credinței creștine sunt rezultatul investigațiilor filosofice; în cărțile celor două testamente sunt conținute invenții mistice și Iisus însuși este un mit.” L-am uimit mult pe cel care credea c-ar trebui să-mi fie rușine spunându-i că acestea nu sunt doctrinele mele: „Iată, i-am spus, învățătura mea sau, mai degrabă, ceea ce Biserica, știința și cu mine recunoaștem.”

„Profețiile și miracolele expuse și relatate în Scriptură apar sub forma poetică specifică geniului orientalilor. Misterele credinței creștine sunt confirmate și explicate, în privința expresiei, prin investigațiile filosofice. În cărțile celor două testamente sunt conținute parabole și Iisus însuși a fost subiectul unui mare număr de parabole și legende.”

Supun fără teamă Papei și viitorului Conciliu aceste propoziții. Sunt sigur dinainte că nu mă vor condamna.

Ceea ce Biserica nu vrea și are de o mie de ori dreptate este să fie contrazisă, infailibilitatea ei fiindu-i necesară menținerii păcii în lumea creștină cu orice preț. Astfel; dacă ea spune că doi plus doi fac trei, mă voi feri să-i atrag atenția că se înșală. Voi căuta cum și în ce fel doi și cu doi pot face trei și până la urmă voi găsi, fiți siguri. De exemplu: două mere și două jumătăți de măr fac trei mere. Când Biserica pare să susțină o absurditate, aceasta nu este decât o enigmă pe care o propune pentru a încerca credința supușilor ei.

Va fi, cu siguranță, un mare și emoționant spectacol acela al viitorului conciliu când regina bătrânei lumi, înveșmântată în purpura ei deșirată, se va ridica mai suverană ca niciodată exact în momentul când va cădea de pe tron și-și va proclama drepturile sporite de noi pretenții în chiar iminența spoliei totale. Episcopii vor fi mari asemenea acelor marinari de pe Vengeur care, pe un vas gata să se scufunde, se certau și trăgeau un ultim chef, bătând în cuie pavilionul de ultimul tronson al catargului. Ei știu de altfel că o tranzacție i-ar pierde pentru totdeauna și că flacăra altarelor se va stinge în chiar ziua în care acestea ar fi scoase din umbră. Când vâlul templului se destramă, zeii vor pleca și nu vor mai reveni decât în clipa în care noi broderii dogmatice vor alcătui un alt vâl.

Noaptea dă înapoi în fața zilei, dar numai pentru a năvăli în cealaltă emisferă din care soarele se retrage. Îi trebuie umbra, îi trebuie mistere impenetrabile acestei inteligențe negre care crede în absurd și contrabalansează despotismul unei rațiuni mărginite prin îndrăzelile incomensurabile ale credinței. Ziua luminează orizontul și ne face să vedem limitele lumii; dar noaptea mai ales, noaptea nemărginită cu imensa ei cohortă de stele ne face să concepem infinitul.

Studiați copilul, el este omul care va ieși din mâinile naturii (pentru a vorbi pe limba lui Rousseau) și vedeți care-i sunt dispozițiile spirituale: realitatea îl plictisește, ficțiunea îl exaltă, înțelege totul, în afară de matematică, crede mai degrabă în fabule decât în istorie. Cât infinit cuprinde primul zâmbet al vieții, cât de minunat apare viitorul la începutul existenței când visam firesc uriași și zâne în mijlocul atâtor miracole. Simțul poetic, cel mai divin simț al omului îi prezintă mai întâi lumea ca pe un nor al cerului. Acest simț este o dulce nebunie, adesea

mai înțeleaptă decât rațiunea, dacă pot vorbi astfel pentru că rațiunea noastră are întotdeauna drept limite barierele pe care știința încearcă lent să le mai retragă, în timp ce poezia sare cu ochii închiși în infinit, aruncând în el toată risipa de stele ale visurilor noastre.

Opera Bisericii este de a menține în limite convenabile credințele nebuniei infantile. Nebunii sunt credincioși nedisciplinați iar credincioșii fideli sunt nebuni care recunosc autoritatea înțelepciunii reprezentate prin ierarhie, dacă ierarhia ar deveni reală, dacă cei care-i conduc pe orbi nu sunt tot orbi și dacă Biserica va salva societatea preluând ea însăși, pentru a nu le mai pierde niciodată, marile virtuți și puterea acesteia.

Știința însăși are nevoie de întuneric pentru a cerceta mulțimea astrelor. Soarele ne ascunde alți sori; noaptea ni-i dezvăluie, și ei par să înflorească pe cerul întunecat asemenea inspirațiilor supraomenești care apar în întunecimile credinței. Aripile îngerilor sunt albe în timpul nopții, ziua sunt negre.

Dogma nu este lipsită de rațiune, ea poate fi extra-rațională sau supra-rațională și a rezumat întotdeauna cele mai înalte aspirații ale filosofiei oculte. Citiți istoria conciliilor, veți vedea în tendințele ereticilor o aparență de progres și de rațiune. Biserica pare întotdeauna să afirme absurdul și să dea câștig de cauză inteligenței negre. Astfel, când Arius crede că salvează unitatea divină imaginând o substanță analoagă dar superioară celei a lui Dumnezeu (Substanța lui Dumnezeu care este imaterial și infinit!) Biserica din Niceea proclamă unitatea substanței analoage unității lui Dumnezeu. Când cineva a vrut să facă din Iisus Hristos un personaj hibrid compus dintr-o persoană divină și una umană, Biserica a respins acest aliaj al finitului cu infinitul și a declarat că nu poate fi decât o singură persoană în Iisus Hristos. Când Pelagius, exagerând orgoliul și liberul arbitru al omului, decide că iremediabil toată masa de păcătoși aparține infernului, Biserica susține grația care operează salvarea celor nedrepți și prin virtuțile elecției suplinește, insuficiența oamenilor. Prerogativele acordate Fecioarei, mama lui Dumnezeu, îi indignează pe proudhoniștii protestanți, ei nevăzând că prin adorabila personificare, umanitatea e salvată de prihana păcatului originar, iar generația reabilitată. Femeia pe care ne-o revelează este

mama pe care o glorifică: Credo in unam, sanctam, catholicam et apostolicam Ecclesiam.

Dogma catolică, adică dogma universală, seamănă aceluia nor care merge înaintea israeliților prin deșert, întunecat ziua și luminos noaptea. Dogma este scandalul falșilor înțelepți și lumina ignoranților. Norul, la trecerea Mării Roșii, se așează, spune „Exodul” între evrei și egipteni; așa a fost întotdeauna și pentru dogma universală pe care numai inițiații trebuie s-o înțeleagă. Ea este în același timp umbră și lumină. Pentru a suprima umbra piramidelor ar trebui doborâte piramidele; la fel se întâmplă și cu obscuritățile dogmei eterne. Se spune și se repetă în fiecare zi că împăcarea între religie și știință este imposibilă. Cuvântul întrebuintat nu e bine găsit, nu este vorba de conciliere, ar trebui s-o numim fuziune sau confuziune. Dacă până în prezent, știința și credința au părut de neîmpăcat, s-a întâmplat din pricină că s-a încercat în zadar amestecul și confuzia lor. Nu există decât o modalitate de a le reconcilia, aceea de a le distinge și de a le separa una de alta în mod complet și absolut. A-l consulta pe papa când e vorba de demonstrarea unei teoreme, a-i supune unui matematician o problemă de teologie, ar fi două lucruri absurde. Imaculata concepție a Fecioarei nu este o chestiune de embriologie și tabla logaritmilor nu are nimic comun cu Tablele Legii. Știința este obligată să accepte ceea ce a fost demonstrat, iar credința, când e dirijată de o autoritate rezonabilă, nu poate respinge nici un articol al științei. Știința nu va demonstra niciodată că Dumnezeu și sufletul nu există, iar Biserica a fost obligată să se dezică în fața demonstrațiilor sistemelor lui Copernic și Galilei. Dovedește oare aceasta că ne putem înșela în materie de credință? Nu, ci doar că ea trebuie să rămână în domeniul ei. Nici ea nu poate pretinde că Dumnezeu i-ar fi revelat teoremele științei universale.

Ceea ce poate fi observat prin știință sunt fenomenele de credință și atunci, urmând cuvintele lui Iisus Hristos, ea judecă arborele după fructe. Este evident că o credință care nu-i face pe oameni mai buni, care nu le înalță gândurile, și nu le sporește voința întru bine, frumos și drept, este o credință rea și pervertită. Iudaismul lui Moise și al Bibliei a făurit marele popor al lui Solomon și al Machabeilor. Evreismul rabbinilor și al ultimului Talmud a născut pe cămătarii care otrăvesc ghetourile.

Catolicismul își are și el Talmudul lui corupt, tot furnicarul de teologi nesăbuiți și cazuiști, jurisprudența închizitorilor, misticismul greșos al capucinilor și zevzecilor. Pe aceste doctrine anticreștine și impure se sprijină interesele materiale rușinoase. Împotriva acestora ar trebui să protestăm în toate felurile și nu împotriva majestății dogmelor.

Din primele secole, când religia a fost protejată și înjosită de imperiu, creștinii pe care biserica îi numea sfinți au pus între ei și altari deșertul. O iubesc din toată inima, dar se depărtează de ea pentru a se ruga și a plânge. Cel care scrie această carte este un catolic al deșertului.

Thebaida nu are nimic înfricoșător în ea, dar el a preferat întotdeauna mănăstirea Thélème, fondată de Rabelais, schitului sfântului Anton. Umanitatea nu are nevoie de asceți, și îi trebuie înțelepți și muncitori care să trăiască cu ea și pentru ea; acesta este prețul salvării noastre.

Există în kabala lui Rabii Schimeon Ben Jochai un Dumnezeu alb și unul negru există în natură oameni albi și oameni negri; și există în filosofia ocultă o inteligență albă și una neagră.

Pentru a poseda știința luminii, trebuie să știi să calculezi intensitatea și direcția umbrei. Pictorii cei mai interesați sunt cei care au inteligența clar-obscurului.

Pentru a învăța pe ceilalți trebuie să te pui în situația celor care înțeleg greu.

Inteligența neagră este încercarea de ghicire a misterelor nopții, este sentimentul realității formelor invizibile.

Este credința într-o vagă posibilitate, lumina din vis. În timpul nopții, toate ființele sunt ca orbii, cu excepția celor care, asemenea bufniței, pisicii sau lynxului au fosfor în ochi. În timpul nopții bufnița devoră păsările fără apărare; să împrumutăm ochii lynxului pentru a ne război cu bufnițele, dar să nu incendiem pădurea pentru a lumina pășărelele.

Să respectăm misterele umbrei, păstrându-ne lampa aprinsă și să știm să ne camuflăm lampa pentru a nu atrage insectele care, în timpul nopții, se distrează sugând sângele oamenilor.

Capitolul XV

MARELE ARCAN

Marele arcan, arcanul indicibil, arcanul periculos, arcanul incomprehensibil se poate formula definitiv ca divinitate a omului.

Este indicibil, pentru că de îndată ce este rostit, expresia lui devine o minciună și chiar cea mai monstruoasă dintre minciuni.

Într-adevăr, omul nu este Dumnezeu. Și totuși cea mai îndrăzneală, cea mai obscură și în același timp cea mai splendidă dintre religii ne cere să-l adorăm pe omul-Dumnezeu.

Iisus Hristos, pe care ea-l declară omul cel adevărat, omul complet, omul finit, muritor ca noi și în același timp Dumnezeu desăvârșit și teologia îndrăznește să proclame comunicarea idiomurilor, adică adorația adresată cărnii. Eternitatea afirmată când este vorba despre cel care moare, impasibilitatea celui care suferă, imensitatea celui care transfigurează, finitul primind virtualitatea infinitului, Dumnezeul om în sfârșit care oferă tuturor oamenilor posibilitatea de a deveni Dumnezeu.

Șarpele spune: „Eritis sicut dii“. Iisus Hristos, zdrobind capul șarpelui sub piciorul încântător al mamei sale, îndrăznește să spună: „Eritis non sicut dii, non sicut Deus, sed eritis Deus“!

Vei fi Dumnezeu, căci Dumnezeu este tatăl meu, tatăl meu și cu mine nu suntem decât unul și eu vreau ca voi și cu mine să fim unul: „Ut omnes unum sint sicut ego et pater unum sumus.“

Am îmbătrânit și am albit aplecat peste cărțile cele mai neștiute și mai de temut ale ocultismului; părul mi-a căzut, barba mi-a crescut ca la acei părinți ai deșertului; am căutat și am găsit cheia simbolurilor lui Zoroastru; am pătruns în criptele lui Manus; am descifrat secretul lui Hermes, omițând să ridic un colț din vălul care ascunde pentru totdeauna marea operă; știu ce este sfînxul colosal care s-a scufundat încet în nisip contemplând Piramidele. Am pătruns enigmele brahmanilor. Știu ce mistere a îngropat cu el în nisip timp de doisprezece ani Schimeon Ben Jochai. Claviculele pierdute ale lui Solomon mi-au apărut strălucitoare de lumină și am citit în cărți ceea ce Mefistofeles însuși nu i-ar fi putut traduce lui Faust. Ei bine! nicăieri, nici în Persia, nici în India, nici printre palimpsestele anticului Egipt, nici în cărțile blestamate de vrăji sustrate rugului în evul mediu, n-am găsit o carte mai profundă, mai revelatoare, mai luminoasă în misterele sale, mai îngrozitoare în splendidele sale revelații, mai sigură în profețiile ei, mai profund cercetătoare a abisurilor omului și a tenebrelor imense ale lui Dumnezeu, mai mare, mai adevărată, mai simplă, mai teribilă și mai dulce decât Evanghelia lui Iisus Hristos.

Ce carte a fost mai citită, mai admirată, mai calomniată, mai travestită, mai glorificată, mai chinuită și mai ignorată decât ea. Ea e ca mierea în gura înțelepților și e ca o otrăvă violentă în măruntaiele lumii: Revoluția o realizează vrînd s-o combată; Proudhon se zbate s-o vomeze; ea este invincibilă ca adevărul și insesizabilă ca minciuna. A spune că Dumnezeu este un om, ce blasfemie, o Israel și voi creștini, ce nebunie! A spune că omul poate să se facă Dumnezeu, ce paradox abominabil! Pe cruce profanatorul arcanului, la rug cu inițiatorii. „Christianos ad leonem“!

Creștinii i-au biruit pe lei și lumea întreagă supusă prin martiriu tenebrelor marelui arcan s-a trezit bâjbîind ca Oedip în fața soluției ultimei probleme, aceea a omului-Dumnezeu.

Omul-Dumnezeu este un adevăr, a exclamat atunci o voce, el trebuie să fie unic pe pămînt ca și în cer. Omul-Dumnezeu, infailibil, atotputernic, este papa; și dedesubtul acestei proclamații care a fost scrisă și repetată în toate formele, se poate citi numele celor printre care figurează și Alexandru Borgia.

Omul Dumnezeu este omul liber, a spus după aceea Reforma al cărei strigăt, înăbușit în gura protestanților, s-a terminat prin urlatul revoluției. Cuvîntul teribil al enigmei a fost pronunțat, dar a devenit o enigmă mai teribilă încă. Ce este adevărul, întreabă Pilat, condamnîndu-l pe Hristos. Ce este libertatea, spun Pilații moderni, spălându-și mâinile în sângele națiunilor.

Întrebați-i pe revoluționari, de la Mirabeau până la Garibaldi ce este libertatea și nu vor ajunge niciodată la un consens.

Pentru Robespierre și Marat este un cuțit adaptat la o schelă pentru Garibaldi este o cămașă roșie și o sabie.

Pentru ideologi este o declarație a drepturilor omului. Dar despre ce om este vorba? Omul de la ocnă e suprimat pentru că societatea l-a pus în lanțuri?

Omul are drepturi numai pentru simplul fapt că este om sau pentru că e drept?

Libertatea pentru mulțimile profane este afirmația absolută a dreptului, dreptul părănd întotdeauna să antreneze după el și constrîngerea și servitutea.

Dacă libertatea este dreptul de a face bine, atunci ea se confundă cu datoria și nu se mai distinge deloc de virtute.

Tot ceea ce lumea a văzut și a experimentat până în prezent nu ne dă soluția problemei puse de magie și Evanghelie: marele Arcan al omului-Dumnezeu.

Omul-Dumnezeu nu are nici drepturi, nici datorii, el are știința, voința și puterea.

El este mai mult decât liber, el este stăpînul, el nu comandă, el este slujit, el nu ascultă pentru că nimeni nu-i poate comanda. Ceea ce alții numesc datorie, el numește plăcere; el face binele pentru că vrea și n-ar putea să dorească alt lucru; cooperează liber pentru orice dreptate și sacrificiul este pentru el luxul vieții morale și magnificența inimii. Este neîndurător cu răul pentru că nu-l urăște pe cel rău. Consideră ca pe o binefacere pedeapsa reparatorie și nu înțelege răzbunarea.

Acesta este omul care a ajuns în punctul central al echilibrului și poate fi numit fără blasfemie și fără nebunie, omul-Dumnezeu pentru că sufletul său s-a identificat cu principiul etern al adevărului și al dreptății.

Dreptatea omului perfect este legea divină în sine; ea plutește deasupra tuturor legilor umane și a tuturor obligațiilor convenționale ale cultelor. Legea este făcută pentru om, spunea Hristos și nu omul pentru lege. Fiul omului este stăpânul sabbatului; adică prescripția de a păzi sabbatul, impusă de Moise sub pedeapsa cu moartea, nu-l obligă pe om decât atât cât aceasta îi putea fi utilă, pentru că el este, în definitiv, stăpânul. „Totul îmi este permis, spunea sfântul Pavel; dar nu totul se cuvine“, ceea ce înseamnă că avem dreptul să facem tot ceea ce nu dăunează, ție și altora.

Capitolul XVI

AGONIA LUI SOLOMON

Credința este puterea tinereții, iar îndoiala simptomul decrepitudinii.

Tânărul care nu crede în nimic seamănă unui avorton cu riduri și păr alb.

Când spiritul slăbește, când inima se stinge, ne îndoim de adevăr și de iubire. Când ochii se tulbură, omul crede că soarele nu mai luminează și Ajunge să se îndoiască chiar de viață pentru că simte apropierea răcelii morții.

Priviți copiii, ce strălucire în ochii lor, ce credință imensă în lumină, în fericire, în atotputernicia mamei, în dogmele doicii! Cât mitologie în invențiile lor! Cât suflet împrumută jucăriilor și păpușilor! Ce paradis e în ochii lor! Oh! Îngeri preaiubiți! Oglinzile lui Dumnezeu pe pământ sunt ochii copiilor. Tânărul crede în iubire, este vârsta Cântării Cântărilor; omul adult crede în bogății, în victorii și uneori chiar în înțelepciune. Solomon atingea vârsta maturității când scria „Proverbele“.

Apoi omul încetează să mai fie amabil și susține ideea zădărniceii iubirii; se blazează și nu mai crede în bucuriile pe care le aduc bogățiile; erorile și abuzurile gloriei îl fac să fie dezgustat chiar de succese. Entuziasmul i se epuizează, generozitatea se uzează, devine egoist și neîncrezător; se îndoiește atunci până și de știință și înțelepciune, iar Solomon scrie trista carte a Ecclesiastului.

Ce-a mai rămas din tânărul care scria: „Iubita mea e unică între toate frumusețile, iubirea e mai puternică decât moartea și cel care și-ar da pentru puțină iubire toată averea și toată viața, n-ar da totuși prea puțin?...“ Citiți acum în Ecclesiast:

„Am găsit un bărbat dintr-o mie și între femei nici una. Am socotit toate greșelile bărbaților și am găsit că femeia e mai amară decât moartea. Farmecele ei sunt plasa pescarului și slabele-i brațe sunt lanțuri.“ — Solomon, ai îmbătrânit!

Acest prinț depășise în magnificență pe toți monarhii Orientului; construise un templu care devenise o minune a lumii, și după visul evreilor avea să fie centrul civilizației asiatice. Vasele sale se încrucișau cu cele ale lui Hiram, regele Tyrului. Bogățiile tuturor popoarelor se revărsau la Ierusalim. Trecea drept cel mai învățat dintre oameni și era cel mai puternic dintre regi. Se inițiasse în știința sanctuarelor și o rezumase într-o vastă enciclopedie; era legat prin numeroasele sale căsătorii cu toate puterile Orientului. S-a crezut atunci stăpânul absolut al lumii și socotea că venise timpul să realizeze o sinteză a tuturor cultelor. A vrut să grupeze în jurul centrului inaccesibil în care era adorată abstracta unitate a lui Iehova, încarnările strălucite ale divinității în numere și forme. A vrut ca Iudeea să nu fie inaccesibilă artelor și a permis sculptorului să creeze zei.

Templul lui Iehova era unic ca soarele și Solomon a vrut să-și completeze universul, dându-i acestui soare o curte de planete și sateliți. Construi, deci temple pe munții care înconjurau Ierusalimul. Dumnezeu, manifestat în fenomenele timpului, a fost aici adorat sub numele lui Saturn sau Moloch. Solomon își conserva tot simbolismul acestei uriașe imagini și suprima numai sacrificiile copiilor și ale victimelor umane; inaugura în jurul altarului lui Venus sau Astartea sărbătorile frumuseții, ale tinereții și ale iubirii, acest triplu surâs al lui Dumnezeu care întărește și consolează pământul.

Dacă i-ar fi reușit, gloria și puterea Ierusalimului ar fi întrecut-o pe cea a Romei și creștinismul n-ar mai fi avut nici o rațiune de a se naște. Solomon devenea messia promis evreilor. Dar a început să se alarmeze fanatismul rabbinic. Bătrânii înțelepți care-l înconuau pe fiul lui Bethsabe fură suspectați de apostazie. Tinerii scribi și furnicarul leviților reușiră să-l îmbrobodească pe Roboam, fiul lui Solomon și bătrânul rege

simți într-o zi cu groază că moștenitorul său nu-i va mai continua opera. Îndoiala îi pătrunse în inimă și odată cu îndoiala o adâncă disperare. Și atunci a scris: „Am ridicat construcții uriașe și voi lăsa totul unui moștenitor care s-ar putea să fie un nesăbuit. Totul sub soare nu e decât vanitate și totul pare să se învârtă într-un cerc fatal; cel drept aici pe pământ nu este mai fericit decât nelegiuitul și e o vanitate să te apleci spre studiu, căci crescând știința cresc și amărăciunile. Omul moare ca un animal și nimeni nu știe dacă spiritul omului urcă sau cel al animalelor coboară. Omul prea înțelept devine stupid și nimeni nu știe dacă e demn de dragoste sau de ură. Să trăim deci de pe o zi pe alta și să așteptăm ca Dumnezeu să ne judece. „Vai, mai spune el, gândindu-se cu amărăciune la fiul său, nefericită nație al cărei prinț nu este decât un copil!“ Aceste infinite tristeți ale unui mare suflet izolat în piscul puterii, simțind că-i lipsește pământul și aripile în același timp, ne aduc aminte de plângerile lui Iov și de strigătul lui Iisus pe cruce; Eli, eli, lamma sabachtani!“

În loc să creeze unitatea lumii având ca centru Ierusalimul, Solomon simțea că propriul lui regat se va destrăma violent. Poporul se mișca și cerea reformele pe care probabil că el demult le promisese. Templul era gata și impozitele excepționale motivate de construcția acestuia nu fuseseră diminuate.

Un agitator numit Jeroboam își alcătuiase un partid în provincie. Roboam, devenit instrumentul orb al pretinșilor conservatori, aruncă aproape public cărțile filosofice ale tatălui său în foc, căci nu se mai găsiră după moartea acestuia; bătrânul maestru al spiritelor, părăsit de toți cei pe care-i iubea, semăna aceluia rege din Thule al baladelor germane care plânge în tăcere deasupra cupei și bea vin amestecat cu lacrimi. Atunci a blestemat el bucuria zicându-i: „Pentru ce m-ai înșelat? Atunci a scris: „Mai bine să te duci în casa celor care plâng decât în casa celor care râd.“ De ce? Nu ne spune. Mai târziu o înțelepciune mai mare decât a lui, venită să-i șteargă lacrimile, a exclamat: „Ești fericit, tu care plângi, pentru că vei râde într-o zi. „Astfel, Iisus a venit să propovăduiască râsul și fericirea. Sfântul Pavel scria apostolilor săi: fiți veseli; semper gaudite.“

Înțeleptul plânge când e fericit și surâde curajos când suferă. Părinții Bisericii combăteau cel de al optulea păcat numindu-l tristețe.

Solomon cunoștea, se spune, virtutea secretă a pietrelor prețioase și proprietățile plantelor, dar exista un secret pe care nu-l cunoștea pentru că scrie în Ecclesiast, un secret al fericirii și al vieții, un secret care alungă plictisul eternizând fericirea și speranța:

Secretul tinereții veșnice!

Există un asemenea secret? Există oameni care nu îmbătrânesc niciodată? Elixirul lui Flamel este o realitate? Să credem oare, ceea ce spun prietenii lui prea doritori de minuni, că celebrul alchimist din rue des Ecrivains a înșelat moartea și că, sub un alt nume mai trăiește încă lângă soția sa Pernelle, într-o bogată solitudine a lumii noi?

Nu, nu credem în nemurirea omului pe pământ. Dar credem și știm că omul se poate feri de bătrânețe.

Poți să mori după ce ai trăit un secol sau mai mult; este timp atunci pentru suflet să-și părăsească veșmântul care nu mai e actual; timp nu să mori, căci am mai spus-o, nu credem în moarte, ci să aspiri la o a doua naștere și să începi o viață nouă.

Dar până la ultimul suspin, poți să păstrezi bucuriile naive ale copilăriei, poeticele extaze ale unui tânăr, entuziasmele vârstei mature. Te poți îmbăta până la sfârșit de flori, de frumusețe de surâsuri; poți recupera tot ceea ce a trecut și regăsi întotdeauna ceea ce ai pierdut. Poți găsi veșnicia reală în frumosul vis al vieții.

Ce trebuie să facem pentru aceasta, mă veți întreba? Citiți cu atenție și meditați serios, am să vă spun:

Să te uiți pe tine însuși și să trăiești numai pentru alții.

Când Iisus a spus: „dacă cineva vrea să vină după mine, să renunțe la el însuși, să-și ia crucea și să mă urmeze” a pretins oare să ne îngropăm în solitudine, el care a trăit printre oameni, sărutând și binecuvântând copiii, ridicând femeile căzute ale căror mângâieri și lacrimi nu le disprețuia, mâncând și bând cu paria fariseilor până când s-a spus despre el: „Omul acesta este un mâncău și un băutor de vin; iubindu-l cu tandrețe pe sfântul Ioan și familia lui Lazăr, îndurându-l pe sfântul Petru, vindecând bolnavii și hrănind mulțimile ale căror alimente le înmulțește prin miracolul carității? În ce seamănă această viață cu aceea a unui

„trappist”¹ sau a unui stâlpnic și cum autorul unui tratat celebru, care preconiza izolarea și concentrarea în sine însuși, a îndrăznit să-și intituleze cartea „Imitația lui Hristos”?¹

A trăi în ceilalți, cu ceilalți și pentru ceilalți, iată secretul carității, al vieții veșnice. Și acela al eternei tinereți. „Dacă nu veți fi asemenea copiilor, spune Domnul, nu veți intra în împărăția cerurilor”.

A iubi: înseamnă a trăi în cei pe care-i iubești, a gândi cu gândurile lor, a le ghici dorințele, a le împărtăși afecțiunile; cu cât iubești mai mult cu atât îți prelungești viața. Omul care iubește nu e singur, iar existența lui se multiplică numindu-se familie, patrie, umanitate. Bâguie alături de copii, se joacă cu ei, se entuziasmează cu tineretul, raționează cu vârsta adultă și întinde mâna bătrâneții.

Solomon nu mai iubea când scria Ecclesiastul și căzuse în orbirea spiritului prin decrepitudinea inimii. Această carte este agonia unui spirit sublim care se va stinge din lipsă de iubire. E trist ca geniul solitar al lui Chateaubriand, ca poeziile secolului al XIX-lea. Și totuși acest secol l-a dat pe Victor Hugo care e dovada vie a ceea ce v-am spus până acum. Acest om, egoist mai întâi, a fost bătrân în tinerețea lui, apoi, când a albit, a înțeles iubirea și a reîntinerit. Adora copiii! respira seva și divinele nebunii ale tinereții! Ce uriaș panteism al iubirii sunt ultimele lui poeme. Cum înțelege râsul și lacrimile! El posedă credința universală a lui Goethe și imensitatea filosofică a lui Spinoza. E Rabelais și Shakespeare. — Victor Hugo, ești un mare magician fără să știi și ai găsit mai mult decât bietul Solomon arcanul vieții eterne!

¹ Manual de asceză din secolul XV al cărui autor este cunoscut atribuindu-se totuși paternitatea operei lui Thomas a Kempis.

¹ Călugăr din ordinul cistercienilor reformați ce-și are originea în „La Trappe”, aproape de Mortagne. (n. ed.)

Capitolul XVII

MAGNETISMUL BINELUI

Se spune și se repetă în fiecare zi că oamenii buni sunt nefericiți în această lume, în timp ce răii prosperă și sunt fericiți. Este o stupidă și abominabilă minciună.

Minciuna vine din eroarea comună care confundă bogăția cu fericirea; ca și cum am putea spune, fără să fie o sminteală, că Tiberiu, Caligula, Nero și Vitellius au fost fericiți; erau bogați totuși și, mai mult, erau stăpânii lumii, dar inima lor nu avea odihnă, nopțile n-aveau somn și conștiința lor este biciuită de furii.

Poate un porc să devină om, chiar dacă i-ai servi trufe într-o troacă de aur?

Fericirea este în noi, nu în strachinile noastre și Malfilatre, murind de foame, și-ar fi meritat destinul dacă ar fi regretat că nu e un porc pus la îngrășat.

Între Socrate și Trimalchio, cine e mai fericit? (acest personaj al lui Petroniu este caricatura lui Claudius)? Trimalchio ar fi murit înecat cu un os dacă n-ar fi fost otrăvit?

Există oameni buni care suferă de sărăcie și de mizerie, sunt de acord, dar adeseori chiar sărăcia le conservă cinstea. Bogăția poate i-ar corupe și i-ar pierde. Nu trebuie considerați veritabili oameni buni cei care aparțin mulțimii de proști, de curajoși mediocri și de voințe slabe, mulțimii celor ce se supun legilor de teamă sau din slăbiciune, de bigoți

tremurând de frica diavolului căruia și lui îi e frică de Dumnezeu. Toți aceștia sunt turma prostiei și nu știu să profite nici de aur, nici de bogăție, nici de mizerie; dar pe înțelept, pe adevăratul înțelept, ai putea vreodată să-l plângi? iar dacă i se face vreun rău, nu e oare întotdeauna din invidie? Mulți dintre cititorii mei vor spune aici cam dezorientați: ne-ai promis magie și ne faci morală. Ne-am săturat de filosofie, vorbește-ne despre forțele oculte. — Fie, cei care ați citit cărțile mele știți ce semnifică cei doi șerpi ai caducelului: cele două curente contrare ale magnetismului universal. Șarpele luminii creatoare și conservatoare și șarpele focului veșnic care devoră pentru a regenera.

Cei buni sunt iubitori, plini de viață și păziți de lumina nepieritoare, cei răi sunt arși de focul etern.

Există o comuniune magnetică și simpatcă între copii luminii; ei se scaldă toți în aceeași apă a vieții, sunt fericiți toți, unul de fericirea celui alt.

Magnetismul pozitiv este o forță care adună, magnetismul negativ este o forță care dispersează.

Lumina atrage viața și focul poartă cu el distrugerea.

Magnetismul alb este simpatia magnetismul negru este aversiunea.

Cei buni se iubesc unii pe alții, cei răi se urăsc unii pe alții pentru că se cunosc.

Magnetismul celor buni atrage spre ei tot ceea ce e bun și dacă nu atrage bogățiile n-o face pentru că le-ar aduce nenorociri.

Eroii din filosofia antică și din creștinismul primitiv îmbrățișau sfânta sărăcia ca pe o severă paznică a muncii și a temperanței.

De altfel, oamenii buni sunt ei oare vreodată săraci? Nu au întotdeauna lucruri magnifice de dăruit? A fi bogat înseamnă a dăru; a dăru înseamnă a strânge și averea cea veșnică se adună numai din ceea ce se dăruiește.

Există realmente o atmosferă a binelui cum există și una a răului. Într-una respiră viața eternă, în cealaltă moartea eternă.

Cercul simbolic pe care-l formează șarpele cel bun mușcându-și coada, pleroma gnosticilor, nimbul sfinților legendei de aur semnifică magnetismul binelui.

Orice cap sfânt strălucește, iar razele sfinților se întretes pentru a forma lanțurile iubirii.

La razele harului se adaugă razele gloriei; certitudinile cerului fecundează dorințele bune ale pământului. Cei drepti care au murit, nu ne-au părăsit, ei trăiesc în noi și prin noi, ne inspiră gândurile lor și se bucură de ale noastre. Trăim în cer cu ei, iar ei luptă pe pământ alături de noi, pentru că am mai spus și-o repetăm solemn, cerul simbolic, cerul pe care-l promit religiile celui drept nu este un bun, este o stare a sufletelor; iremediabilul infern este conflictul inevitabil al instinctelor lașe.

Mahomed, urmând obiceiurile stilului oriental, prezentă discipolilor săi o alegorie care a fost luată drept o poveste absurdă, cum face Voltaire pentru parabolele din Biblie.

Exista, spunea el, un arbore numit tuba, atât de mare și de stufos ca unui cal în galop, plecând de la poalele lui, iar trebui o sută de ani ca să iasă de sub umbra lui. Trunchiul acestui copac e de aur, crengile poartă frunze din talismane făcute din pietre minunate care lasă să cadă de îndată ce le atingi tot ceea ce adevărații credincioși pot să-și dorească, când bucate delicioase, când veșminte strălucitoare. Copacul e invizibil pentru nelegiuți, dar o creangă intra mereu pe fereastra celor drepti, fiecare creangă având proprietățile copacului întreg. Acest arbore alegoric semnifică magnetismul binelui, ceea ce creștinii numesc har, iar Geneza arborele vieții. Mahomed ghicise secretele științei și vorbește ca un inițiat când povestește despre frumusețile și minunile copacului de aur al giganticului arbore Tuba.

„Nu e bine ca omul să fie singur spune eterna înțelepciune și aceste cuvinte sunt expresia unei legi. Niciodată omul nu este singur nici la bine, nici la rău. Existența și senzațiile lui sunt în același timp individuale și colective.

Tot ceea ce oamenii de geniu găsesc sau atrag din lumină strălucește pentru întreaga umanitate. Din tot ceea ce dreptii fac bine profită toți cei drepti și-i determină pe răi să se căiască. Inima umanității are fibre în toate inimile.

Tot ceea ce e adevărat este frumos, nu e nimic zadarnic sub soare decât greșeala și minciuna. Durerea însăși și moartea sunt frumoase pentru că reprezintă munca purificatoare și transfigurarea care eliberează. Formele pasagere sunt adevărate pentru că ele sunt manifestarea forței și a frumuseții eterne. Iubirea e adevărată, femeia e

sfânta și concepția ei este imaculată; Adevărata știință nu se înșală niciodată; credința rezonabilă nu este o iluzie. Râsul simpatice este un act de credință, de speranță, de caritate. A te teme de Dumnezeu însemna a nu-l cunoaște; nu trebuie să te temi decât de greșeală. Omul poate tot ceea ce vrea când nu vrea decât dreptatea. Poate dacă vrea să se devoteze nedreptății, dar acolo se va zdrobi. Dumnezeu se revelează omului în om și prin om. Adevărul său cult este caritatea. Dogmele și riturile se schimbă și se succed: caritatea nu se schimbă și puterea ei este eternă.

Nu există decât o singură și veritabilă putere pe pământ ca și în cer, și aceea este puterea binelui. Cei drepti sunt stăpânii lumii. Lumea se convulsionează când ei suferă, se transformă când mor. Opresiunea dreptății este o compresiune a unei forțe de altfel teribile, ca aceea a materialelor explozive; Nu popoarele fac revoluțiile, ci regii! Persoana dreaptă este inviolabilă, vai de cei care o ating! Cezarii s-au făcut cenușă, arși de sângele martirilor. Ceea ce un om drept vrea, Dumnezeu aprobă; Ceea ce e drept scris, Dumnezeu semnează și acesta este un testament etern.

Marele cuvânt al enigmei sfinxului este Dumnezeu în om și în natură. Cei care îl despart pe om de Dumnezeu îl despart de natură pentru că natura e plină de Dumnezeu și respinge oripilată ateismul. Cei care-l despart pe om de natură sunt ca fii care pentru a-și omorâ tatăl i-ar tăia capul. Dumnezeu este ca să spunem așa capul naturii, fără el nici ea n-ar exista, fără ea nu s-ar manifesta nimic.

Dumnezeu e tatăl nostru, dar natura ne este mamă. „Onorează pe tatăl și pe mama ta, spune Decalogul, ca să trăiești îndelung pe pământ.“ Emmanuel Dumnezeu este cu voi, acesta este cuvântul sacru al inițiaților cunoscut numai de Frații rozcrucieni? În acest sens Iisus Hristos a putut fără să blasfemieze să spună că este fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu însuși. În acest sens el nu vrea decât să devenim una cu el așa cum el e una cu tatăl său, pentru ca umanitatea regenerată să realizeze în această lume marele Arcan al omului-Dumnezeu.

Să-l iubim pe Dumnezeu pe unii în alții, căci Dumnezeu nu ni se arată niciodată altfel nouă. Tot ceea ce este plăcut în noi ține de Dumnezeu și întotdeauna pe Dumnezeu îl iubești când știi să iubești cu adevărat.

Dumnezeu e lumina, lui nu-i plac tenebrele. Dacă vrem să-l simțim pe Dumnezeu în noi, să ne luminăm sufletele. Arborele științei nu este un arbore mort decât pentru Satan și apostolii lui, el este veninul superstițiilor, numai pentru noi este arborele vieții.

Să întindem mâna și să culegem fructele acestui arbore.

Și nu vom mai spune ca acei stupizi sclavi: E bine pentru că ni se ordonă, promițându-ni-se o recompensă și asta e rău pentru că ni se interzice, amenințându-ne cu supliciu.

Ci vom spune: să facem aceasta pentru că știm că e bine și să nu facem aceasta pentru că știm că e rău.

Astfel se realizează promisiunea șarpelui simbolic:

Veți fi ca zeii cunoscând binele și răul.

SUMAR

Misterul Regal sau arta de a supune Puterile

Capitolul întâi	Magnetismul	3
Capitolul II	Răul	8
Capitolul III	Solidaritatea în rău	13
Capitolul IV	Lanțul dublu	18
Capitolul V	Tenebrele exterioare	20
Capitolul VI	Marele Secret	24
Capitolul VII	Puterea care creează și transformă	28
Capitolul VIII	Emanațiile astrale și proiecțiile magnetice	32
Capitolul IX	Sacrificiul magic	36
Capitolul X	Invocațiile	40
Capitolul XI	Arcanele Inelului lui Solomon	46
Capitolul XII	Secretul teribil	50

Misterul Sacerdotal sau arta de a supune Spiritele.

Capitolul întâi	Forțele rătăcitoare	56
Capitolul II	Puterea preoților	60
Capitolul III	Înlănțuirea Diavolului	63
Capitolul IV	Supranaturalul și Divinul	68
Capitolul V	Riturile sacre și riturile nelegiuite	72

Capitolul VI	Despre Divinație	77
Capitolul VII	Punctul echilibrant	85
Capitolul VIII	Punctele extreme	91
Capitolul IX	Mișcarea perpetuă	96
Capitolul X	Magnetismul răului	107
Capitolul XI	Iubirea fatală	117
Capitolul XII	Atotputerea creatoare	124
Capitolul XIII	Fascinația	131
Capitolul XIV	Inteligența neagră	146
Capitolul XV	Marele Arcan	153
Capitolul XVI	Agonia lui Solomon	157
Capitolul XVII	Magnetismul Binelui	162

ISBN 973-97012-0-5

Tipărit la Imprimeria de Vest, Oradea, cda. 378/1994

